

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1960

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

67

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1960

Billedet af Vallekilde kirke er taget af *Torkild Hessellund Pedersen*,
Søllinge, elev 1959—60.

Der findes ikke et ord i evangelierne om, hvordan gudshuse, kristne helligdomme skal bygges og indrettes, ja, der siges intet om, at der skal være nogen. Den kirkelige påstand: Der er intet andet helligt sted end kirken, og der er intet andet sted, du kan tilbede, den påstand går evangeliet imod. Det hellige sted er der, hvor et menneske møder sin Gud, og det er der, hvor to eller tre er forsamlede i hans navn. Det er intetsteds, det er allesteds. Det kan altså også være i kirken, og det må i særdeleshed blive kirken for de mennesker, der har valgt det sted til at forsamles i, og som synes, at for dem er det først og fremmest her, de møder Gud.

Af „Orm og Tyr“, 1952.

MARTIN A. HANSEN

*Kirken den er et gammelt hus,
står, om end tårnene falde.*

*Herren vor Gud vist ej bebor
huse, som hænder mon bygge.*

*Husene dog med kirkenavn,
bygte til frelserens ære,
hvor han de små tog tit i favn,
er os som hjemmet så kære,
dejlige ting i dem er sagt,
sluttet har der med os sin pagt
han, som os himmerig skænker!*

Af „Sang-Værk til den danske Kirke“, 1837.

*Vi er hans hus og kirke nu,
bygget af levende stene.*

*Samles vi kan da med vor drot
selv i den laveste hytte.*

*Give da Gud, at hvor vi bo,
altid, når klokkerne ringe,
folket forsamles i Jesu tro
der, hvor det plejed at klinge:
Verden vel ej, men I mig ser,
alt hvad jeg siger, se, det sker,
fred være med eder alle!*

N. F. S. GRUNDTVIG

Folkelighed og politik

Da Ernst Trier i 1865 begyndte at holde højskole her i Vallekilde, mødte hans folkelige oplysning en betydelig modstand i to bestemte kredse på egnen. På den ene side de såkaldt gudeligt vakte, der efterhånden fandt deres plads i den Indre Mission. På den anden side de politisk vakte, »Bondevennerne«. I Holbæk amt havde de fra deres første fremtræden i 1840'erne fået megen tilslutning. Efter 1864 svingede deres leder, I. A. Hansen, mod højre for sammen med godsejerne at danne en politisk blok mod købstædernes borgerskab. Derved revnede partiet. En grundtvigsk præget fløj ville ikke følge partiets leder, men forblev »i midten« som »Det nationale Venstre«, omkring hvilket de splittede venstregrupper i 1870 samlede sig til »Det forenede Venstre«. Dets mærkesag blev to år senere den fulde genindførelse af junigrundloven af 1849, den som I. A. Hansens bondevennefløj havde svigtet. På denne politiske baggrund mødte Ernst Trier i sine første højskoleår bondevennerne som egnens stærkeste parti.

Trier vidste godt, at hans evner for politisk arbejde ikke var særlig store, men »det stod for mig som noget herligt at være med til at uddanne bønderkarle, der engang kunne blive rigtig vel skikkede til at være talsmænd på tinge«. Politisk var han blandt junigrundlovens tilhængere, men hans højskole skulle ikke danne partigængere. Her gjaldt det »fædrelandets tarv« og så det, at enhver sag, om den

skulle være til folkegavn, måtte føres frem i sandhed og kærlighed.

Om sit møde med bondevennerne fortæller Trier, at han især frastødtes af »den megen tale ud af had og vrede mod dem, der havde undertrykt bønderne«. Nu var Trier ingeniør de tidligere undertrykkes forsvarer, men tværtimod en varmhjertet medarbejder på bondens fortsatte frigørelse. Men de toner, han hørte, syntes han, stammede fra den franske revolution og fra ønsket om her som der blot at skabe nye magthavere og nye undertrykte. I den ånd kunne han ikke holde højskole. Den mødte ham som en modstander og havde et stærkt tag i det politiske liv, lod det til, hvorimod den tale, han ville føre »altså om folkeligheden, syntes jeg, lod ikke til at være i høj kurs mellem de politisk vakte bønder herude.«

Hvad Ernst Trier for knap hundrede år siden kom til at opleve som en spænding mellem sit højskolearbejde og »tonen« i det politiske liv stikker dybere end til mulige forskelligheder i partipolitiske synspunkter. Der kan derfor være grund til at se på, hvad ordene folkelighed og politik hver for sig betegner.

Dansk folkeligheds indhold, det som en folkelig oplysning drejer sig om, klarer sig kun for os i historiens og digtningens lys. Det træder frem som et levende, bølgende mønster, på hvis grundtræk der er arbejdet, så længe mennesker har boet i vore egne. Udformningen af dette mønster er vor egentlige historie som dansk folk. »Et indre drama i sindet« siger Martin A. Hansen. Derved kan der under det stadige skifte af slægtled måske øjnes en hovedretning, hvori det hele sammensatte folkeliv bevæger sig, og som kommende slægtled må enten følge eller ændre på.

Al oplysning herom må blive en personlig tale, fordi hver især af os er ansvarlig for, hvad dansk folkelighed er i dag.

Derfor må enhver med sig selv afgøre, hvad der i tidens løb har sat sig de varigste spor i vor folkeligheds grundmønster. At unde hinanden den frihed er måske det fineste træk, vi efterhånden har fået indvævet i dansk folkelighed.

Folkelig oplysning ved historiens og poesiens hjælp bæres af den enkeltes ansvar for det hele folkelivs fortsættelse. Derfor kan den kalde det samme ansvar til live hos andre. Det er der ikke noget særligt »grundtvigsk« ved. En sådan oplysning er lige så gammel som folket selv. Hvad Grundtvig gjorde, var at give den navn og kraftigere end andre klare sig dens mål. Som ingen anden hverken før eller siden så han så dybt i folkets løbende skabelsesproces, at han øjnede åndsmagter, der fra hedenold til hans egen tid havde vundet indpas i hans folk, rejst det i tro eller lammet det i vildrede og tvivl. Ingen har vel endnu som Grundtvig evnet at tale og synge ud af sit folks historie og sit eget liv med den, så det den dag i dag har skabende magt i folket og vil have det for lange tider. Noget af den lange mening med alle brydninger har han afdækket for os. »De ædles æt« både »i borg og hytte« har vist os nogle veje som særligt passende for os danske. Et budskab bliver givet os, for at vi skal bringe det videre. En oplysning om en uafsladelig kamp for at hævde lovens magt og ligelig ret mellem alle danske, for at lade sandfærdig tale få forrang fremfor listige og troløse ord og åndelig frihed fremfor ordets inde-spærring, en kamp for at hjælpe de nødstedte mod de rovgribske, hvor de end dukker op, og for at værgе landet som hele folkets varige hjemsted. »Og brænder kun hjertet for sandhed og ret, skal tiden nok vise, vi tænkte ej slet.« Igen-nem hver eneste af vore folkelige sange, dem intet andet folk ejer magen til, lyder et sådant budskab til hver af os. Når de går os til hjerte, er fremtiden ved at blive til i os.

Det kan være svært i vore tekniske dage at finde ud af, at livet først bliver virkelig til, når der i jævne menneskers mund bliver tid og plads til et ord, der er »af ånd og sand-

hed«. Alligevel er det sådan et ord, vi længes efter at møde midt i alle vore tal og beregninger om økonomiske, sociale og psykologiske love. Derfor fastholder vi også som det fornemste mål for os alle i fællesskab, at vi må have de friest mulige vilkår for »ordet«. For det kan gå hen og blive fyldt med et stof, vi ikke selv har beregnet eller fabrikeret, og få en kraft, der mærker en for livet. *Sandheden må have en chance for at komme til orde imellem os danske.* Det er det, hele vort folkeliv er afhængigt af. Fastholder vi det grundvilkår for alle her i landet, ved vi, at vi har fat i noget ægte og holdbart for os danske, ja, vistnok i det, der overhovedet gør det værd at leve som menneske, i hvilket folk det end sker. Det ejendommelige ved al sand folkelig oplysning er, at den viser os mål, der som asken Ygdrasils krone ompænder den ganske jord.

Visheden om, at det er »frihed for alt, hvad der stammer fra ånd,« vi med vort folkeliv skal virkeliggøre fremfor alt andet, er i det sidste hundrede år tillige blevet en historisk erfaringssag. Måske allerede så gammel, at den kan trænge til at blive frisket op. Vi har i hvert fald erfaring for, at vi på den måde bedst kan finde ud af, hvordan vi i alle forhold kan komme sandheden nærmest, og hvilke love der stiller alle mest muligt lige i rettigheder og pligter. Sådan kan vi vist i jævne ord sige, hvad dansk folkelighed betyder, og hvilken hovedopgave vi skal prøve at løse som danske mennesker. Derom skal så en folkelig oplysning handle.

Forsøger vi dernæst at finde, hvad der kendetegner det politiske liv, er det ligetil at se det som en bestanddel af folkets samlede virksomhed. Men det er tillige det virkefelt, hvorigennem hele folkelivets mangeartede indhold afspejler sig mest iøjne- og iørefaldende. I det politiske liv udformes og brydes de forskellige opfattelser i folket af, hvad der er sandhed og ret. Denne politiske proces foregår under alle

styreformer, og den kan ledes ad vidt forskellige kanaler frem til selve lovgivningen. Hos os har den skik siden 1848 fæstnet sig, siden 1915 tilsyneladende urokkeligt, at almindelig valgret skal lede den politiske proces frem til et folketing. Her skal et flertal beslutte, hvad der skal gøres til gældende lov. Men fri, åben samtale skal gå forud. Ethvert synspunkt, der er repræsenteret på tinge, kan komme til orde. Mindretal skal høres. Sandheden har ingen part patent på. Af samspillet mellem vælgerne og politikerne i tinget bestemmes det, hvordan vi i praksis omsætter »sandhed og ret« til love for alle.

Den danske højskole har i mere end hundrede år været med i arbejdet på at forbinde folkestyret med dansk folkeligheds dybeste lag. Det er ikke gjort med at drøfte dagspolitiske emner i skolestuerne. Et folkeligt medansvar må forankres dybere, om ikke den politiske proces skal blive præget af goldt kævl og snævre interessekampe. Højskolens undervisning og det daglige samliv kan, når det lykkes, øge sansen for de uskrevne love, uden hvilke ethvert fællesskab mellem mennesker vil opløses i alles krig mod alle. Næppe mange skoleformer egner sig som højskolen til at kalde på de kræfter, der kan bære et folkestyre.

Højskolens fortsatte, helhjertede medarbejde på at holde vort folkestyre levende og sundt skyldes dens folkelige frihedssyn. Men tillige den kendsgerning, at vort folkeliv med folkestyret som statsform har kunnet føres længere frem ad den åndelige friheds vej end under nogen tidligere styreform. Vi ønsker os ingen bedre ydre vilkår for, at sandhed kan komme til orde, end dem, der er skabt gennem folkestyret.

Når der alligevel til tider kan vise sig en kritisk holdning over for det politiske liv, ikke blot fra højskolens folk, men også fra andre kredse, der stemmer overens med højskolen i grundsyn, er årsagen snarest at finde i de måder, friheden bliver brugt på i det politiske liv.

Fra det økonomiske liv kender vi til, at friheden kan bruges til dannelse af karteller, truster o. l., der begrænser friheden og indleder økonomisk udryddelseskrig mod andre virksomheder. Mod »kapitalblokkene«s overgreb må lovgivningsmagten i frihedens navn skride ind for at sikre den frie adgang til at gøre sig gældende på markedet. Om tilsvarende brug af friheden skulle spores i det politiske liv, så den frie adgang til at komme politisk til orde synes truet, da må i det mindste nogle af den åndelige friheds tilhængere sige fra.

Selv om grundloven forudsætter, at ingen politiker på tinge skal være bundet af andet end sin egen samvittighed og ikke må tage imod forskrifter fra sine vælgere, har vi af fundet os med, at mennesker med nogenlunde sammenfaldende politiske meninger har dannet partier. De har opsat programmer og til gennemførelse af dem vælges tingmændene. Derved kan vælgerne bedre sikre sig, hvordan de bliver repræsenteret på tinge, og et mere alsidigt politisk arbejde kan gøres, når flere, der står hinanden nær i politiske spørgsmål, hjælpes ad. Med de nuværende valgmåder er partierne og ikke de valgte enkeltpersoner ved lov gjort til bærere af vælgernes politiske meningsdannelse.

De politiske partier opstod i forrige århundrede som de folkelige bevægelseres politiske udtryk. Igennem dem førtes folkets brede lag med endnu ubrugte kræfter ind i et politisk arbejde for deres egne interesser, men også til opdagelse af deres folkelige ansvar. Under en hel menneskealders opslidende politiske kampe mod det estrupske godsejer- og byaristokratis magtvilje modnedes bønder og arbejdere af mange slags til bevidstheden om, at en sådan selvished ikke skulle gøres om, når de fik magten. Stort set har dette standpunkt holdt efter folkestyrets fulde gennemførelse i 1901.

Under forarbejdet til grundloven af 1915, jordlovene og retsplejelovene af 1919 og de sociale og økonomiske love af 1933 og ved mange andre vigtige lovarbejder er det bevidst

blevet tilstræbt at styrke lovenes holdbarhed ved den bredest mulige samvirken af forskellige politiske partier. Partiernes samarbejde om lovgivning måtte altid medføre afkald på programmernes fulde gennemførelse. Den svækkelse af et parti, det kunne medføre over for vælgerne, måtte så opvejes af, at loven heller ikke helt blev andre partiers værk. I et politisk arbejde af den art måtte de klassebetonede hensyn indgå en frugtbar blanding med et alment folkeligt ansvar. Den form, det politiske liv derved fik, kompromisset, det samvirkende partistyre, om man vil, er det hidtil bedste udtryk for folkelig ansvarlighed i dansk politik.

I de sidste godt 30 år har den partipolitiske opdeling af vort folk været temmelig stabil. End ikke besættelsesårenes modstand mod »politikernes« samarbejde med tyskerne kunne ændre derved. De gamle partier og deres vælgere fandt efter krigen igen hinanden. I dag er der imidlertid en voksende uro omkring partistyret i vort politiske liv. Flere forhold er årsag dertil.

Hvad der engang var groende liv, kan med tiden gå i stå, ja, blive til fortidslevn, der spærrer for nyt liv. Vore politiske organisationer er blevet store, fasttømrede apparater. De skal opretholdes og helst bevare deres slagkraft. Det gælder da for lederne at have den størst mulige ensartethed i meninger bag sig. Derfor kan de fristes til gennem administrationsapparat og presse ensidigt at ville danne deres medlemmers og tilhængeres synspunkter og undlade at give oplysninger, der går »partiet« imod. Fortielser og fordrejelser af andres meninger er ikke noget ukendt fænomen i vort politiske liv. Det er ikke en værdig forvaltning af åndelig frihed. Ordets frihed bruges da til at begrænse ordets frihed. Partierne betræder derved en vej, der fører dem bort fra at være til for vælgerens skyld, og derhen, hvor både vælgerne og ordene bliver behandlet, som var de til for partiets skyld.

Når de store kampmål, der bar partierne frem, nu stort set er nået, kan det ske, at deres ledere slår ind på en lejlig-

hedspolitik med skiftende tilbud til vælgerne om øjeblikkelige, mest materielle fordele. En organisation må stadig vise sin eksistensberettigelse. Kniber det, kommer lejlighedspolitikken, der ligefrem kan tage form af en gensidig overbudspolitik. For mange politiske handlinger i de senere år har smagt af den slags forsøg på stemmekøb.

Begge disse forhold skaber en atmosfære, hvori slagordenes forsimpning af de faktiske tilstande kun trives alt for godt. Deri ligger en begrænsning af sandhedens chancer for at komme til orde. Den er altid sammensat.

Andre forhold i partipolitikken kunne nævnes. Det hender, at en partiorganisation tiltager sig større ret end vælgerne til at vælge, hvem vælgerne må vælge. I forskelligt omfang afgør flertallet i et partis folketingsgruppe, hvordan alle gruppens medlemmer skal stemme. »Solidaritet« siger social-demokraterne, »troskab over for partiet« siger Venstre, »mandstugt« siger de konservative. Svært er det også at godtage den nimbus af ufejlbarlighed, som partiledere kan omgive sig med, i ydmyghed hjulpet af partiets presse.

Den, der har med dansk ungdom at gøre, kan ikke undgå at mærke en stigende mistillid eller ren ligegyldighed over for politisk tale. Naturligvis møder man også de faste, skudsikre partisynspunkter. Men i overvejende grad gælder det, at man ikke tager de ord, der bruges i politik for helt så meget værd, som de lyder på. Politisk tale vurderes af nutids unge ofte som mindre sandfærdig end anden tale. Den behøver ikke i det enkelte tilfælde at være det. Men fornemmelsen af en almindelig værdiforringelse i det politiske livs sprog er udbredt blandt kommende og unge vælgere. Vore partipolitikere med mund og pen gør det ikke altid lige let at tale folkestyrets sag over for tidens unge.

I de sidste år har stærke politiske kræfter søgt at få vælgerne til at dele sig i to såkaldte blokke. Arbejdet herpå har

vist sig at føre til nye misbrug af åndelig frihed. Den overbevisning skal fremkaldes hos vælgerne, at de enten er »socialister« eller »liberale« og dermed enten hvide eller sorte, eller omvendt. Et to-partisystem som det amerikanske giver mulighed for, at næsten alle politiske afskygninger kan rummes i begge partier. Sådan synes en kommende dansk blokpolitik ikke at skulle være. Her skal vi som en politisk nødvendighed slutte op om et af to fast formulerede parti-programmer. Mellem dem går så »den store skillelinje« i dansk politik.

Et sådant fremtidsperspektiv har kun lidt at gøre med sandheden om dansk politik. Slagordene derom er dækningsløse checks. Ved en nøgten betragtning må alle danske partier kaldes liberale. Den politiske liberalisme, som den er nedfældet i grundloven, er grundlov for dem alle. Den økonomiske liberalisme drømmer intet parti, måske med undtagelse af Retsforbundet, om at indføre. Den har lidt skibbrud. Tilsvarende tager alle partier, måske med undtagelse af kommunister, afstand fra den politiske socialisme med dens statsbærende et-partisystem. Og en økonomisk socialisme med statskontrolleret næringsliv og indkomstfordeling har alle politiske partier på deres program i en eller anden form, simpelthen fordi vi alle har et socialt ansvar for hinanden. I virkeligheden er det kun graden af denne statsledelse i økonomien, vore partier er uenige om, og det endda kun inden for et ret begrænset spillerum. Selv de partier, der nu sigter mod en »liberal« blokdannelse har i det samvirkende partistyre været med til at vedtage de love, der mest afgørende har øget statens administration af borgernes penge, med folkeforsikrings- og forsorgslovene, forsvarslov og skolelove som de dyreste. »Socialists of all parties« kalder den engelske professor Harold Laski vore dages politikere. Vore bestående politiske partier er alle blandinger af liberalisme og socialisme. »Den store skillelinje« i dansk politik er yderst

beskeden. Derfor skal der måske også bruges så store ord om den.

Naturligvis er der altid interessenmodsatninger i et folk. Vi har i den senere tid oplevet kedelige udslag deraf. Ulovlige strejker og »ulovlig« brug af politiske slagord er lige uværdige misbrug af den frihed, folkestyret giver os.

Det har været et af vort folkestyres fineste kendemærker, at det ville slette skel. Vi er i dag i åndelig og social henseende blevet de jævne overganges folk, og vi har grund til at være tilfredse dermed og takke de politikere af alle partier, som har gjort deres dertil. Megen indre uro, som andre folk har oplevet, er her ved et folkeligt ansvar, omsat i praktisk politisk gerning, blevet afværget. En to-bloks politik har derfor ingen virkelighedsgrund under sig, hverken i de samfundsforhold, der er skabt ved folkestyret, eller i vor politiske praksis. De jævne overganges folk, der lever i et fint nuanceret samspil af mange slags åndsformer og erhverv, har ingen brug for et to-bloks system.

Skulle en to-delning tænkes opstå i dansk politik, ville meningsdannelsen kunstigt blive presset sammen i skematiske former til støtte for hensynsløse magtkampe, der kun kan indskrænke den frie drøftelse yderligere og begrænse mulighederne for at nå til afgørelser, der kan holde i kraft af tilslutning fra mere end et parti. En mere svingende linje og større usikkerhed i det økonomiske liv ville også blive følgen af magtskifter mellem to blokke.

Der må i dette land være både tid og plads til mere end to politiske standpunkter, uden at vi når de »franske tilstande«. Fremtidens politiske partier vil ikke fremtræde med skarpe skel. De vil med bevarelsen af den gamle, overvejende klassebetonede tilslutning mere og mere komme til at forgrene sig mellem hinanden ind i de voksende samfundslag, der hverken er bønder, husmænd, lønarbejdere eller driftsherrer. Alle partier vil søge tilslutning i alle dele af folket.

For det folkestyres skyld, som vi ønsker bevaret livskraftigt, bliver vi nødt til udfra de synspunkter for dansk folkelighed og politik, der her er fremført, at tale dem imod, der arbejder på en falsk politisk todeling af vort folk. I stedet må vi holde fast ved, ændre eller nyskabe sådanne politiske partier, der hver for sig vil være et samlingssted for mere end een hård tone i den politiske proces. Ordets frihed og dansk folkelighed vil på det politiske livs område være bedst tjent med *rummelige* partier, der sætter en ære i både indadtil og udadtil at holde den åbne, ærlige drøftelse i live. Det er hos os både en trossag og en erfaringssag, at vi kun ved i frihed at give sandheden en chance får mulighed for at komme retfærdigheden nærmest.

Det er derfor en folkelig gerning i forlængelse af vor hidtidige historie at søge fremtidens politiske afgørelser truffet ved et samarbejde mellem rummelige politiske partier. Fremtiden i det politiske liv vil tilhøre dem, fordi de vil være det mest sandfærdige udtryk for de åndelige og sociale sammenhænge i vort folk.

Jørgen Jessen.

Israelsk landbrug

To landsbyer

En ældgammel tradition knyttede jøderne til jordens dyrkning og til husdyrhold. Da historiens dunkle lys først falder over jøderne, ser vi dem ganske vist som nomader, der tog vare på deres græssende får og geder, omtrent som beduinerne gør det i dag. Men de tilpassede sig snart agerdyrkningens krav, og Bibelen fortæller om et folk af landvindingsmænd, bønder og fiskere. De blev *boende*. Da de mistede deres nationale selvstændighed og blev et folk i landflygtighed og adsplittelse — ofte udsat for forfølgelse og med fare for udslettelse, brast den intime forbindelse mellem jøden og jorden. Hvis et menneske må gøre sig fortrolig med tanken, at han uden varsel skal forlade hjem og virke, så binder han ikke sine værdier til jorden. Hans »kapital« må være let bevægelig. Hans hjælpemidler bliver hjernens og hændernes dygtighed. Udstødtes han et sted, turde han vel håbe, at han med tilstrækkelig dygtighed kunne bryde vej et andet sted. Dygtige læger, ingeniører, handelsfolk, kunstnere, teknikere, håndværkere finder deres vej. Men den gamle forbindelse til jorden var brudt. Nogle steder blev det tilmed brutalt forbudt jøderne at eje jord. Men selv hvor de havde frie og trygge kår, som her i Danmark, mødte man dem sjældent i bønders kreds. Jødiske landmænd i Danmark kan let tælles. De blev byboere.

Den lille jødiske folkedel, som under den store udlændig-

hed gennem de mange århundreder dog stadig blev i Palæstina, holdt fortrinsvis til i nogle få byer: Jerusalem, Safad, Hebron og Tiberias, og da de første indvandrere i nyere tid søgte tilbage til fædrenes gamle land, så sluttede disse indvandrere sig til de små jødiske samfund i de nævnte byer. Men for ca. 80 år siden begyndte de tilløb, som efterhånden bragte mange jøder tilbage til jorden og dannede grundlag for et højt udviklet israelsk landbrug i dag. Blandt jøder var der en gryende og efterhånden stærkt voksende forståelse af, at den nationale sundhed krævede *også* et jorddyrkende samfund. Jøder fra Jerusalem købte jord og grundlagde en landsby i Petah Tikva; indvandrere fra Østeuropa sluttede sig til, og russiske immigranter grundlagde landsbyen Rishon-le-Zion, syd for Jaffa. Flere landsbyer kom til. År 1900 var der således 22 jødiske landsbyer. De fleste af disse landsbyer blev finansieret af baron Edmund de Rothschild. Erfaringerne fra de første landsbyer afslørede efterhånden visse svagheder, både i økonomisk og personlig henseende. Man lagde i de første år ensidig vægt på produktion af nogle få salgsafgrøder, men vanskelige klimaforhold, navnlig den absolutte tørke, kunne medføre den yderste misvækst, og et landbrug kunne på et eller to år blive fuldstændigt ruineret. Men desuden: de første landbrug var som regel ret store; de krævede i udstrakt grad lejet arbejdskraft, og det betød den billige arabiske daglejer. Havde den jødiske ejer succes, valgte han ofte at bo i byen, mens en forvalter førte tilsyn med lavtlønnede arabiske landarbejdere, der levede en yderst primitiv tilværelse. På den måde kunne jøder ikke blive rodfæstet på landet. Det blev efterhånden klart erkendt.

I begyndelsen af vort århundrede kom vendepunktet. Blandt jødisk ungdom i flere europæiske lande styrkedes viljen til at »rejse hjem« til fædrenes land og til at vinde landet tilbage gennem hårdt arbejde med jorden; det land, som engang »flød med mælk og honning«, men som ved

århundreders misrøgt var blevet halvvejs en ørken, skulle atter komme til at »blomstre som en rosegård«. Men det skulle ikke ske ved nogen form for kapitalisme, ingen udnyttelse af fremmed, billig arbejdskraft, kun ved egne hænders slid skulle landet vindes tilbage. De unge, som tænkte sådan, var besjælet af en stærk idealisme; de var optaget af tanken om Kooperation, et fællesvirke på Israels jord uden benyttelse af en eneste lejet arbejder. Med en idealistisk betonet socialisme drog disse unge til Palæstina, og gennem slid og afsavn, skuffelser og nederlag vandt de omsider deres sejre. Mange af de ældre og midaldrende mænd, der i dag står som ledere i politik, i de faglige og økonomiske organisationer, har i de unge år som nogen vestjysk hedeopdyrker lagt næver og ryg til det hårde slid med at rydde stenmarken eller uddræne malariahærgede sumpe. Det gælder således både Israels præsident Ben Zvi og statsminister David Ben Gurion.

De unge startede to eksperimenter, der efterhånden udvikledes til de to typer på israelske landsbyer, som i dag ganske behersker landbruget i Israel. I 1909 fik en flok unge mænd og kvinder af den zionistiske organisation overladt et større areal lige syd for Genezareth sø og øst for Jordan floden. De kaldte den nye landsby Degania. Det blev den første af de nu så berømte kibbutz'er, hvorefter der i 1957 var 228 i Israel med en befolkning på ca. 80.000. Jeg var i Degania på kort besøg i april, men da jeg gennem et 5 dages ophold i en anden kibbutz bedre kender den, vælger jeg at fortælle om denne ejendommelige samfundsform og landbrugsbedrift.

En kibbutz betyder simpelt hen en gruppe; en mindre flok unge kvinder og mænd, der har tillidsfuldt kendskab til hverandre, beslutter sig for et fuldstændigt arbejdsfællesskab på Israels jord. De får fra Den jødiske nationale fond (se herom senere) overladt et større eller mindre areal på

lempelige vilkår. Med en vis økonomisk forpligtelse over for den nationale jordfond kan gruppen i øvrigt indrette sig som den vil. Det gjaldt også kibbutzen Dafne i det nordlige Galilæa, hvor jeg boede i 5 døgn. I denne tidligere malaria-hærgede egn, hvor araberne døde som fluer, hvor i børnetalrige familier med 10—12—14 børn forældrene var taknemmelige, om to nåede voksenalder, ligger nu landsbyen Dafne med ca. 700 indbyggere, med omtrent lige mange børn og voksne. Dafne-kibbutzen blev oprettet 1939; pionererne var næsten uden økonomiske midler; de første år bød på hårdt slid og yderst primitive boligforhold, og malariaen betød den store fare. Men sumpe blev drænet, jorden opdyrket, gode boliger opført, et moderne vandingsanlæg blev indrettet, så hele landsbyens areal, ca. 450 ha, kan sættes under vand på én gang — og uden egentlige driftsudgifter, for vandkilden ligger 70 m over det flade markareal. Da der fra april til november kun falder liden eller sandsynligvis slet ingen regn, er den kunstige vanding fornøden. Men med den ypperligst tænkelige jord, med rigelig anvendelse af kunstgødning og vand og med en temperatur, der svinger mellem 25° og 35° , kan det ikke undre, at her udfoldes en fantastisk frugtbarhed. Her skæres lucerne 8 gange om året, her høstes modne afgrøder to gange om året, nye kartofler to eller endog tre gange om året, her hører til en normalhøst af æbler 30 tons pr. ha.

I kibbutzen råder et udpræget arbejdsfællesskab, men arbejdet er naturligvis mangeartet, for her er en stor første classes kvægbesætning, forskellige markafgrøder, en stor frugtplantage og en række fiskedamme. Mekaniseringen svarer vistnok til, hvad vi kender til af det mest fremskredne landbrug. En af de vigtigste, men også vanskeligste opgaver er den, der hviler på arbejdsfordeleren. Nogle af de mest krævende arbejder som pasning af den fine kvægbesætning eller kørselen med de store og meget kostbare maskiner varetages af de samme folk for længere tid, måske i en årrække.

Men ellers kan enhver efter aftensmaden på opslagstavlen foran den store fælles spisesal se, hvor han næste dag skal arbejde.

Der er fælles økonomi. Alle indtægter indgår i den fælles kasse. Alle indkøb foretages centralt. Enhver voksen deltager i kibbutzen får udleveret et beskedent beløb til lomme-penge. Men da han får sine tre hovedmåltider i den store fælles spisesal, og da han kan få praktisk talt alle fornødenheder frit udleveret i »brugsforeningen« — tøj, sko, tobak o. s. v. — har han ikke brug for mange kontante penge. Naturligvis spiller penge udadtil en stor rolle — i landsbyernes centrale indkøb og salg af produkter; men indadtil mærker man næsten ikke til penge.

Lejlighederne er små; men dels leves også den væsentlige del af fritiden udendørs i det varme klima, dels sover børnene i sovesale: spædbørnshuset, de mindre børns hus, de store børns hus. Endelig arbejder jo kvinder som mænd udendørs i mark og have, dog har mange kvinder deres plads i det store køkken, hvorfra 700 munde skal mættes, ligesom også vaskeriet, stryge- og systuen kræver mange hænder.

Jeg kan forestille mig, at mange læsere med forfærdelse spørger: hvad med familielivet? Jeg må svare: det er mit bestemte indtryk, at forældre og børn på kønneste måde holder sammen. Under sabbatshvilen og i den rundeligt til-målte fritid søger børnene til forældrene. Men når sengetid er inde, går far eller/og mor med deres poder til sovesalen. På mig virkede det underligt, men jeg så aldrig »scener« udspille sig, børn som forældre fandt det naturligt og ligetil.

Jeg kom til Dafne med en god portion forhåndskritik. Det måtte vel være en slags kommunisme. Jeg erfarede hurtigt, at Dafne-folkene afskyede kommunismen om muligt mere, end moderate danske bønder gør det. Når de i Dafne som i mange andre israelske landsbyer har valgt denne livsform, skal forklaringen søges i tre forhold. For det første

fandt de det fuldstændige samarbejde helt nødvendigt, om de skulle konkurrere med de usselt lønnede og primitivt levende arabere. For det andet har de i årevis levet med døden for øje; ofte faldt familiefaderen i den vedvarende kamp for landets selvstændighed; i Dafne, $1\frac{1}{2}$ km fra Syriens grænse, går endnu 12 år efter våbenstilstandens indtræden hver nat 4 bønder på vagt; skyttegravene løber i siksak mellem landsbyens huse. Men den enkelte mand ved: hvis jeg i nat falder, så vil kibbutzen sørge for min familie; den vil intet savn lide. For det tredje er de mange og de bestemmende kvinder og mænd besjælet af en stærk idealisme. Mere end mange ord fortæller den kendsgerning, at af de mange enkelte i Dafne, som har modtaget skadeserstatninger fra Tyskland — og det drejer sig ofte om meget store beløb, har ikke en eneste beholdt disse penge for sig selv; men pengene er gået ind i den store fælles kasse.

Efter mit ophold i Dafne føler jeg mig ikke længere berettiget til at øve kritik. Som et par kloge mennesker sagde til mig: vi forstår, at ikke alle egner sig til at bo i en kibbutz; men vi, som har levet os ind i denne livsform, kan simpelt hen ikke undvære den. Jeg må erkende, at hvis jeg boede i Israel, ville jeg ikke bo i kibbutzen, hvadenten det så skyldes min individualisme eller egoisme; men opholdet i Dafne gjorde et voldsomt indtryk på mig, og jeg rejste fra Dafne med bevidstheden om at have mødt nogle dygtige mennesker, mennesker med rigere og større sind, end man plejer at møde.

Men kibbutzen tiltaler altså ikke alle. I 1921 brød nogle op fra kibbutzen Degania, fordi den kollektive livsform ikke passede dem. Sammen med indvandrere fra U.S.A. grundlagde de den kooperative landsby Nahalal i Jesreel dalen, ikke langt fra Nazareth. Efter at de i fælleskab havde gjort jorden dyrkbar, opdeltes arealet i nogenlunde lige store parceller, 8 ha til hver. Enhver blev ansvarlig for sin egen økonomi. Men andelsprincippet er ført langt videre, end vi ken-

der det herhjemme. Alle indkøb og salg foregår gennem den kooperative forretning, der ligger midt i byen. Ved andelsmaskinstationens hjælp udføres en betydelig del af arbejdet. Landsbyens situationsplan er interessant. Omkring den elipseformede ringvej ligger 75 landbrug, placeret på ringvejens yderside; gennem en lille have kommer man til beboelseshuset, bag dette ligger avlsbygningerne, og bag disse igen stråler markerne vifteformet ud fra landsbyen. Inde i elipsen ligger ca. 70 andre hjem. Her har læge, lærere, postmester, håndværkere til huse; her findes skoler, mejeri, brugsforening, bibliotek, forsamlingshus med biograf m. m.

De oprindelige huse blev opført som én-etages huse med fladt tag og rummede gerne en god opholdsstue, et køkken, to soveværelser med badeværelse. Som den ældre slægt måtte give plads for den yngre, er det blevet almindeligt at bygge en anden etage oven på det oprindelige hus. De familiekære jøder i Nahalal kan ikke tænke sig, at de ældre skal anbringes i en institution for gamle; nej, tre generationer i samme hus, det er det naturlige. Af Israels 743 landsbyer var i 1957 de 356 af Nahalal-typen, altså betydeligt flere end af Dafne-typen. De senere års nybyggere synes også i de fleste tilfælde at foretrække Nahalal-typen. Både i kibbutzen og den kooperative landsby er styreformen udpræget demokratisk. »Demokratiet er en besværlig styreform, men den absolut rigtige«, som en af mine hjemmelmænd sagde.

Forudsætningen for både kibbutzen og den kooperative landsby er den verdensomspændende Zionist-organisation. Dannet i 1897 skabte denne organisation et vidtspredt ønske om at genvinde et jødisk hjemland. Medens organisationen søgte international politisk anerkendelse for dette mål, stræbte man energisk efter praktiske udveje for at virkeliggøre et jødisk nationalt liv på Palæstinas jord. I 1901 dan-

nedes »Den jødiske nationale fond« (J.N.F.), med bidrag af rige og fattige, gamle og unge jøder fra alverdens lande, med den udtalte hensigt at købe jord til jødernes bosættelse i fædrenes gamle land. J.N.F. bestemte, at den købte jord for bestandigt skulle være uafhængelig. Jorden skulle stilles til lejernes rådighed på favorable vilkår; lejeretten skulle automatisk kunne fornyes og være arvelig med den ene betingelse, at landbrugeren *selv* skulle dyrke jorden. På et tidligt tidspunkt blev samarbejdet mellem J.N.F. og den enkelte landbruger fastlagt. J.N.F. må skaffe jorden til veje, sætte den i dyrkbar stand, udruste landbrugeren med det strengt nødvendige i henseende til bygninger, besætning, såsæd for således at sætte ham i stand til at tjene til livsopholdet. Organisationen har ingen ret til at blande sig i landbrugerens livsform eller den enkeltes økonomiske dispositioner. Om landbrugerne ønsker at leve i kibbutzen eller i den kooperative landsby, det er deres egen sag, ligesom den enkelte frit bestemmer landbrugets driftsform. Men ingen landmand må misrøgte den betroede jord, og hvadenten de vælger den kollektive eller kooperative landsby, så skal den investerede kapital forrentes og afdrages, dog på lempelige vilkår.

Allerede i 1914 var der 44 jødiske landsbyer med en befolkning på 12.000. Den første verdenskrig voldte store vanskeligheder for eksporten og medførte dermed en alvorlig krise for det unge landbrug. På den anden side blev der givet bevis for, at landbruget kunne forsyne den jødiske befolkning med levnedsmidler, og man styrkedes i troen på, at national uafhængighed måtte søge sit grundlag i et sundt landbrug. Englands tilsagn i 1917 om et nationalt hjem for jøderne i Palæstina blev en vældig stimulans til indvandring i mellemkrigstiden. Hitler den Ondes regimente øgede i høj grad indvandrerens tal. Mange af disse var midaldrende mennesker, og de allerfleste kom til Palæstina med bylivets forudsætninger. For mange af disse lykkedes det at skabe en

eksistens i Palæstinas byer, især i Tel Aviv, som i løbet af få år er blevet en moderne storby med ca. 400.000 indbyggere. Men mange yngre og midaldrende valgte at friste landmandens for dem hidtil helt ukendte tilværelse. De, der havde midler, søgte ofte til Saron-sletten og kystegnene i øvrigt, hvor appelsin- og grapefrugthaver var i rig udvikling. De mindre bemidlede søgte i stort tal til den udstrakte Jesreel slette, hvor jordbunden i og for sig er meget frugtbar, men hvor de malariahærgede sumpstrækninger foreløbigt bød på både slid og livsfare. Her grundlagdes i mellemkrigstiden mange kibbutzer og andelslandsbyer. Korn, græs og rodfrugter danner grundlag for et stort kvæghold og navnlig for et stort fjerkræhold.

Den anden verdenskrig bragte nye vanskeligheder for jødisk land- og havebrug, især for den vigtigste eksportartikel appelsiner. Men landbruget kunne ikke alene forsyne nationen bedre end i 1914—18, skønt den jødiske befolkning nu var langt større, men det var også muligt at skaffe fødemidler til de store allierede hærafdelinger i Mellemøsten. Da Israel blev en selvstændig stat i 1948, var der 256 jødiske landsbyer med en befolkning på 105.000. Jøder var blevet rodfæstet i fædres gamle land.

Oprettelsen af den selvstændige stat Israel i 1948 ændrede radikalt også landbrugets forhold. Under det britiske mandatstyre af Palæstina havde jødernes adgang til køb af jord været begrænset til et lille område. Nu lå hele landet åbent for bosættelse. Før 1948 var indvandringen stærkt begrænset; efter 1948 fik indvandringen karakter af en organiseret folkevandring. Fra befrielsesdagen, 14. maj 1948, til slutningen af 1951 kom 685.000 jøder til Israel. Denne folkevandring stillede den unge stat over for kolossale problemer, et af de største måtte være en omfattende udvidelse af landbrugsarealet. Den praktisk talt fordoblede befolkning skulle forsynes med levnedsmidler. I den yderst kapitalfattige stat var import af fødemidler en hård belastning. Hurtigst mu-

ligt måtte landet selv producere det nødvendige. Dernæst måtte de mange indvandrere skaffes arbejde; en storslået plan med kultivering og dyrkning af jorden sattes i gang. Endelig havde man under selvstændighedskrigen til fulde erfaret, at et ubeboet landområde omgående besættes af fjenden. Skulle landet forsvares — og det skulle det — måtte der, hvor det overhovedet var muligt, anlægges landsbyer langs grænsen. De følgende 10 år viste en storslået landbrugsmæssig offensiv. I december 1948 var der 326 landsbyer, i december 1957 743. I det samme tidsrum øgedes landbefolkningen fra 110.000 til 322.000; det kultiverede areal udvidedes i det samme åremål fra 160.000 ha til 380.000 ha.

En række svære problemer, som danskere næppe kan forestille sig, meldte sig. En massebosættelse skulle finde sted af mennesker, som var helt ukendte med landbrug. Der var ikke længer tale om at udvælge de bedst egnede til et lille begrænset landområde, f. eks. udvælge unge nygifte; man stod i tusinder af tilfælde over for en familie med tre generationer: et par gamle, skrøbelige bedsteforældre, et par forældre, en flok børn; de skulle have bolig, de skulle have livsophold, indtil den ukultiverede jord ad åre kunne yde det nødvendige. Før jeg så det, ville jeg ikke have troet, at mennesker kunne leve under så stride forhold; de rydder bjergskråninger for uhyre stenmasser, bygger terrasser og anlægger vingårde og olivenhaver, leder vand til fra fjerne afstande; de går ud i elendige, malariahærgede sumpe og afvander og kultiverer efter års slid disse sumpe til paradisiske haver.

Endelig stod man over for et væld af nationale, sociale og religiøse problemer. De var alle jøder; men de var jo også tyskere eller marokkanere, russere eller persere. Det blev mig fortalt, at der i dag i Israel er folk fra 102 forskellige lande. De kommer til Israel — talende ligeså mange sprog, repræsenterende ligeså mange folkekulturer. De kommer med

de forskelligste sociale og uddannelsesmæssige forudsætninger. Vesteuropæeren med den højeste skoleuddannelse mødes med analfabeten fra Asiens stepper, den fagligt højt kvalificerede mødes med beduinen, der som sine forfædre drev rundt med kamelerne i ørkenegnene. Den dybt religiøse og fromme jøde mødes med den ganske irreligiøse. De skal leve sammen, og de skal efterhånden sammensmeltes til ét folk. En vrimmel af problemer trænger sig på; de skal imidlertid ikke behandles i denne artikel. Men ude i landsbyerne møder man disse problemer; nogle segner under byrden; men andre går frem med mod og fortrøstning i tillidsfuld forvisning om, at de er kommen hjem for gennem slidsomt arbejde at vinde fædrenes gamle land tilbage. Og de føler, at de er i færd med at opfylde profeten Esaias' ord: »Frygt ikke, thi jeg er med dig; jeg vil føre din sæd fra østen og samle dig hjem fra vesten. Jeg vil sige til norden: giv hid, og til sønden: hold ikke tilbage; før mine sønner hid fra det fjerne og mine døtre fra jordens ende«.

Lille Groen.

En nævningesag

I templet kom mange folk til Jesus, og han satte sig og underviste dem. Da kom de skriftkloge og farisæerne med en kvinde som var grebet i ægteskabsbrud, stillede hende frem til offentlig beskuelse og sagde til ham: »Mester, denne kvinde er grebet paa fersk gerning i ægteskabsbrud. I loven har Moses befalet os at stene den slags kvinder. Hvad siger nu du?« Dette sagde de for at stille en fælde for ham, saa de kunne faa noget at anklage ham for. Men Jesus bøjede sig ned og skrev i sandet med sin finger. Da de nu blev ved med at trænge ind paa ham med deres spørgsmaal, rettede han sig op og sagde til dem: »Den af jer der aldrig selv har syndet, lad ham være den første der kaster sten paa hende.« Og saa bøjede han sig igen ned og skrev i sandet. Men da de hørte det svar gik de bort, den ene efter den anden, de ældste først; og han blev alene med kvinden som stod der foran folkemængden. Da rettede Jesus sig op og sagde til hende: »Kvinde, hvor blev de af? Fik de ikke dømt dig?« — »Nej, Herre,« svarede hun, »ingen af dem.« — Da sagde Jesus: »Jeg dømmer dig heller ikke, gaa nu blot, og forsynd dig ikke mere!« (Johannesevangeliet, kap. 8).

Den fælde som blev stillet Jesus, er saadan at forstaa: under den tids jødiske retsforhold deltog menigmand i visse straffes udførelse. Saaledes naar det gjaldt et ægteskabsbrud der kunne forstyrre arvefølgens ukrænkelighed. Men saa længe romerne var herrer i landet, tillod de ikke jøderne

at tage en retsafgørelse i egne hænder. Og derfor: hvis Jesus tilskyndede dem til at foretage stening, bragte det ham i konflikt med romerne — men hvis han ikke gjorde det, kunne de anklage ham for ikke at respektere Moseloven, fædrenes og folkets lov. I begge tilfælde kunne hans modstandere faa ram paa ham — fordi han var en som forstyrrede dem i tilvante begreber, i moralske og religiøse regler som var saa gamle at de mente det maa være Guds egne regler, og som — overholdt efter deres ordlyd — sikrede et menneske god orden i gudsforholdet og samvittigheden. De havde ikke kunnet undgaa at mærke at hans maade at tage tingene paa ville drive dem ud i vanskelige personlige afgørelser, noget med et personligt skøn i hvert enkelt menneskeligt tilfælde. Og det forekom dem saa altfor besværligt og risikabelt at de af al magt strittede imod at komme ud i det.

Det var altsaa ganske særlig Jesus de ville tillivs den dag — som led i et haardnakket selvforsvar overfor ham. I anden række kom saa kvinden, og sandsynligvis blandede der sig i dette ogsaa andre motiver ind: maaske en dømmesyge som kunne understrege at man selv heldigvis ikke hørte til den slags, maaske en hemmelig grusomhed som her kunne faa udløsning, maaske en hemmelig misundelse overfor en som gjorde noget man desværre selv ikke turde, og som man i grunden følte sig snydt for.

Det var denne plumrede pøl af menneskelige motiver — som de mennesker vel næppe var klare over selv — der skyllede hen for fødderne af Jesus. Og det ville ikke have været for meget om han, Gudssønnen, havde rejst sig i lede og menneskeafsky og var gaaet sin vej. Denne haabløse menneskeslægt. Men han blev siddende og bøjede sig ned og skrev i sandet. Og man har spekuleret paa hvad det mon var han skrev. Jeg tror ikke det var andet end nogle streger og kruseduller, som man gør det naar noget bliver for pinligt, man maa dække sig nogle øjeblikke før man kan holde ud at

møde det. Maaske ogsaa en skaansomhed overfor kvinden, hende var der nok der stirrede paa. Maaske en kort stund til at samle mod og haab i.

For det var jo et haab der fik ham til at blive. Han søgte en udvej. Vel ikke saa meget hvordan han kunne undgaa at fælden klappede i om ham. Det betød ikke saa meget for en som vidste at det kun var et tidsspørgsmaal, saa ville det alligevel gaa galt. Man *ville* af med ham. Men en udvej til at redde denne kvinde fra en frygtelig død. Han saa at i dette tilfælde faldt menneskers lov ikke sammen med Guds lov. Selvom ogsaa Guds lov har sin strengthed: i selve de gudskabte livssammenhænge er der handlingsfølger der ikke kan løbes fra. Ogsaa deri gemmer sig en guddommelig barmhjertighed: at livet derved hindres i at blive en slap og leddeløs affære. Men alligevel: i den *menneskelige* udlægning af disse lovsammenhænge kan der blive en haardhed som det i givet tilfælde kan blive barmhjertigheds ret at mildne.

Men saa var der ogsaa de andre, dem haabede han ogsaa paa at redde. De der mente at der burde dømmes og straffes haardt, der var ikke noget at betænke sig paa. De der var parate til at være med i straffens udførelse. Ogsaa de stod paa en afgrundsrand, drevet derhen af diverse uklare motiver, vel i mildeste tilfælde af at de tankeløst havde ladet sig rive med af de andre. Dem ønskede Jesus at standse og at faa til at gaa tilbage fra det de var lige ved at gøre. Og dertil er det værd at bemærke at han ikke gav sig til at forsvare den anklagede, men han rettede søgelyset mod hendes dommere. I spørgende form, en opfordring til at de skulle vende blikket fra den anklagede og se paa sig selv. »Jeg foreslaar at den af jer der er ren skal begynde. Den der ved om sig selv at han er bedre end den anklagede og har en god samvittighed paa dette og andre omraader, og at han aldrig ville kunne gøre noget lige saa slemt som det der her er gjort — lad ham kaste den første sten.«

Og saa lykkedes det for ham, det han havde haabet paa. Han fik dem til at tænke sig om engang endnu. Til at maale sig selv med uskyldens maalestok, rimeligvis skærpet ved den uskyld der slog dem imøde fra ham. Og de lod knyt-næverne synke, og en efter en trak de sig tilbage. Først de der havde levet længst, og saa de andre.

Da Jesus var alene tilbage, rettede han sig op igen — ikke for at se hoverende paa de slagne modstandere, men for at se efter dem med glæde. Der var sket noget med dem, for nogens vedkommende noget glædeligt. Og det var ikke blot at de var reddet fra det de havde været lige ved, og som ikke ville have været godt for nogen af dem. Men der var ogsaa et haab og en mulighed som pegede frem-efter. De var ikke helt de samme som de havde været da de kom slæbende med kvinden. De haardeste af dem, maa-ske var de blot blevet mere forhærdede af deres nederlag, og endnu mere hævnlystne. Men Jesus havde grund til at haabe at hos de andre var der rokket ved nogle af deres falske sikkerheder, de havde set sig selv paa linie med de anklagede, noget havde løsnet sig i det haarde syn paa andre, og det var allerede meget. Men det betød ogsaa at de var kommet et lille skridt nærmere hen til Jesu budskab, til det sted hvor budskabet kan høres — til det sted hvor man for-staar at man sammen med alle andre har brug for at læse barmhjertighed i Guds øjne.

Ville det da være et kristent ideal at ophæve alt rets-væsen? Det er ikke det der er tale om. Love kan ikke und-væres i et menneskeligt samfund, og det at nogen dømmer og straffer er en byrde som et samfund ikke kan vise fra sig. Men i det personlige syn paa dem der kommer i konflikt med de skrevne eller de uskrevne love, vil denne fortælling lære noget fra sig. Den vil lære noget om at se paa sig selv inden man farer til at dømme om andre — og noget om at se paa den ene som blev tilbage, den rene som havde haft ret til at kaste den første sten. Men han tog den ikke

op. Han saa med haab paa dem der gik, og med haab paa hende som havde baaret sig forkert ad. Han haabede paa at hvad han havde gjort for hende, ville hjælpe hende til at finde vej frem gennem det der nu laa foran hende.

Der gaar paa Det kgl. Teater et skuespil som ikke er uden lighedspunkter med denne fortælling. »Tolv vrede mænd« hedder det, med en lidt unøjagtig titel. En nævningedomstol skal dømme i en drabssag. En ung mand er anklaget for at have myrdet sin far. Han nægter at have gjort det, men de 11 af de 12 nævninge mener at beviserne er fældende, saa han uden betænkning maa erklæres skyldig; og saa vil han blive dømt til den elektriske stol. Kun een af dem har ikke gjort sig færdig med sagen. Han finder at beviserne ikke er saa sikre som de ser ud til, og det prøver han at faa de andre til at se. Og det lykkes for ham: igenem to timers forhandling sker det at de en efter en bliver smittet af hans usikkerhed med hensyn til beviserne, og det ender med at de enstemmigt nægter at erklære den unge mand for skyldig.

Et lighedspunkt er at det der gør mest indtryk naar man ser dette spændende kriminalspil, er den forvandling der lidt efter lidt sker med disse 11 nævninge. 11 forskellige, men ellers meget almindelige gennemsnitsmennesker. Under paa-virkning af den tolvte presses de, en efter en, op i en krog. Dels faar han dem til at se klarere hvor overvældende ansvarsfuldt det er naar det gælder et menneskeliv, uanset hvor ringe det maatte være, dels faar han dem i dette ansvar til at se klarere paa sig selv. En efter en taber de den maske de er vant til at vise andre, og som de ogsaa er vant til at se sig selv med i spejlet; pludselig er der noget hos dem der røber sig, under det usædvanlige pres de er ude for; en indre og ellers bortgemt usikkerhed i deres egne personlige forhold dukker nu frem i dagens lys; de ser en sammen-

hæng mellem den og deres villighed til at dømme den anklagede. Og den usikkerhed — eller: denne mistede selv-sikkerhed — kalder noget mere menneskeligt frem i dem. Da de forlader nævningelokalet, er de mærket af det de har set hos sig selv. De er ikke helt de samme som før, og der er mulighed for at det ogsaa ud over denne dag vil sætte spor i deres syn paa andre mennesker og deres forhold til andre mennesker.

Det er et særkende ved det kristne budskab at det driver mennesker ind i ydmygende selverkendelse. Og mange spørger: hvad godt er der ved det? er det ikke blot at trænge mennesker ned i det klynkende og glædeløse, at give dem en hængning for menneskelig udfoldelse? hvorfor ikke hellere appellere til menneskers stolthed og selvbevidsthed, saa de kan blive friske og handledygtige folk?

Andre mener at have erfaret at hvor Jesu budskab om grænseløs tilgivelse hos Gud forkyndes helt dristigt og klart, bliver den menneskelige selverkendelse ikke til klynkende selvoptagethed, men den giver mod til at se sig selv umaskeret, og trods den dermed forbundne smerte virker det befriende og menneskeliggørende. Den der for alvor ydmyges gennem selverkendelse faar derved mulighed for et sandere forhold til Gud og et mere aabent og frodigt forhold til sine medmennesker.

Erik Gelting-Hansen.

Gruppen som arbejdsform

Fra det lige overståede folketingsvalg fortælles om et sogn, der stillede tre kandidater, der alle sad i samme sogneråd. De havde naturligvis afvigende synspunkter på partipolitiken, eftersom de repræsenterede hvert sit parti, men de kendte hinanden så godt fra dagliglivets samvær, at de havde lært at respektere hinanden som nyttige samfundsborgere. Man fik gennem avisomtalen indtryk af, at de har et nærmest eksemplarisk samarbejde i sognerådet, at hver enkelt — bevidst eller ubevidst — undgik spidsfindigheder og yderligheder i standpunkter og angreb.

Går vi videre fra dette ene eksempel, kan der findes mange lignende fra arbejdspladser af enhver art, og vi vil hurtigt se, at der, hvor mere intime fællesoplevelser danner grundlag, vil opstå en almindelig ønsket medborgertakt og -tone, som langt de fleste synes om. Samtaleniveauet og den gensidige respekt stiger.

Og alligevel er det raviruskende galt i vort samfund, simpelthen fordi der er tusinder andre mennesker, der ikke oplever intimt i fællesskab, der enten er eller kan blive stabile.

Uden at ville forherlige det gamle samfund, der i hvert fald i mange landsogne eksisterede indtil efter 1. verdenskrig og delvis igen under 2. verdenskrig, kan man vist uden overdrivelse sige, at navnlig det sidste 10-år har skabt samfundsproblemer af meget forskellig art på grund af, at der er gået opløsning i de almindelige samfundsenheder.

I dag tilhører vi alle fortsat forskellige grupper, men en meget stor procentdel af befolkningen f. eks. her i Danmark har intet virkeligt fast tilhørsforhold i én eller få grupper, men snarere løst tilhørsforhold til mange, ja oftest alt for mange grupper.

Denne spredthed over tilhørsforhold vil ofte skabe menneskelige komplikationer, da samhørsforholdenes intimitet derved mindskes eller mangler. Omgangskresen er bleven for stor, man får gennem radio, film, fjernsyn og ved de moderne hestekræfters hjælp alle verdens problemer på nært hold uden at få tilbundsående eller tilfredsstillende kendskab til noget bestemt.

I dag kan unge som ældre, der ikke helt finder sig til rette i de samfundsenheder, der er dem nærmest, såvel arbejdsmæssigt, placeringsmæssigt, som hvad angår miljø og afstande, blot flytte (flygte) til andre.

— Efter i ca. 1000 år at have boet delvist fast er det danske samfund igen på vej til nomadelivet. Men der er den store forskel på hine fjerne tiders nomader og nutidens, at de gamle først flyttede græsgange, når de var nødsaget dertil og havde ret sikker forvisning om, at det nye sted var bedre, mens nutidens nomader flytter, inden de lokale muligheder er udtømte og uden nogen form for vished om, at det nye er bedre og af rimelig varighed.

Det moderne samfunds frase-rigelighed har domineret i stigende tempo op gennem dette århundrede, efterhånden som afstande øges, og det er da ikke altid muligt for den enkelte at efterforske, om slagordene er ægte eller brygget af surrogater.

I mellemnomadetiden var der små faste samfund, der betød noget positivt for hver enkelt deltager. Man påvirkede hinanden på godt og ondt, men ét var givet: som medlem af et delvist lukket samfund var man under den offentlige menings tugt, man følte sig forpligtet til at nærme sig de gængse levereregler mest muligt, og samfundet viste sin på-

skønnelse ved at betragte denne enkelte som medborger i netop det samfund.

Gennem far-mor-søskendegruppen blev man automatisk medlem af flere små og større enheder som: medarbejderstaben, nabokresen, slægten, landsbyen og sognet. Det hele kom ikke samtidigt, men efterhånden som man voksede til og ydede noget.

Man gjorde sig efterhånden til ét med de intimgrupper, man blev medlem af, man fik sit eget livsmønster præget af dem, man ofte var sammen med.

— Med teknikens *fremmarch* i sidste århundrede, *fremløb* i dette århundredes begyndelse — og *fremstormen* i det sidste 10-år er vi kommet i den situation, at båndene, der bandt sammen, er løsnet. Enhederne skifter, skifter stærkt.

Antallet af grupper, man tilhører, stiger, stiger enormt. Intimiteten forsvinder i takt hermed. Man er ikke længere undergivet den lille samfundstugt, der hjalp én til at tænke og handle i helheder under hensyntagen til medmennesker i de delvist lukkede småsamfund. Intimgruppens små anerkendende skulderklap og vejledende revsler udebliver. Tilhørsforhold forflygtiges, egoismen får velegnede vækstvilkår.

Men også her afløses bølgedal af bølgetop, også her veksler solskin med regn.

I 1960 er det vist almindeligt anerkendt, at en hel del af de unge har fornemmet, at det nok kan være godt at tilhøre mange grupper, at se og høre meget, at opleve meget, at kunne meget og at træffe mange, men alt dette er af ringe værdi, om man ikke har forstående medmennesker at dele goderne med. Og derfor er der i dag et stigende behov for genoprettelse af intimgrupper. De skabes dog ikke direkte ved ydre arrangementer, love og dekreter, men ad denne vej kan rammer skabes for det liv, der skal danne baggrund for, at behovet kan dækkes ind.

Her kan vi bl. a. tænke på højskolernes hyggelige opholdstuer, der i dag ikke blot er en ønskelig del af en højskole,

men som i højeste grad er et væsentligt hjælpemiddel for det, højskolen må have at bringe.

Og det frie danske foreningsliv burde ofre endnu meget mere end hidindtil for at gøre de voksnes samlingssteder uden for hjemmene mere tiltalende i farver og inventar. Her kan den nye ungdomslov komme os til hjælp, men her kræves yderligere en stor indsats fra foreningsledere og kommunalstyrelser. Vore centralskoler må have inventar, der passer til voksne, vore forsamlingshuse må i langt højere grad gøres tidssvarende — og det hurtigt, om rammerne for det menneskeliv, vi ønsker skal røre sig her, ikke skal blive en hæmsko for de goder, netop det frie foreningsliv har at byde. Og lærere og ledere i børneskoler, ungdoms- og oplysningsarbejdet samt overalt i det frie foreningsliv må lære nye arbejdsformer til at supplere de almindeligt kendte med. Ikke fordi de afprøvede former ikke *var* gode og alsidige nok, men de *er* det ikke i dag, hvor intimgruppen er en mangelvare. Vi må helt ind til i stigende omfang og regelmæssigt at arbejde med småhold, hvor hver enkelt ret hurtigt kan lære de øvrige på samme hold at kende så godt, at de får afhængighedsforhold til hinanden. Så vidt har mennesker i midten af det tyvende århundrede ladet sig rive med af tekniken, at vi i dag må prøve *udefra* at skabe smågrupper, hvor man kan lære de grove regler for gruppementalitetens minimumskrav.

Længere end til at vise vejen ind i intimgruppen kan og skal vi naturligvis ikke gå. At vejviseren så ikke sjældent fører videre, kan vi jo kun glædes ved.

Den nordamerikanske socialpsykolog, professor M. Sherif, har om vor tids mennesker sagt, at den udprægede mangel på JEG-ets engagering fører til ønsket om et OVER-JEG, altså bl. a. til ønsket om medlemskab i en intimgruppe.

Kan ledere og lærere i børne- og ungdomsskoler, i aftenskoler og frit foreningsliv fornemme behovet, må næste skridt være at stille spørgsmålet: Hvad kan vi gøre?

Der findes ikke et universalmiddel, men jeg håber gennem ovenstående at have hjulpet enkelte til klarere at se en af de veje, der kan betyde noget netop her i massementalitetens højkonjunkturperiode. Ikke for at afskaffe foredrag og andre gennem mange år benyttede arbejdsformer, men for at supplere op, hvor der er et aktuelt behov.

Kan gruppearbejde, brugt på rette måde, mindske afstande fra menneske til menneske, er forsøget nok en ulempe værd.

Fra den i oktober 1960 på dansk udkomne bog: *Mennesket og grupperne*, henter jeg følgende statistiske slutbemærkninger, der bedre end mange ord forklarer, hvad intimitetsgruppen kan bevirke:

Under 2. verdenskrig var 90 % af alle hvide nordamerikanske soldater, der aldrig havde kæmpet sammen med negre, modstandere af at have dem med i samme kompagni, mens 86 % af de hvide, der havde kæmpet i kompagni sammen med negre, ønskede at fortsætte med denne ordning.

Gennem gruppearbejde har vi et middel til at bringe mennesker sammen, brugt på rette måde kan vi endog bringe mennesker, der direkte ønsker at være sammen, ind i fællesgruppen, hvor en ydre opgave kan formidle inderlighed i samværet, men her må udvises stor omhu. Og lad os endelig ikke overse de menneskelige værdier, der ligger gemt i dette at kunne nyde andres selskab i en ret sluttet kreds.

Det moderne samfunds ofte kolde omgangsformer må have et varmeomslag, der kan sætte blodet i cirkulation igen. Var der blot mange, der kunne være varmeomslagsformidlere, kunne der måske komme tider, hvor endnu flere mennesker, selv med de forskellige udgangssynspunkter, havde endnu mere at tale om, så samtaleniveauet og den gensidige respekt kunne højnes og medmenneskeligheden herved få bedre udviklingsmuligheder.

Erik Knudsen.

At savne sin sorg og finde sin angst

»Jeg gik i går uden noget håb. I dag har disse ord mistet deres mening. I dag går vi, fordi vi går. Som okserne går foran ploven. I går drømte jeg om haver fulde af appelsintræer. Men i dag er der for mig intet paradys. Jeg tror ikke, at der er appelsiner til .

Jeg føler kun en stor tørhed i hjertet. Jeg ved, at jeg snart skal styrte om, men jeg mærker ingen fortvivlelse. Jeg føler ikke engang sorg. Jeg savner, at jeg ikke kan sørge. I sorgen har man ondt af sig selv og beklager sig selv som en ven. Men jeg har ikke mere nogen ven i verden.

Når man finder mit lig og ser mine udbrændte øjne, vil man søge at forestille sig, hvad jeg har måttet lide. Men sorgens vilde smerte og længslernes nagende ømhed, det er også en rigdom. Og jeg har ingen rigdom mere. De unge piger, som skuffes i deres første kærlighed, lærer sorgen at kende, og de græder. Sorgen er knyttet til det skælvende, levende liv. Og jeg har mistet min sorg . . .«

Således siger Exupéry et sted i »Blæsten, sandet og stjernerne«, hvor han under en flyvning er styrtet ned i den libyske ørken. Flyvemaskinen blev ødelagt, men han selv og mekanikeren slap fra styrtet med liv og lemmer i behold. I 3 dage vandrer de gennem ørkenen. Da den sidste vanddråbe er opbrugt, går de af sted, fuldstændig hjælpeløse, uden mål, uden mening, kun ventende på døden, der vil komme som en befrier for dem. Ubarmhjertigt slider ørkenen den sidste rest af menneskelig tanke, håb og følelse ud

af dem, så de afsløres i al deres håbløse ynk. — I sidste øjeblik reddes de som ved et mirakel af nogle arabere.

Det er som en vision af tidens menneske, vi her stilles overfor: et menneske, hvis tilværelse i allerbøgstaveligste forstand er lagt øde. Og det føler dette øde, føler dets dræbende magt over muskler, over nerver, over legeme og sjæl, og sin egen afmagt. De sidste krampetrækninger af liv er så meget mere fortvivlede, som mennesket har kendt en anden tilværelse. Nu mærker han ingen fortvivlelse, føler ingen sorg. Alt er ligegyldigt. Han er kommet ind i et marchtrit af rent mekanisk art.

Det er vist tilstrækkeligt at tage Exupéry som eksempel på en digter, der har talt om tidens meningsløshed, en meningsløshed, som rammer os alle, hvad enten vi vil indrømme det eller ej, ikke blot nogle få syge individer, men en hel kultur.

Dette meningsløse er jo ikke det, at der falder en flyvemaskine ned, eller at et skib går under, eller et menneske dør. Meningsløsheden opstår der, hvor opgaver af åndelig art tages fra et menneske. Man kan stopfodre mennesket med komfort og underholdning og samtidig kvæle det i meningsløshed. Man kan passe sit arbejde tilfredsstillende og leve i hygge og harmoni i sit ægteskab og lukke have-lågen og kalde huset »Os nok« og tro, at så er alt såre godt. Og dog er dette liv meningsløst. Det er det, fordi der er givet op for tidligt. For let nåedes de første ønsker, man havde, og alt gik i stå.

Meningsløsheden er en ørkenvandring, fri for problemer, fri for konflikter. Fyldt med mening bliver livet der, hvor et menneske længes efter det gode, rækker efter det, beder om det, fordi han ved, det er til — ikke som en beholdning, han kan tage af, men som noget irrationelt, der er til eller bliver til på trods af den medfødte menneskelige ondskab.

At fornemme en mening med livet er da ikke noget, man kan gå hen og hente et sted evtl. formedelst betaling og

hjulpet på vej af en annonce. Det er heller ikke noget, man kan gå hen og blive danmarksmester i. Det har ikke at gøre med ydre kvalifikationer af nogen art, men bliver til gennem en stadig uro, der hører det levende til.

Det er en almindelig opfattelse, at livet bliver meningsløst, hvis man ikke får eller når det, man stiler imod. Det kan være så meget: en bil, en stilling, en idé. I den politiske verden er det jo blevet noget afgørende: at give løfte om mest muligt til de flest mulige. Men trods tidens store gaverigdom af både den ene og den anden art bliver tilværelsen alligevel mere og mere meningsløs for flere og flere. Hvorfor? — Fordi mennesket tørrer ind, mister kontakten med det, der beforder liv, sætter i gang, gør vågen.

Et ungt menneske vil måske slet ikke forstå den tale. Han vil afvise det meningsløse, Exupérys fortvivlelse. Og han har ret i sit håb, i sin drøm og i sin længsel. Er disse ord ikke netop udtryk for noget i et menneskes sind, der åbner ind til større udnyttelse af et menneskes evner og anlæg?

At ane noget om kærlighed, at tro på, at den har noget vidunderligt at give, at den livet igennem vil give anledning til forundring, det er den unges lykke. Det er også en lykke at mærke i en modnere alder, at kærlighed ikke er noget, man har, men noget, man lærer, et livsforhold med en mangfoldighed af muligheder, der lærer mig meget om mig selv og meget om et andet menneske. Et forhold, hvor betingelserne ikke er moralske krav, men alene sindets åbenhed, over for tilværelsen, over for et andet menneske.

Længslen hos den unge går længere og dybere end til ægteskabsannoncønskerne i aviserne. Den henter sit stof i sindets verden og kan ikke nøjes med en skrivemaskine eller et fotografiapparat for at klargøre sig. Tænk, om det var drømmen om en kvinde eller en ven, der skulle gøres rede for i ord eller farver. Et fattigt øjebliksfotografi ville aldrig kunne slå til. Man skulle kende alt det, der senere ville indvirke på fotografiet, ændre det, måske helt forvandle det.

Anelsen om alt dette i sorg og glæde berigende måtte blive en stadig strøm op i billedet.

Alt for ofte lukkes der af for den strøm. For tidligt bliver afstukne grænser den lille horisont, der lukker for større livsmuligheder. Den snævre dagligdags verden kender vi alt for godt. I den tørrer vi ind. Problemerne er ikke større, end at vi kan klare dem. Vi elsker denne idyl, men den er dræbende, indsnævrende, fordummende. Og længslen efter besøg fra en ny verden, hvor livet for hver dag er nyt og ukendt, hvor der hver dag bydes på uoverskuelige risikomomenter, må aldrig dø, da har mennesket mistet sin sorg.

I et dansk folkeeventyr fortælles der om en kongesøn, der drog ud i verden for at finde sin angst.

En konge havde to sønner. Den ældste var stille og ordentlig, pyntelig og skikkelig i al sin færd, den yngste en vild og ustyrlig krabat, som ikke kendte angst. Kongen skændte ofte på sin viltre søn, men han blev ikke bedre for det. En dag sagde faderen til ham: »Ja, gid du engang rigtig kunne finde din angst, før bliver der ikke menneske af dig.« — »Min angst, hvad er det, og hvor finder jeg den?« spurgte kongesønnen. — »Ja, jeg kan ikke sådan forklare dig, hvad angst er, når du ikke kender den af dig selv, men ellers skal du nok finde din angst, om ikke før, så når du bliver rigtig stor og kommer ud i verden.«

Den lille kongesøn spørger nu sin broder og sin faders tjener om, hvad angst er, og hvor han kan finde den. De lo ad ham, men kunne ikke forklare ham det. Så spørger han sin fader, om han vil give ham lov til at rejse ud i verden, så han kan finde sin angst. Det vil faderen ikke. Men da kongesønnen svarer: »Ja, giver du mig ikke lov, så rejser jeg alligevel, for jeg har gjort mig selv et helligt løfte, at jeg ikke vil helme, før jeg har fundet min angst«, får han

alligevel lov, og kongen udstyrer ham med en god hest, et godt sværd og alt, hvad han ellers skal bruge til rejsen.

Der hænder nu kongesønnen adskilligt på hans rejse ud i verden. Først kommer han til et slot, hvor der bor et par kæmper, der nok skulle kunne give ham angst om ikke mere. Han er med dem ude på en kampplads, hvor de hver dag slår hundrede mand ihjel. Men næste morgen står de igen lyslevende på pladsen. Således har de kæmpet i hundrede år, og endda er de lige vidt. Kongesønnen er med til at slå dem ned. Men da kæmperne rider hjem, vil han blive der for at se, hvordan det går til, at de døde bliver levende igen. Oplevelsen om natten er skrækindjagende nok, men giver ikke kongesønnen hans angst. Da kæmperne den næste morgen vil have ham til at blive hos dem, svarer han: »Nej, først må jeg finde min angst.«

Juleaftensdag kommer han hen til et slot, hvor han møder hele hoffet og kongen og hans tre døtre. De kan ikke være på slottet julenat for spøgeri. Kongesønnen aftaler nu med kongen, at han skal være på slottet om natten. Oplevelserne her er også skrækindjagende nok, men kongesønnen møder dem med frimodighed og får bragt orden i tingene på slottet, så kongen og hans hele hus for fremtiden kan leve der i fred for spøgeriet. Men sin angst finder kongesønnen ikke. Da kongen vil belønne ham og give ham hvem af sine tre døtre, han vil have, og det halve kongerige, svarer han nej. »Du ved, jeg er rejst ud i verden for at finde min angst.«

Nu kommer han hen til en by, hvor alt er klædt i sort, for en frygtelig drage kræver hver dag en jomfru fra de ringeste til de højeste, og den næste dag er det kongens eneste datter, som skal lide denne gruelige skæbne. Om morgenen lader kongesønnen sin karet følge lige efter kongens ud til det store bjerg norden for byen, hvor dragen skal have overgivet kongedatteren. Og da dragen kommer ganske glubende og vil sluge hende, springer han til og dræber den med sit sværd.

Han kører så hjem med kongedatteren i sin karet. Da kongen kommer og ser sin eneste datter i live, bliver han så glad, som nogen mand kan blive, og siger til kongesønnen, at nu skal han blive der, få hans datter til ægte, det halve kongerige straks og det hele efter hans død. Men kongesønnen svarer nej, først skal han finde sin angst. Han går dog ind på kongens tilbud om at blive på slottet i otte dage for at hvile ud. Nu lever han på slottet otte dage i herlighed og glæde. Han ser hver dag den dejlige kongedatter og får hende for hver dag mere og mere kær. Dagen før han skal rejse videre, lader kongen dem køre sammen ud til bjerget, hvor de havde mødt dragen.

Da de kommer op på bjerget, bliver kongesønnen pludselig grebet af stærk søvnighed. »Jeg har ikke sovet i nat, må jeg ikke sove en lille stund med mit hoved i dit skød?« — »Jo,« svarer hun, »det er da det mindste, jeg kan gøre for dig, som har frelst mig fra en gruelig død,« og så lægger hun hans hoved til sit bryst. Straks falder han i en tung søvn. Pludselig springer han op som forstyrret, griber hende om halsen og knuger hende ind til sig, så hun næsten bliver kvalt. Hun tager til at skrigе af skræk, så han vågner, og han kommer da til sig selv og siger: »Nu har jeg rejst verden rundt for at finde min angst og kunne aldrig finde den. Nu har jeg endelig fundet den. Jeg drømte, at dragen var her og ville sluge dig, uden at jeg kunne hjælpe dig. Nu kan jeg med sandhed sige, at jeg ved, hvad det er at være angst.«

Nu ville jeg gerne have fortalt hele eventyret, så vi ret kunne have fornemmet dets stemning og den poesi og livserfaring, som gennemstrømmer de bedste af vore gamle folkeeventyr. Men det er pladsen ikke til her. Jeg håber alligevel med dette lille rids at have fremdraget tankegangen, som den tegner sig efter handlingens forløb.

Hvor er eventyret klar i sin stillingtagen. Ikke nogen moralsk stillingtagen, så var vi snart færdige med det. Nej, det lyder straks i de første linier af fortællingen: »den ældste

var stille og ordentlig, pyntelig og skikkelig i al sin færd.« Og så hører vi ikke mere om ham. Det er den færdige, som allerede kan det hele udenad, masse menneskets problemløse verden, velfærdsstatens mennesketype, der her ubarmhjerdigt er skubbet væk. Skal der opleves noget i verden, så skal der noget til af det, den yngste kongesøn har i sig: en trang til at komme videre, til at opleve noget, en fornemmelse af, at hans sind og evner spænder videre end til en jævn problem- og konfliktfri tilværelse. Ja, måske med længsel efter at opleve det, der kan sætte ham selv på den allerhårdste prøve, stille ham selv over for vanskelige opgaver og svære valg.

Han lover sig selv, at han ikke vil helme, før han har fundet sin angst. — Hvad denne angst er, spekulerer vi jo meget over, mens vi hører eventyret, og vi har måske på fornemmelsen, at det må være et eller andet frygteligt, der skal jage ham en skræk i livet, og det er da for så vidt også rigtigt, at de ting, han møder, er skrækkindjagende nok, men det er ikke disse effektfulde angstmotiver, eventyret vil, vi skal opholde os ved. Det er ikke angsten for angstens skyld. Det er angsten for livets skyld.

Hør blot disse ord af Exupéry — det sted, hvor han fortæller om sin farlige bestilling som flyver: »Det drejer sig ikke om den pretentiøse formel: at leve livet farligt. Jeg ynder ikke toreadorer. Det er ikke faren, jeg elsker. Jeg ved godt, hvad jeg elsker. Det er livet.«

Men for Exupéry er det ikke livet, som det ofte tegner sig for et menneske, for millioner af mennesker i vor vestlige verden i dag, et lykkeideal, stagneret i en forfærdende nøjsomhed, der næppe kan gøre krav på at kalde sig liv.

For ham gives der betingelser, ukendte betingelser, som er i stand til at frugtbar gøre os. »Vi kan ikke forudse det, hvorpå det kommer an. Enhver af os har kendt de dybeste glæder der, hvor vi mindst havde ventet at finde dem. De har efterladt en sådan længsel i sindet, at vi savner endogså

vore ulykker, hvis de har betinget disse glæder. Vi har alle, når vi traf på gamle kammerater, følt den fortryllelse, som kan være knyttet til selv de ondeste minder.«

Det er da ikke tilfredshed med sig selv og det, man nu har nået, der er drivfjederen hos Exupéry. Det er ikke den, han efter ørkenens sult og tørst ønsker, at menneskene må finde. Fra hans breve stråler der noget ud, der ligner stemningen i eventyret: en længsel efter det, der får mennesket til at vokse. »Du må spire og vokse og sætte dine frø. Du er endnu for ringe til at dø.« (Morten Nielsen.)

Den længsel mod venskab og menneskelig tilknytning, som udgår fra disse breve, og den evige indre kamp, de er udtryk for, minder om eventyrets poetiske motiv: kongesønnens løfte til sig selv om ikke at helme, før han har fundet sin angst. — Også her fornemmer man en forudanelse om det, der for os alle åbenbares til sidst, da han finder sin angst gennem sin begyndende kærlighed: »Nu har jeg rejst verden rundt for at finde min angst og kunne aldrig finde den. Nu har jeg endelig fundet min angst. Jeg drømte, at dragen var her og ville sluge dig, uden at jeg kunne hjælpe dig, og så blev jeg så angst for, at jeg skulle miste dig.« — Her slutter eventyret, og her begynder livet.

For den, der ret vil lytte til eventyret, kommer slutningen ikke som nogen overraskelse. Det siges med stor styrke i fortællingen, at der er noget, der driver kongesønnen frem: et løfte, han har givet sig selv, dengang faderen gav ham en anelse om, at der var noget, han måtte finde, før der blev menneske af ham. Det, han søger, er ikke noget mål i sig selv, det er som hos Exupéry en ukendt betingelse, der er i stand til at frugtbar gøre ham. Hans tro derpå er så stærk, at han hele tiden baner sig vej igennem alle de andres hindringer, hvor han gang på gang stilles på prøve, hvor det gang på gang er spørgsmålet, om liv eller ligegyldighed, pjat, stilstand, sløvhed, eller hvad vi ellers kan nævne, skal

sejre. — Han når kun til tærskelen til livet ved at sætte sine evner og kræfter i andres tjeneste.

Meningen med sit liv finder han ikke i de spændende oplevelser, men først, da han lærer at holde af, forstår, hvad det er: at være inde under en stadig forpligtelse, hvor han aldrig kan blive færdig med tingene. Udfordring vil følge på udfordring.

Han kunne have fået en kongedatter på billigere betingelser. Men hans vågenhed lod ham ane, at der ventede ham en rigere verden, om han blot ikke ville lade sig nøje med de ting, han kunne klare. Da han endelig når frem til meningen med livet, forstår han også, at det ikke er noget facit, et resultat, han kan være tilfreds med. Da aner han, hvad der lå bag hans trang til at finde sin angst: at finde ind til noget, som daglig kan berede ham uro. Betegnende er det i eventyret, at kongesønnen de forskellige steder, hvor han bliver opholdt, sover trygt og godt, og det er, som det skal være. Men til sidst, da han er kommet til at holde af kongedatteren, kan han ikke sove. Det er under denne uro, han forstår, hvad hans angst egentlig er for noget. Alle steder, hvor han før har kæmpet, har han kunnet vinde ved hjælp af sin frimodighed, sine kræfter, sit gode sværd. Men her kan de ikke klare det for ham. Her kan han vel ikke engang vinde. I hvert fald kun ved stadig at være udsat for at miste. Og først her viser han sit mod. Hidtil har han kunnet tage let på tingene eller oplevelserne. Nu lærer han at tage tungt på dem, og det skal der mod til.

Kort før sin død siger Exupéry i et brev til en general: »Hvis jeg kommer levende fra det, så findes der bare eet spørgsmål for mig: Hvad kan jeg, hvad må jeg sige til menneskene? — Ak, hr. general, der findes i dag kun eet problem, eet eneste verdensomfattende problem: på ny at give menneskene et åndeligt liv, en åndelig uro.«

Det, eventyret vil vise ind til, er den naturlige menneskelige angst, som mennesket aldrig skal befries for, som det

nok kan befries for i en eller anden fager ny verden, men det må aldrig ske. Eventyret og Exupéry er enige om at anerkende denne jordiske usikkerhed, som mennesket (kongesønnen) stilles overfor, som menneskelivets vilkår.

I vor verden i dag, den Exupéry begræder, med dens stigende levestandard og dens stadige forsøg på at skabe større og større tryghed for det enkelte menneske, bliver livsusikkerheden mere og mere tilsløret, og den tilsløres end yderligere gennem al den overfladiske og lavtsigtende jaskelitteratur, der florerer i knaldromaner, ugeblade, kulørt presse og mange film. Man må håbe, mængden en ung kongesøn frejdigt og kækt vil skubbe alt det væk og sige: »Nej, jeg har lovet mig selv, at jeg ikke vil helme, før jeg har fundet min angst!« — Der må, som Valdemar Vedel engang har sagt, »være en angst i en, for at der ikke skal være alt for mange store sider af livet, som man ikke får lod i.«

Eventyret slutter med at fortælle, at der holdes bryllup i kongens gård. Og derefter lever de sammen i stor herlighed og glæde.

Det er, som om eventyret på sin jævne måde også kan fortælle os, at et menneske, der har fundet sin angst, ikke konstant lever i det, man almindeligvis forstår ved angst. Kongesønnen har lært at anerkende angsten, og denne accept giver ham en fred og glæde, som er af en anden art end den tryghed, der så ofte annonceres med som livets højeste mening.

Det er nok ikke noget, der kan læres i nogen skole. Men derfor er der alligevel noget vigtigt, der kan gives både hjemme og i skolen, og det danner forudsætningen for, at et menneske en dag kan savne noget og indgå som et væddemål med sig selv om ikke at helme, før han har fundet det.

Den, som ikke savner noget, går ikke ud for at finde. Og den, som ikke kender angst, kan ikke bede om hjælp, om tro.

Niels Mandøe.

Fjernsyn — snæversyn

På overrumplende kort tid har vi fået et nyt oplysnings- og underholdningsmiddel — fjernsynet. Fra at være et ukendt instrument — en fremtidsdrøm — for blot 15 år siden, er det nu blevet hvermandseje. I fremtiden vil danske hjem samles omkring fjernsynsapparatet, i mange hjem vil man kigge flere timer hver dag. Vi må indrømme, at vi her har fået et apparat, som vil forandre vor verden. Vil det også forandre os? Kommer vi til at tænke anderledes end før? Vil fjernsynet komme til at påvirke livet i vore hjem, i vore foreninger, i vore skoler? Vil dansk folkestyre ved dets hjælp blive stærkere og bedre, eller vil det blive undergravet og opløst? Disse og mange andre spørgsmål trænger sig på. Skal vi ikke blive teknikkens tjenere, men dens herrer, da må vi søge at kende eftervirkningerne af vore opfindelser. Vi må klare os, hvad fjernsynet kan give os, og hvad det ikke kan give os. Vi vinder ikke noget ved blot at surmule over fjernsynet, og ingen kan bremse dets udbredelse, men da det sandsynligvis vil komme til at stå i vejen for noget væsentligt, som det ikke selv kan give os, må vi først og fremmest søge at finde ud af, hvad dette væsentlige består af, og dernæst finde ud af, hvordan vi da får fat i det.

Fjernsynets muligheder for at samle et helt folk om programmerne og dermed tilskyndelsen til at samle de bedste kræfter, vi mener at have, omkring fjernsynets arbejde, gør dets indflydelse uundgåelig, og vi må da spørge endnu mere

radikalt end før: hvad vil vi med os selv og vor kultur? Er det f. eks. givet, at de forholdsvis få mennesker, der kommer til at tale til os gennem fjernsynet, får os til at le, til at bevæges, harmes eller røres samtidig — at disse mennesker bliver et udtryk for det, vi ønsker, eller rettere, kan de give udtryk for mangfoldighederne og det særegne i dansk kultur? Disse mennesker vil sandsynligvis ikke blive ret forskellige i optræden og i opfattelse af mange ting. De vil for størstepartens vedkommende blive akademikere, om ikke født i et bymiljø så dog opdraget der. En jysk bondemand ville nok ikke falde ind i fjernsynsmiljøet, hvor ikke blot hans sprog ville virke fremmed, men også hans optræden, høflighedsformer, humor osv. Vi vil komme til at ligne disse få fra fjernsynsmiljøet mere og mere, og der kan nok være grund til at spørge, hvad med jyderne, fynboerne, vendelboerne og sjællænderne. Vil f. eks. den jyske form for humor, der adskiller sig en del fra den københavnske (der i øvrigt heller ikke kommer i fjernsynet) kunne bevares, når jyderne i fremtiden bruger aftnerne i selskab med den officielle danske, ofte fladere form for humor. Det gjorde ikke så meget før i tiden, at en bestemt ånds- eller kulturform blev den officielle danske, for der kunne samtidig med dem leve en lokal, særpræget åndsform ude i befolkningen, en der ikke var påduttet ovenfra, men var en ægte, stedfast, gennem generationer udviklet åndsform. Nu, da den trues med udslettelse, bør vi nok overveje, hvordan vi kan bevare et samfund med særprægede mennesker, der netop i deres særpræg har noget at give hinanden. Tænk blot på, hvad Blicher, Johannes V. Jensen, Jeppe Åkjær, Hans Povlsen o.m.a. har skænket dansk digtning gennem det særprægede jyske, og hvor meget af deres digtersind blev ikke skabt i det. Vil der være muligheder for noget lignende i fremtiden? Her er måske et område, hvor fjernsynet i stedet for at udvide og mangfoldiggøre vor viden og føling med dansk kultur, tværtimod vil indsnævre den.

Ligesom fjernsynet rimeligvis vil fremskynde en ensretning af det danske folks væsen, vil det også true med at ensrette meningsdannelsen. Ikke på nogen udemokratisk og hårdhændet måde, vi vil sandsynligvis ikke engang mærke det, men set i et historisk perspektiv er der alligevel meget der tyder på, at det vil ske. Lad mig tage et eksempel. For 50—75 år siden var der to fremherskende kulturstrømninger i den danske befolkning, der på mange områder stod i direkte modstrid til hinanden. De var, i grove træk, en grundtvigsk dansk-folkelighed og en europæisk intellektualisme med Brandes som bagmand. Sidstnævnte strømning fik ikke stor indflydelse uden for København, men i København blev den udadrettede intellektualisme til gengæld dyrket meget flittigt. Hvis man dengang havde haft fjernsyn, da ville denne københavnske åndsretning sikkert have dannet hovedkernen i en fjernsynselite, og dansk åndsliv i det 20. årh. ville have artet sig på en hel anden måde. Vi lever ikke i det 19. årh., og man havde ikke fjernsyn dengang, men vi har ingen garanti for, at noget lignende ikke kan hænde i fjernsynsalderen. Om slige strømningers indflydelse er gode eller dårlige kan diskuteres, men de kan aldrig blive ligegyldige.

Måske et andet eksempel viser klarere, hvor stor indflydelse fjernsynet vil kunne få i bestemte historiske situationer. I dag kan en stor del af Danmarks befolkning se tysk fjernsyn, mange mener endog at kunne se tysk fjernsyn med større fordel end det danske. Hvad kunne ikke være sket, om Hitler havde haft samme instrument for blot 20—25 år siden? Hvad ville ikke specielle danske — men nazistisk inspirerede programmer syd for vor grænse kunne have forårsaget? Vi stod svagt nok i forvejen, og med Hitlers program i stuen kunne den enkeltes begrebsverden nok blive yderligere forplumret.

At objektivisere og værne om det danske fjernsyn er da ikke tilstrækkeligt, hvis vi vil værne børn og unge mod en

uønsket påvirkning. Udenlandske programmer fra Østtyskland, Polen, Sverige og Vesttyskland er i dag delvis, i morgen helt tilgængelige for den danske befolkning. Der kræves derfor af fremtidens mennesker som aldrig før en evne til at skelne mellem falsk og ægte, løgn og sandhed, og spørgsmålet er, om ikke fjernsynet kommer til kort i skabelsen af en sådan evne, om ikke evnen til at skelne kommer gennem en livsholdning, der kun kan skabes mellem mennesker, der står ansigt til ansigt med hinanden og hinandens skæbne.

Som skrevet, vil fjernsynet ikke kunne bremses, og de fleste af os mener da også, at det vil kunne give os mange positive ting, og der er ikke tvivl om, at mange mener, at apparatet er et universalinstrument for menneskelig oplysning. Et humoristisk eksempel fra en engelsk avis: et nygift ægtepar kom hjem fra deres bryllupsrejse tidligere end beregnet, for der var intet fjernsyn i det hus, hvor de skulle bo, og brudgommen sagde: »Vi kunne jo ikke bestille andet end spise og sove.« Netop fordi vi ved, at fjernsynet bringer os de allerbedste ting, en nation kan frembringe gennem reportager fra ind- og udland, ved mødet med store personligheder, ved udsendelse af vore største digterværker osv., lader vi os let overbevise om, at vi derigennem får alt det, som vort sjæleliv har behov for. Vor kvalitetsbedømmelse af, hvad livet i øvrigt tilskikker os, vil blive dannet af forbilleder fra fjernsynet. Jeg hørte forleden en mor sige, at hun ikke længere læser højt for sine børn. Efter at de har fået fjernsyn, er læsningen ikke interessant nok. Det samme har jeg hørt fra lærere i både børnehaver og børneskoler. I fjernsynet får børnene ikke blot en dygtigere fortæller, men fortællingen er også ledsaget af billeder. Gennem århundreders kamp for at højne den kunstneriske standard er vi vænede til kun at tage hensyn til en kvalitet af objektiv art. Tiden er nu inde til at lade vor bedømmelse blive båret af andre kvaliteter, der ikke begrænser sig til udførelsen, men

også tager hensyn til forholdet mellem fortæller og tilhører og til de omstændigheder, den modtagende iøvrigt befinder sig i. Når vi lader os fortælle en historie af en amatør — af en af vore venner — skal vi ikke alene bedømme den efter udførelsens kvalitet, men også søge personligheden bag beretningen. Lader vi fremdeles fortællingen blive bedømt alene af en objektiv, officiel standard, må vi befrygte, at ikke blot børnene vrager moderens fortælling, men at fortællekunst i det hele taget vil blive noget, som kun de få — specialisterne — beskæftiger sig med. Her er fjernsynet i færd med at opløse en tradition, en menneskelig evne, som det ikke kan erstatte.

Det er svært at konstatere, hvor meget det personlige forhold betyder i udviklingen af vore menneskelige evner, men at der er forskel på en fjernsynsspeaker, hvis liv og baggrund vi ikke aner noget om, som vi ikke kan komme i kontakt med, som ikke ved, om jeg er en 80-årig olding, en 8-årig knægt, en dronker eller en gammeljomfru, som jeg ikke med resultat kan reagere imod, — rådne æg får ham ganske vist til at forsvinde for mit blik, men han er der alligevel, han lader sig ikke standse — — der er forskel på ham og det menneske, der i et personligt møde er med til at udvikle mine evner og give mit liv indhold. I det personlige forhold kaldes der på mine reaktioner, min ansvarlighed, min menneskelighed, og netop hvor kravet eller fordringen på disse ting ligger, sker den største personlige opdragelse. Det er derfor ikke sikkert, at selv det bedste fjernsynsdrama med landets bedste skuespilkræfter kan give mig mere i menneskelig henseende end en samtale med en intellektuel undermåler.

Heller ikke på områder, hvor vi har brug for sagligt stof, kan fjernsynet give en tilstrækkelig oplysning. Det store forskelligartede publikum, som fjernsynet har, giver programmerne en overfladisk karakter, der begrænser sig til det aktuelle. Der kan ikke blive nogen virkelig sammenhængende

undervisning, men en stadig skiften program fra uge til uge. John Danstrup kan nok få lov til at give sine betragtninger over en akut krise i Algier eller Congo, men han får ikke tid til en dybtgående skildring af baggrunden for kriserne, selv om noget sådan dog er det allervæsentligste for forståelsen af begivenhederne. Det positive, vi har fået ved at få verden ind i vor stue, det interessevækkende heri, kan kun forblive positivt, hvis vi i foreninger, i studiekredse og på skoler får givet den viden, som vi fejlagtigt tror at have. Det er et spørgsmål, om ikke vore aviser vil — eller burde ændre karakter, så deres vigtigste opgave bliver at kommentere og uddybe, og overlade den nyhedsbringende opgave til fjernsynet.

De eksempler, jeg har fremdraget her, er kun et meget lille udsnit af de følger, som fjernsynet vil kunne få, og der kunne nok være grund til at berøre mange andre ting, men det, som jeg først og fremmest har villet pege på, er faren ved at lade fjernsynet være et selvstændigt arbejdende kulturapparat, hvis positive muligheder vi overvurderer og derfor lader os insnævre af. Uanset hvor vi står i et oplysningsarbejde, det være sig hjem, skole eller forening, må vi lægge arbejdet til rette i visheden om, at den største kulturspreder, vi nogensinde har haft, drager mennesket fra det personlige mod det officielle, oplyser overfladisk om det fjerne og beskæftiger sig meget lidt med det lokale, det særegne. Fjernsynet vil kun levne os få muligheder for at fordøje den kaotiske strøm af oplysninger og indtryk, det selv skaffer os, og vor evne til at fantasere, drømme og danne os et personligt forhold til omverdenen vil stå i bestandig fare for at svigte. Vi er mennesker, der i fremtiden vil blive tilbudt at leve på ydre oplevelser, hvor vore forældre levede på indre oplevelser. Vi vil få hele verden lagt for vore fødder, men får vi ikke indtrykkene levende- og personliggjorte i vor egen virkelighed, da bliver det hele et shownummer, ligegyldigt og falsk. Vi må lære at forstå, at der er en uhyre forskel på

det 20. århundredes fjernsyn og det vidsyn, de gamle fortalte, Heimdal havde. Han kunne se hundrede mile nat og dag, han kunne høre ulden vokse på fårene og græsset gro på marken. Kan vi ikke erobre noget af dette skarpsyn og denne lydhørhed, kan fjernsynet ikke hjælpe os.

Det bliver da dansk folkeoplysnings hovedopgave i fremtiden at gøre personligheden rodfæstet trods det ydre kaos, at forsøge at finde frem til, hvad det vil sige at være menneske i en sådan verden. Vi skal ikke bekæmpe fjernsynet, og det ville da også blive en kamp med vejrmøller, men vi skal give det en af os begrænset plads ved at udbygge og forbedre det personlige og aktive oplysningsarbejde. Kan vi ikke det, bliver det ikke til fjernsyn, men til snæversyn.

Frederik F. Christensen.

Vi sender gamle elever vore ønsker om en glædelig jul og et godt nytår. Tak for hilsener, vi har modtaget i årets løb!

Helle, Birthe og Frederik.

Noget om tråde

Musik i sin bedste form er een af de kulturtråde, der — sideløbende med tilværelsens røde tråd — er spundet over denne verdens timelighed. Vores yngste kunstart kaldes den. Dog er den så gammel som mennesket selv, idet den har rod i sangen, der er noget urmenneskeligt.

Derfor har alle mennesker et forhold til musik, det være sig til een eller flere genrer eller måske bare til afskygninger af disse.

Tråden i den absolutte musik har klassiske fibre. Fra dem går andre tråde ud. Et sted i periferien mister de karakter. Fra at være noget i sig selv bliver de et middel for noget andet. Fra at afkræve den enkelte en indsats af lyst og koncentration, hvad der forøvrigt belønnes med væsentlige faktorer i den menneskelige tilværelse, nemlig oplevelse og berigelse, går de over til at blive underholdende. En slags fyld — god eller dårlig — der siver ind og hygger sig i menneskets tendens til vane og til at have nok i vanen.

Der »soppes« meget i musikkens »brænding«. Et eksempel. Et ungt par spadserer søndagstur i skoven. De synes meget forelskede og går tæt omslyngede. — Så tæt, at der kun er plads til en transistor-radio imellem dem. Hvor meget er mode? Hvor meget stemning? Hvor meget er tomhed?

»Musik er liv, som dette uudslukkelig«, skriver Carl Nielsen i sin bog: »Levende musik«. Som komponist lykkedes det ham at nå ind til musikkens klassiske fibre. Han har været med til at spinde musikkens tråd videre over sit eget

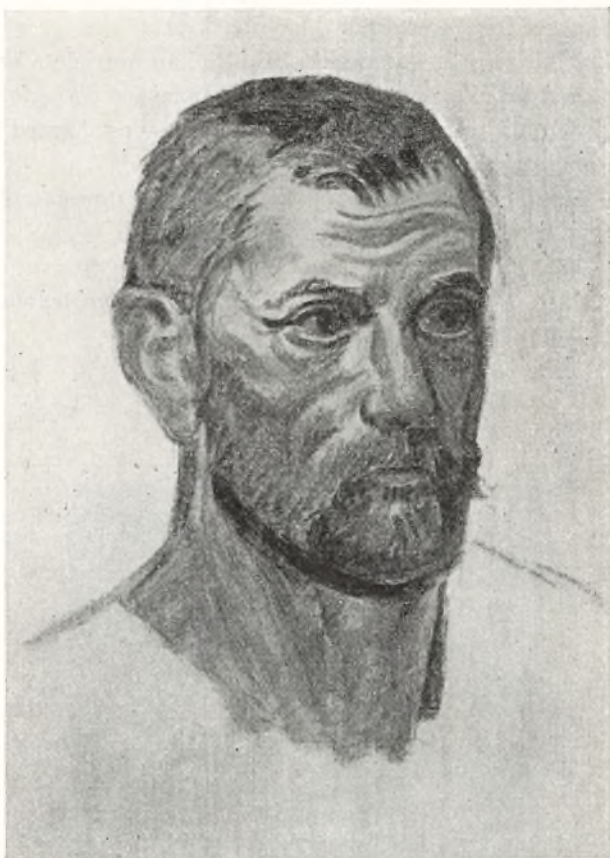
slægtled og har derfor fået betydning, lidt for sin samtid, men meget for sin eftertid.

Carl Nielsens liv var musik. Mindre kan gøre det. Værdien af at arbejde med noget, der har oplevelse og berigelse i sig, vil altid være fuldgyltig for en selv — og dermed for ens omgivelser.

— Og så er musik kun en enkelt tråd i det store mønster, der omfatter alt, hvad der har evighed i sig.

Birthe Dam Christensen.

Niels Hansen

Den 2. april 1860 fødtes Niels Hansen. Hans livsgerning fik stor betydning for Vallekilde højskole, og mange gamle elever vil endnu mindes ham. Ved sammenkomsten for jubilarer aftenen før efterårsmodet fortalte Hans Trier Hansen om sin farbrors liv. Foredraget bringes her i sammentrængt form.

J. J.

Når jeg løfter mit hovede fra mit skrivebord, falder mit øje på et maleri, et mandshovede, som Joachim Skovgaard engang malede som forstudie til en af de 12 apostle, hvis skikkelser senere så herligt skulle smykke Viborg domkirke.

Det viser hovedet af en mand i sin bedste alder med djærve træk og rolige, stærke øjne.

Der er furer og rynker om øjnene og over panden, men de skæmmer ikke det vejrbidte ansigt under det kortklippede opstrøgne hår med det kortstudsede hageskæg over den ranke hals og de brede skuldre.

Sådan så min farbror Niels Hansen ud, da han stod i sin manddoms kraft, og således mindes jeg ham med glæde fra min allerførste barndom.

Det var dog ikke alene hans smukke ydre, men endnu mere hans lyse, venlige sindelag og hans hjertevarme omgangsmåde, der tiltrak os børn og gjorde, at vi gerne løb i hælene på ham.

Min fader, der var den ældste af børneflokkene fra det lille driftige bondehjem i Sødunge på Fyn, kunne aldrig blive træt af at fortælle historier om sin 4 år yngre broder Niels, og af disse fortællinger fremgik det, at Niels allerede fra sin første barndom var udstyret med særdeles rige evner både legemligt og åndeligt.

Det var i årene efter krigen 1864, netop i de år, da skyttebevægelsen gennem kaptajn Edv. Nielsens førerskab slog rod i Svendborg amt. Drengene fra den lille gård i Sødunge gik op i denne bevægelse med liv og sjæl, de lærte at synge Mads Hansens skytte- og fædrelandssange, og de deltog i kredsens gymnastik- og våbenøvelser og vakte opsigt blandt kammeraterne på grund af deres gode anlæg for disse idrætter.

Men også på andre områder rørte der sig på den tid et rigt åndeligt liv på egnen.

I nabobyen Ryslinge blev på den tid Danmarks første

valgmenighed dannet omkring præsten Birkedal, og her søgte de unge fra Sødinge til kirke.

I Sødinge blev på samme tid dannet en friskole, og Niels og hans søskende kom til at gå i skole hos den stilfærdige, men dygtige Knud Rasmussen, der kunne fortælle danmarkshistorie, bibelhistorie og verdenshistorie på en sådan måde, at børnene blev revet med og var mærket deraf for livet.

Niels kom tidligt ud at tjene. Allerede året efter sin konfirmation flyttede han til Ferritslev, der ligger ca. 12 km fra Sødinge, til sin morbror Tyge Hansen, og der blev han i 4 år.

De, som mange år senere har hørt Niels Hansen holde sine landbrugsforedrag på Vallekilde højskole, vil vide, at han gennem dem gav sig selv som et menneske, der i den grad var levet sammen med naturen og havde opfattet og aflyttet den, så han kendte alle dens stemninger og afskygninger og kunne glædes ved dens harmoni og rigdom som få andre.

Til gården hørte en lille lund, der grænsede op til et engdrag med krat og sump, hvor hvide tåger spillede ved aften-tide. Her sang nattergalen om kap med utallige andre sangfugle, her susede vinden sagte i de høje træers kroner, her nikkede de vilde blomster fra skovbunden og hegnet, mens stjernerne tændte deres blege kærte på den lyse sommerhimmel.

Hvis det var lørdag aften, og vejret var som ovenfor beskrevet, kunne Niels slå sig ned i disse omgivelser og ikke løsrive sig, men lytte til fuglenes sang og indånde blomsternes duft, til morgenen dæmrede, og solens første stråler faldt på trætoppene.

Han kunne i sine foredrag gengive denne sommernatsstemning med hele selvpoplevelsens liv og glæde, så han rev sine tilhørere med sig.

Men også teknisk viden om landbrug og havebrug sam-

lede han sig under opholdet i Ferritslev hos den oplyste og dygtige morbror.

Niels Hansens kendskab og kærlighed til frugtavl skriver sig fra årene i Ferritslev, og her traf han første gang den mand, som senere skulle få så afgørende betydning for hele hans liv — højskoleforstander Ernst Trier fra Vallekilde. Det var kun et flygtigt møde, og Niels fik ikke talt mange ord med Trier, men han glemte alligevel aldrig den ildfulde mand med de glødende ord på sin tunge, og det førte til, at han 3 år senere, d. 3. nov. 1879, kom som elev på Vallekilde højskole, kun 19 år gammel.

Det var ikke mange ord, der den vinter blev vekslet mellem Trier og den unge tilbageholdende og beskedne bonde-søn fra Fyn, men Triers foredrag og hele tonen på højskolen gjorde alligevel et uudsletteligt indtryk på Niels, og efter at have aftjent sin værnepligt i Nyborg og efter et vinterophold på Tune landboskole tog han plads som avlskarl på Vallekilde højskole, og først *da* lærte Trier rigtig at skatte den dygtige og begavede unge mand, der til gavns forstod at sætte skik på den store bedrift, som Trier efterhånden havde fået knyttet til skolen.

Ernst Trier havde uhyre interesse for landbrug, have og frugtavl, men han havde som bybo ikke megen kendskab til, hvordan dette skulle drives. Her kom Niels Hansens dygtighed og indsigt ham rigtig til gode, og Triers interesse for den unge mand blev ikke mindre, da det blev bekendt, at Niels og Triers ældste datter Ingeborg havde fundet hinanden.

Snart blev det bestemt, at de to skulle holde bryllup og bo i det nyopførte hus »Hytten« nær ved skolen, Niels skulle være avlsleder ved højskolen. Han syntes dog ikke, at han kunne gå ind til en sådan stilling uden en mere grundig uddannelse, og han brugte derfor nogle år til dette formål.

Først rejste han til Langeland for der hos en af tidens mest kendte frugtavlere og havebrugere at sætte sig ind i

disse ting, senere var han en tid i lære hos den kendte forsøgsleder P. Nielsen på Tystofte forsøgsstation ved Skælskør, og sidst søgte han ind til Landbohøjskolen i København for at få den teoretiske side af sagen med.

Examen på Landbohøjskolen tog han ikke, både han og hans tilkommende svigerfader var enige om, at det var unødvendige narrestreger.

Så stod da brylluppet i Vallekilde d. 28. sept. 1889, og dermed går Niels Hansen ind i sin manddomsgerning sammen med sin smukke og begavede hustru, Ingeborg Trier, og det blev så sandelig kendt på skolens landbrug, at det havde fået en ny, fuldt uddanet leder.

Nye avlsdyr af rød dansk malkerace blev købt ind fra kvægmarkedet i Odense, således at der snart på højskolens avlsgård stod en stambesætning, som gjorde sig gældende på egnens dyrskuer. På samme måde gik det med svinebesætningen. I løbet af få år blev svinebesætningen anerkendt som avlscenter.

Græsmarkerne blev lagt ud med moderne græsmarksblandinger efter tidens bedste mønster, og i »Hyttelodden« blev der dyrket mange forskellige slags havesager, frugthaven blev igen udvidet eller ompodet med nye og bedre sorter. Det var, som om al ting lykkedes og blomstrede omkring Niels og Ingeborg.

Det blev dog ikke mange år, Niels Hansen fik lov til at arbejde sammen med Ernst Trier.

I julen 1893 døde Ernst Trier pludselig, ramt af et hjerteslag, og hele den omfattende virksomhed havde dermed mistet sin leder og stifter.

Men skolen skulle fortsættes, og Triers dødsbo ansatte da forsøgsvis Niels Hansens ældste broder Povl Hansen — som havde været knyttet til skolen som lærer siden 1876, og som i 1890 havde holdt bryllup med Triers næstældste datter Sigrid — som forstander og Niels Hansen som avlsleder.

Det var med en følelse af utilstrækkelighed, at de to unge

par gik ind til den vældige opgave, at løfte arven efter deres far og svigerfader. Skolen var jo hans værk. Kunne den i det hele taget føres videre uden ham?

Eleverne — som var på juleferie, da dødsfaldet skete — fik brev med meddelelse om, at de var frit stillede, hvorvidt de ønskede at fortsætte deres skoleophold efter Triers død eller ej, men de kom alle tilbage efter juleferien, og skolearbejdet fortsattes under de nye forhold. Men også i tiden fremover beholdt skolen sit store elevtal, som kulmineerede med et antal af over 200 elever både sommer og vinter ved århundredskiftet, og i året 1900 overtog de to unge familier skolen som fælleseje.

Det store elevantal gav muligheder for udvidelser og forbedringer, som tiltrængtes. Skolens brønde kunne ikke skaffe vand nok til det voksende forbrug, og man fandt på den udvej at lægge en vandhævert over bakken mod nord, således at vand fra mosen kunne suges over bakken uden brug af pumpe, og skolen fik indrettet sit eget vindelektricitetsværk efter udkast af professor la Cour i Askov.

Det kneb imidlertid meget at skaffe plads til de mange elever, som i mange tilfælde måtte indlogeres omkring i byen hos lærerne eller skolens venner.

Foredragssalen var også bleven for lille, og toiletforholdene var elendige.

Skulle disse mangler udbedres, var der ikke andet for end at prøve på at få opført en ny bygning, som kunne råde bod herpå, men skolens udvidelsesmuligheder var kun få med den beliggenhed, den har — bygget ind i en bakke.

Den bedste plads til den nye fløj var optaget af avlsbygningerne, skulle planen gennemføres måtte disse flyttes, og den nye fløj anbringes på deres plads, men kunne skolens økonomi bære en sådan belastning.

Bygmesteren for Københavns rådhus — arkitekt Martin Nyrop — blev tilkaldt og spurgt, om han kunne udarbejde en ombygningsplan efter disse linier.

Han kom og så på forholdene og udtalte de bevingede ord:

»Dette kunne friste en ærlig kristen til at bande!«

Særlige vanskeligheder voldte det, at skolen er bygget så klods op ad bakken i nord, at den nordre fløj ikke uden umådelige jordarbejder har muligheder for at komme i ret vinkel med de øvrige bygninger.

Der gik nogen tid, så kom tegningen til det store foretagende, med bygningerne placerede omtrent som vi kender dem fra skolens nuværende udseende med hovedindgang i vest — den store hjørnebygning — rummende foredragssalen i nordvest og den nye elevfløj med plads til toilet og badeværelser m.m. i sydøst—til—sydgående retning.

Skolens ejere samledes med arkitekten til et lille møde, og man spurgte ængsteligt, hvilket beløb arkitekten ville anslå, at ombygningen ville komme til at koste, og Nyrop nævnede et tal, der i vore dage synes latterligt lille, men som dengang blev betragtet som en svimlende pengesum: 50.000 kr.

Turde man stole så meget på sig selv og skolens fremtid, at man turde binde sig til en så uhyre gældsbyrde? Mange familie- og lærerråd blev holdt, inden man vovede sig til at gå ind for planen, men til sidst blev den dog godtaget, og i 1905 tog man fat.

Først blev der ryddet plads til de nye avlsbygninger ca. 200 m øst for skolen, og på denne plads blev der bygget en ny hypermoderne kostald med dertil hørende lade — svinestalden var allerede flere år før flyttet til dette sted — og året efter tog man fat på nedrivningen af de gamle avlsbygninger for på deres plads at opføre det nye store byggekompleks.

Men skolearbejdet skulle holdes i gang under ombygningen, og det krævede sin forstander fuldtud, så alt besværet med byggeriet blev lagt på Niels Hansens skuldre, og det blev næsten for meget for den ellers så stærke mand.

Hele skolens grund flød i disse år med byggemateriel, sten, grus, kalkmørtel, tømmer og tagsten — hvert øjeblik

var der bud fra håndværkere om materialer, der savnedes og skulle skaffes til veje, eller ting, der skulle tages stilling til, der stilledes umættelige krav fra byggeriet til mandskab, heste, penge og omtanke, og da disse krav ufortøvet skulle efterkommes, måtte det gå ud over landbruget og haven, som i disse år blev delvis forsømt, og dertil kom andre uheld.

Den fine svinebesætning blev angrebet og ødelagt af lungeorm, kvægbesætningen blev ramt af kastningsepidemi, og frugttræerne delvis ødelagt af monelia og skurv, men værst ramt blev Niels Hansen dog, da han i året 1904 mistede sin prægtige hustru, Ingeborg Trier.

De to var i deres ægteskab meget lykkelige — hun ledede gymnastik for sommerskolens kvindelige elever, han ledede skolens landbrug og var desuden skolens landbrugslærer om vinteren, men da ægteskabet var barnløst, åbnede de deres hjem helt for skolens elever. De kunne komme og gå der, som i deres eget hjem.

I de mørke vinteraftner sad karlene ved det store bord i »Hytten«s dagligstue og skrev deres breve hjem, eller de samtalede med hinanden eller med Ingeborg, der altid var til stede, mens Niels Hansen holdt sig til sin stue bagved.

Meget ofte drejede samtalen sig om de foredrag, som var holdt på skolen den pågældende dag, der kunne være ting, som trængte til at uddybes nærmere, og her kunne Ingeborg tit komme til hjælp med kloge og varme ord.

To ting hørte med til god tone i Ingeborgs dagligstue: der måtte ikke bandes, og der måtte ikke tales ondt om andre.

Og om sommeren i pigeskoletiden:

I de lyse sommeraftner, når sidste foredrag var til ende, fyldtes »Hytten«s store dagligstue af unge piger — hver siddeplads — om det så var gulvet — var besat, og de, som ikke kunne få plads inde, grupperede sig i haven udenfor, og så satte Ingrid eller Bodil Lange — de to sangbegavede søstre, som på det tidspunkt var lærerinder ved skolen — sig til klaveret og sang alle romantikkens dejlige sange med

musik af Weyse, Heise, Hartmann og Rung, mens de unge sad stille og lyttede.

De, som har været med til disse »Hyttetaftner«, vil aldrig glemme dem.

Det var en berigelse for livet, en indlevelse i den tids musik og digtekunst, som tit åbnede en hel ny verden for tilhørerne.

Livet i »Hytten« blev fortsat på omtrent samme måde efter Ingeborgs død, idet Povl og Niels Hansens yngre søster Maren Hansen flyttede ind i den tomme plads i »Hytten«, men Ingeborgs død og besværet med byggeriet og bedriften på skolen havde taget hårdt på Niels Hansen, og bedre blev det ikke, da han i sommeren 1908 måtte gennemgå en meget farlig operation for blindtarms- og bughindebetændelse.

Da Niels Hansen kom hjem fra sygehuset i Holbæk efter sin sygdom, var han legemlig set en nedbrudt mand, og han var blevet stille.

Mild og stille færdedes han ved sin bedrift, men højskolens avlsgård blev et lærested for mange unge.

Under Niels Hansens kloge og indsigtsfulde vejledning fik de en grundig oplæring i land- og havebrug.

Han jagede aldrig med sine folk — havde en af de unge et eller andet at spørge om, var der altid tid til at drøfte sagen, og fandt Niels Hansen en eller anden mærkværdighed, som kunne have alles interesse, samlede han gerne hele flokken, for at de i fællesskab kunne drage nytte af fundet.

Tiden skulle udnyttes til godt og nyttigt arbejde, men det var på den anden side om at gøre, at de unge, som gik i bedriften, fik noget ud af deres læretid, noget, som kunne komme dem til gode, når de senere skulle overtage egen bedrift.

Tiden i den første snes år af vort århundrede krævede en lang og hård arbejdsdag fra 6 morgen til 7 aften, og Niels Hansen krævede, at arbejdstiden blev fulgt præcist, og at der blev arbejdet, så længe det stod på.

Men, når lørdag aften kom, blev der revet og fejlet overalt og pudset op til søndag, og om søndagen udførtes kun det helt nødvendige arbejde, ellers havde alle fri, og det gjaldt alle årets helligdage — også dem i høsten. Niels Hansen forstod at holde søndag, der var en stille fryd over hans søndage, som forplantede sig til alle hans medhjælpere.

Og sådan gled årene efter 1908 for Niels Hansen i stille rækkefølge.

Den nye skolebygning og de nye avlsbygninger stod færdige og var taget i brug, og en vældig elevskare besøgte år efter år skolen, men i avlsbruget nåede Niels Hansen aldrig helt at ophæve følgerne af de mange uheld i førstningen af det 20de århundrede.

Man kunne godt have tænkt sig, at Niels Hansen var blevet bitter af den megen modgang, men det blev han ikke. De, som først lærte ham at kende i hans sidste leveår, fik indtryk af en mild, munter og venlig mand, som fulgte godt med i, hvad der skete, ikke alene hjemme i hans egen bedrift, men også ude i verden. Han tog aldrig del i offentlige arbejder, men han fulgte opmærksomt, hvad der skete omkring ham, og havde evne til at gennemtænke tingene og lade sine tanker gå videre til sine pårørende som gode råd og vise vink.

Maren Hansen døde allerede i 1918, men selv efter hendes død fortsattes »Hyttesangene«, så længe Bodil Lange endnu var knyttet til skolen.

Senere blev »Hytten« mere stille, og de sidste år blev Niels Hansen passet af sin plejedatter Emmy Jørgensen fra København. 80 år gammel nåede han at blive, men selv om han i sine sidste år var meget svag, forandrede hans sind sig ikke. Mild og stille gik han ind i døden den 1. august 1940 og efterlod sig mindet om et af de elskeligste, dygtigste, men samtidig ydmygeste og mest selvudslettende mennesker, jeg har kendt.

Hans Trier Hansen.

Brev fra en elev 1909—10

Fra skibsfører Niels Jensen Nielsen, elev 1909-10, modtog jeg kort efter jubilæumsfesten for gamle elever et meget personligt formet brev, der her med given tilladelse bringes i uddrag.

J. J

Som een af de halvtredsårs-jubilarer, der lørdag aften den 17. september fik lov til at være til jubilæumsfest på Vallekilde højskole og søndag deltog i efterårsmødet, vil jeg hermed hjerteligt takke for de rige timer, jeg efter 50 års forløb igen kom til at opleve på Vallekilde højskole. Tak for lørdag aften, for samværet med gamle kammerater, for at få lov til at leve det hele om igen. Hvor kommer minderne vældende ind sådan en aften, og hvor havde jeg haft lyst til denne jubilæumsaften af fortælle om, hvad Vallekilde havde betydet og kan betyde for en søens mand.

Det er klart, at mit liv har formet sig noget anderledes end de fleste af mine højskolekammeraters. Før Vallekildeopholdet var jeg skiftevis fisker eller sømand. Fra Vallekilde højskole gik vejen direkte til søs, senere fik jeg mit eget lille skib, som jeg sejlede fragt med i indskrænket fart, dvs. i danske farvande, til Norge og Sverige og i Østersøen. Sådan sejlede jeg indtil 1946, da jeg gik i land og overtog en stilling som havariexpert for en søforsikring for mindre skibe som det, jeg selv havde ejet. En stilling som gerne besættes af en ældre skipper, der har været medlem i denne gensidige forsikring. Den stilling har jeg endnu en kort tid.

Højskoleopholdet på Vallekilde 1909—10 blev for mig noget stort, noget meget værdifuldt, ikke noget der kom som en styrt sø, der fylder mund og lunger, som et chock, der er ved at slå manden i dækket, men noget, der blev suget ind langsomt og længe virkende, ja virkende gribende varmt endnu efter 50 år. — Det var der nu igen sidste lørdag aften under sammenkomsten med nogle af de gamle kammerater. Da først den skorpe, som havde lagt sig under den lange adskillelse, var smeltet af kammeratskabets varme, og den kammeratlige tone igen fundet med »husker du det?« og »husker du dengang?« Ja, vi huskede *Poul Hansens* skildringer af vor historie og hans forklaringer over livets store alvorlige problemer. Og vi huskede hans afsked til os fra foredragssalens talerstol; øjnene var blanke vist hos de fleste. Vi skulle måske aldrig ses mere, og så var det *Poul Hansen* magtpåliggende, at det gik os godt, at vi bevarede noget af det, der var blevet lært os, at vi fik noget med ud at leve livet på.

Og så farvel, Vallekilde. Farvel, kammerater, verden vinker. Nu skulle vi ud at prøve kræfterne, ud at prøve, om det kunne bære, det som Vallekilde gav os med.

*Af grunde er verden derude så fuld,
ej alt hvad som skinner, er skinnende guld.
End klinger Sirenerne lokkende smukt,
dog døden kan bo i den dejligste frugt.
Frejdig om bord,
pas på dit ror,
og stryg kun dit sejl under stormvejrets slag,
men møder du fjenden, stryg aldrig dit flag.*

Det var parolen fra Vallekilde, vi drog ud efter. Og hvordan gik det så? Lyttede du ikke til de lokkende toner? Eller spiste af den dejlige dødens frugt? Blev troen dit hjertes kompas? Var det sandheden, der stillede din kikkerts glas? Ja, sådan drog vi fra Vallekilde ud i livet, med gode, stærke, rige, varme ord, med styrken ved at kende et godt kamme-

ratskab blandt ungdom fra hele landet, med sangens lysning til at gyde over arbejdet forklarelsens skin. Du kære sangbog fra Vallekilde: Du var så værdifuld. —

Sjældent så jeg nogle af kammeraterne. De første par år veksledes breve med dem, jeg havde boet sammen med. I 1913 om foråret kom jeg sejlene til Haderslev for der at losse en last byg. Da jeg havde 2 Vallekildekammerater, der boede i Vonsbæk ved Haderslev fjord, sendte jeg brev til dem, om de ville komme til Haderslev og hilse på mig. Det var *Peder Jepsen* og *Ole Rode*. De kom, og så ordnede det sig så heldigt, at vi skulle ud på fjorden ved et teglværk i nærheden af Vonsbæk og laste mursten. Hvad var så mere naturligt, end at de sejlede med. På een betingelse sagde de: »Du må hejse Dannebrog«. Dannebrog smeldede i vinden på vejen ud ad fjorden, og mine 2 sønderjyske Vallekildekammerater var glade og stolte ved at komme sejlene hjem under Dannebrog.

Det blev et sluttet selskab, der den aften samledes i dødgaver Rodes hjem. Peder Jepsen, Ole Rode, som var graverens søn, og hans ældre broder Kristian, som også var højskoleelev fra Vallekilde, tillige min yngre broder, som dengang sejlede med mig, og så graveren, hans kone og mig selv.

Dørene blev lukket, og højskolesangbogen kom frem, og så blev der sunget danske sange, så gendarmens pikkelhue sikkert var sprunget af ham højt op i luften, om han havde hørt det. Det blev sent den aften, inden de danske Vallekildetoner forstummede.

Ak, så kom krigen og alt, hvad der fulgte med den og i dens kølvand. Kort efter genforeningen kom jeg igen til Haderslev, og af lodsens, som kendte familien i Vonsbæk, fik jeg at vide, at *Ole Rode* var faldet ved Somme 1915. Han var gift og havde en lille dreng. Ole, du kære kammerat med det lyse hår og det lyse sind, du måtte ofre livet for noget, som egentlig var dig uvedkommende. *Peder Jep-*

sen var kommet tilbage fra krigen, men var rejst fra egnen, hvorhen vidste lodsens ikke.

Senere kom jeg i forbindelse med *Peder Grønholt Pedersen*, vi boede i 1909-10 sammen i Kabysen på Vallekilde. Den forbindelse har holdt. Han har været mig en god kammerat og har gjort sit til, at jeg kom med til jubilæumsfesten og fik minderne frisket op.

Selv om jeg ikke i 50 år havde lejlighed til at være med til noget i Vallekilde, blev Vallekildelæren ikke glemt. Igenem elevforeningens årbog fulgte jeg jo nogenlunde med.

Min sangbog fulgte mig alle steder, som en god vagtkammerat ved kompaslampens skær i en stille nattevagt og i familiens skød, når man var heldig at komme hjem til jul.

Ja, sådan er det gået, men Gud ske lov, at jeg fik lejlighed til at mødes med nogle af de ungersvende, som sammen med mig i 1910 forlod Vallekilde højskole. Selv om de nu er blevet rynkede og grå i toppen, så var det dog en af dem, der i søndags i kirken sagde: »Skal vi følges ad til Herrens bord?«.

*Så kom til os alle, du højtidens drot,
om lokken er gylden, om håret er gråt,
og skænk os din fred.
Thi evig er glæden, hvor du følger med.*

Min sangbog var med i Vallekilde nu, men den var jo forældet. Numrene passede ikke og heller ikke melodierne, så nu må vi lære at dale. Men som det er gået for os, kan vi kun ønske, det stadig vil være sådan,

*at ungersvendes tak
må kranse Vallekilde
for lyset, der de drak.*

Kalundborg, Slagelsevej 46, den 20. september 1960.

Niels Jensen Nielsen.

Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Læringleforening

1. juli 1959 til 30. juni 1960

INDTÆGTER:		UDGIFTER:	
Kassebeholdning 1. juli 1959	15.613,41	Trykning af årsskrift	7.798,48
Medlemsbidrag	16.338,00	Porto og fragt	3.669,82
Salg af tidligere årsskrifter	147,70	Tryksager	512,40
Afdrag fra skolen	1.000,00	Løn til sekretær	600,00
Leje af gymnastikdragter	271,75	Landselevforeningen	882,25
Salg af elevnåle	393,80	Skolen (elevhjælp)	1.900,00
Salg af bogkasser	152,00	Rejseudgifter	75,00
Porto refunderet	0,50	Meddelelse ang. nordisk højskoleuge ..	195,48
Forudbetaling for årsskrift 1960	1.192,00	Reol til årsskrifter	255,50
Renter	599,46	Kassebeholdning 30. juni 1960	19.818,89
Ialt.....	35.708,12	Ialt.....	35.708,12

Status 30. juni 1960

FORMUE:		GÆLD:	
Den sjællandske Bondestands Sparekasse ..	17.744,11		
Vallekilde-Hørve Sognes Sparekasse	2.029,44		
Girokonto	45,34		
Lån til skolen (opr. 10.000) ..	4.500,00		
1186 elevnåle	2.965,00	Formue	27.283,89
Balance.....	27.283,89	Balance.....	27.283,89

Ovenstående regnskab og status er gennemgået og fundet i overensstemmelse med de forelagte bilag, ligesom kassebeholdningen forefandtes som opgivet.

Fra elevforeningen

Kære gamle elever!

Som omtalt andet sted i dette hefte har en flok tidligere elever, med Killemose i spidsen, igen i år deltaget i den nordiske højskoleuge i Norge. En sådan uge synes at skulle blive en årlig tilbagevendende begivenhed. Sommeren 1961 vil Finland blive indbyderen. Vi er meget glade for at kunne sende deltagere, men vi gør opmærksom på, at vi til sommer ikke sender indbydelse ud, men at alle, der har interesse for sagen, kan henvende sig til os. Helst i god tid.

Det kniber stadig for mange at få meddelt os adresse- eller navneforandringer. Husk det.

I heftet her er indlagt et girokort til brug for indbetaling til næste års elevskrift. Ved at indsende 4 kr. får man skriftet tilsendt gratis næste år. Det henstilles, at så mange som muligt benytter sig af denne indbetalingsform.

I dette efterår er det lykkedes os at få gennemført planerne om en modernisering af hjørnestuens indretning. Vi har fra elevforeningen bekostet et helt sæt nye møbler, bestående af 10 borde i forskellige størrelser, 4 sofaer og bænke med hynder, 7 læne- og armstole, 18 almindelige stole og 8 taburetter, desuden et gulvtæppe, gardiner, tidsskrifthylder, 9 lamper og en vægttavle. Eleverne har nu en rar opholdsstue, der samtidig i sin ene halvdel kan tjene som undervisningslokale. Vintereleverne bruger denne stue meget og ser ud til at kunne lide den.

Vi har endvidere givet et tilskud på 500 kr. til den høj-skole, der søges rejst på Grønland.

Hessische Landvolk-Hochschule i Vesttyskland har igen stillet friplads til rådighed for elevforeningens medlemmer. Skolens kursus er på 6—8 uger, enten landbrugsfaglige eller almindelige højskolekursus. Nærmere oplysninger og en skoleplan kan fås herfra.

Med tak for i år sender vi hermed en hilsen til jer alle.

Poul Trier Hansen.

Grete Killemose.

Et kig ind i den nye hjørnestue

Nordisk højskoleuge

Som det har været omtalt i de senere årgange af »Fra Vallekilde Folkehøjskole«, er der fra højskolerne Katrineberg i Halland, Romerike i Norge, Finns i Finland og Vallekilde for år tilbage begyndt et samarbejde på den måde, at skolerne og deres elevforeninger indbyder tidligere elever fra de andre skoler til en »Nordisk højskoleuge« om sommeren skiftevis på én af de nævnte skoler.

Kun to gange er det lykkedes at samle elever fra de fire lande til en sådan højskoleuge, begge gange på Romerike folkehøjskole i Norge, første gang 1957 og nu i sommer 8.—15. august.

At det begge gange blev én — i samnordisk forstand — meget vellykket uge, skyldes i første række forstander Erling Østeruds evne til at planlægge en sådan uges program, så deltagerne fra de fire lande fik mere ud af det, end de på forhånd havde turdet håbe.

Dernæst er det folkeligt bevidste unge, som bruger en del af deres sommerferie til et sådant nordisk samvær. De er gode lyttere i en foredragssal, og de kan både spørge og svare i de mange og lange forhandlinger, en sådan uges samvær giver adgang til. Sprogvanskeligheder spores de første par dage, men inden ugen er forbi, går samtalerne frit og ugenert, uanset med hvem man taler. En sådan uges »sprogskole« er så meget værd, at deltagerne kan overbevise skeptikerne om, at oversættelser her i Norden burde være overflødige. Iøvrigt henvises til Kirsten Holms anbefaling.

Som deltager i begge højskoleugerne på Romerike folkehøjskole anbefaler jeg varmt at melde sig til den næste højskoleuge, der afholdes på Finns folkehögskola 1961. Læs følgende indbydelse fra rektor Sten Holmberg, som er dateret den 21. oktober 1960 og sendt enslydende til Katrineberg, Romerike og Vallekilde højskoler (her oversat fra svensk):

»Finns Folkehögskola og skolens elevforening indbyder herved lærere og tidligere elever ved Katrinebergs, Romerikes og Vallekildes højskoler til en nordisk højskoleuge på Finns Folkehögskola. Programmet vil omfatte kendskab til egnen omkring højskolen med dens interessante historie fra ældre og nyere tid, (bl.a. om Porkala og dens evakuerede befolknings tilbageflytningsproblemer), nyere finsk og finlandssvensk litteratur. Medvirken af gæsterne er både velkommen og ønskværdig. Hvis noget specielt emne ønskes optaget ved mødet, håber vi at få meddelelse om det før nytår. Højest 40 deltagere fra de nordiske nabolande kan vi tilbyde en forsvarlig indkvartering. Oplysning om prisen for deltagelse i højskoleugen m.m. meddeles senere.

Med folkehögskolahälsning!

Sten Holmberg.«

Finns Folkehögskola ligger ved Köklax i nærheden af Helsingfors. Den nordiske højskoleuge 1961 varer fra 26. juni til 2. juli. Et hold fra Vallekilde må ikke savnes. De, der vil med til Finland næste sommer, kan skrive til mig. — Foreløbig kan det oplyses, at den billigste rejse fra København over Stockholm til Helsingfors tur—retur i dag vil koste 314 kr.

Kr. Killemose.

Kirsten Holm (1958-59), nu elev på Elbæk lærerskole, skriver om højskoleugen 1960 på Romerike folkehøjskole:

Da jeg fik indbydelsen til at deltage i en nordisk højskoleuge på Romerike højskole i Norge, var jeg straks klar over, at denne oplevelse måtte jeg have med. Og det blev en oplevelse, det blev en uge, der rakte langt ud over forventningerne.

Første aften var vi samlet i peisestuen, hvor vi sad blandet ved små borde. Der blev omgående sluttet venskab, fortløbig samtale kom i gang mellem deltagerne fra de fire nordiske lande. Sproget hindrede på ingen måde disse samtaler, der fra den første aften fortsatte ugen ud. Når vi sådan talte med hinanden om det, vi havde på hjerte, fik vi et billede af de andre nordiske unges problemer.

Ugen gik forbavsende hurtigt. Hver dag havde vi foredrag og diskussioner om mange ting. Vi fik fortalt træk af de nordiske landes historie. Vi var på en kortere udflugt til de historiske steder i Romerike: Eidsvoll, Gamle Nes og Ullensaker kirker. En heldagstur havde vi til Oslo, hvor vi så det omtalte Rådhus, Vigelandsmuseet, Vigelandsanlægget, Holmekollen og Bygdøy. Om aftenen var vi i teatret.

Den sidste dag på skolen var der elevmøde, der afsluttedes om aftenen med bål ved søen, hvor vi sang en række nordiske sange.

Tirsdag morgen genså vi atter Danmark, og alle var vi enige om, at den forløbne uge havde været en uforglemmelig oplevelse.

Hvad fik vi så ud af denne uge?

For det første vil jeg gerne slå fast, at intet kan binde de nordiske lande og deres ungdom stærkere sammen end en sådan højskoleuge. For det andet følte vi alle, at vi nordiske folk må holde sammen, vi må ikke svigte hinanden i onde tider, derfor skal sammenholdet og venskabsbånd knyttes, mens vi lever i fred og fordragelighed med verden. Der-

for vil jeg varmt anbefale at rejse til højskoleugen i Finland 1961. Det vil blive en uge, I aldrig vil glemme, en uge, hvor alle deltagerne er med til at bevare og udbygge venskabet mellem de nordiske lande.

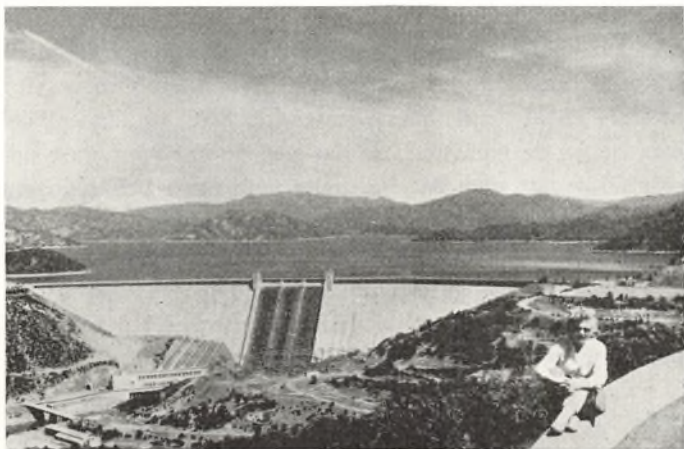
Jeg vil gerne rette en tak til de danske deltagere for samværet i Norge.

Glædelig jul og godt nytår.

Kirsten Holm.

Deltagerne i den nordiske højskoleuge 1960

Shasta Dam på grænsen mellem California og Oregon

En Amerika-rejse

Lise Larsen (1958) har sendt os en lille beretning om en lang rejse:

Kære kammerater.

Måske har nogle af jer hørt, at jeg har været en tur i Amerika. Jeg rejste fra Danmark i slutningen af marts i år, og rejsens mål var San Francisco i Californien. Da min tur derover foregik i løbet af 22 timer med fly, var det en brat omvæltning for mig lille nordbo. Der er intet, der er som herhjemme, men det sværeste for mig at vænne mig til i begyndelsen var deres måde at gå klædt på, der er ikke een, der tænker over, hvis man går ud og handler i shorts og bare fødder, ved siden kan der gå een klædt i pelskåbe og klaptræsko; men man vænner sig forbavsende hurtigt til deres manerer. Jeg var på nogle ture i Californien, men den stat bryder jeg mig ikke om, der er for varmt og for tørt.

Allerede i maj måned er alt græs og andet grønt brændt af af solen, derfor rejste jeg i slutningen af maj op til staten Washington, hvor jeg har familie. Washington regnes for at være en af de skønneste stater i U.S.A., og det er ikke overdrevet, de har vand, de har sne, de har bjerge, og der er altid grønt; men det bedste er nu næsten befolkningen, de er så fantastisk hjælpsomme på alle måder over for udlændinge, og det er sjældent at se et surt ansigt der.

Jeg var på mange skønne ture op i bjergene og ud til Stillehavet og mange andre steder, og naturen har fuldkommen betaget mig. Det er ikke disse lidt matte farver, som vi har her, men rene, skærende farver, så det næsten gjorde ondt i øjnene at se på dem. Kører man op i bjergene, føler man sig som »en lus mellem to negle«, for disse mægtige bjerge ligefrem vælter sig ind over een med deres træbevoksede sider og sneklædte tinder, ja, det er virkelig et syn, som jeg kunne ønske jer alle at opleve.

Desværre var jeg på besøgsvisum og måtte derfor ikke arbejde eller rettere tjene penge, så derfor bestemte jeg mig til at rejse hjem. Jeg fløj med jet fra Seattle til London og fra London til København og ankom den 10-10-60 efter at have sluttet et pragtfuldt ophold i U.S.A., der varede 7 måneder.

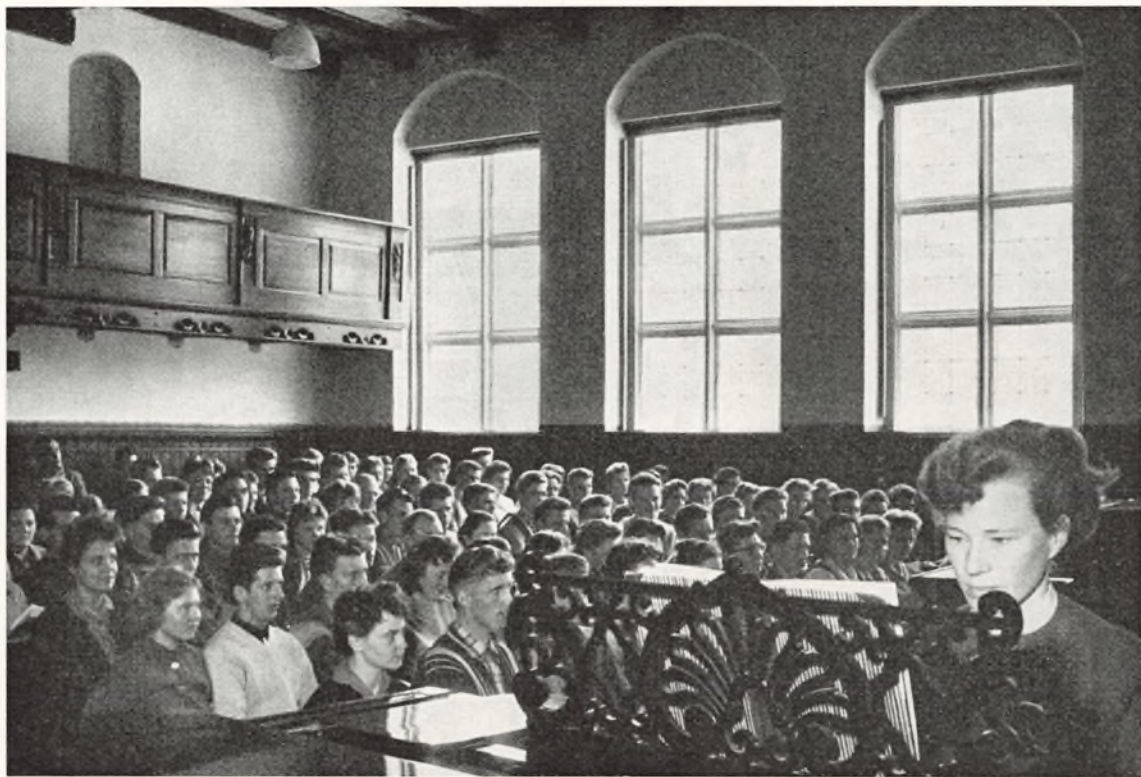
Nu til slut vil jeg ønske jer alle en glædelig jul og et godt nytår.

De venligste hilsener fra

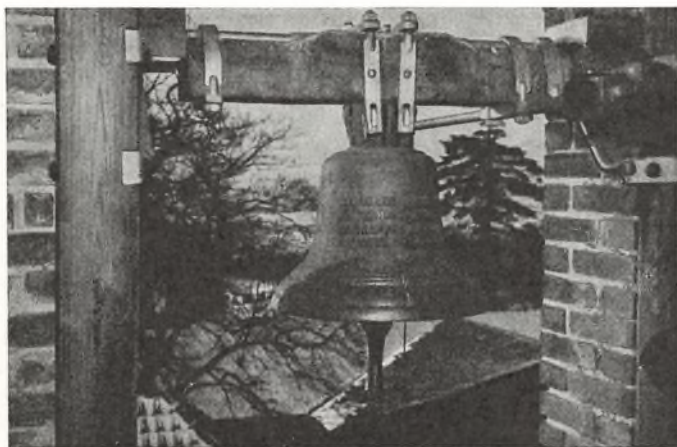
Lise Larsen.

Vallekilde Folkehøjskole i vinterdragt

Foredragssalen vinteren 1959-60

HEROP MIG BAR DE UNGE,
HER VIL MIN SANG JEG SJUNGE,
OG NÅR DENS TONE GJALDER,
DET ER PÅ DEM, JEG KALDER

Fra Vallekilde Folkehøjskole

Kære gamle elever!

Hver gang man får brev fra en af sine gamle elever, og det går efterhånden ret tit på, beslutter man, at nu skal han eller hun have et rigtigt brev til svar. Så går det for det meste alligevel sådan, at det kun bliver til lige det, man kan være bekendt at nøjes med eller ofte til slet intet. Kun de færreste breve fra jer er kommet hertil på tider, hvor der kunne blive lejlighed til at få givet et virkeligt svarbrev fra sig. Alle I, der ikke har fået så meget fra mig, som I måske havde ventet, eller som slet intet har hørt, skal ikke tro, min taknemmelighed over for jer er mindre af den grund. Hvad I fortæller os om jeres arbejde, oplevelser, rejser, uddannelse, giftermål, børn og andre små og store problemer

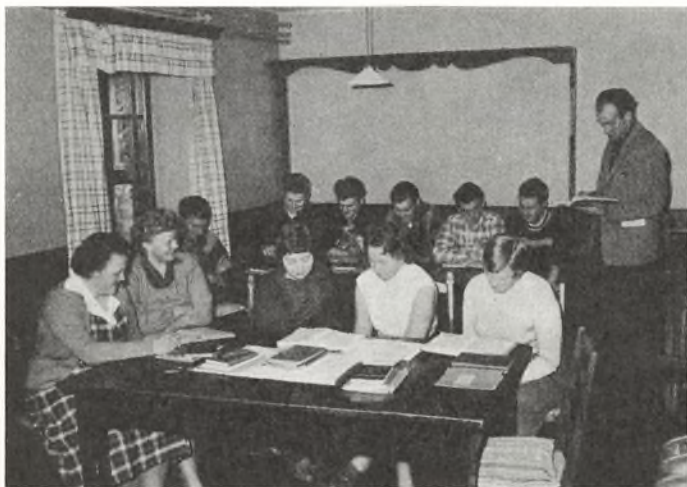

Anna Mandoes danskhold

sætter vi megen pris på at høre om. En tak til hver eneste af jer, der har taget sig tid til at give os del i både sine glæder og vanskeligheder. Også til dem, der i årets løb har sendt os hilsener og kort.

Et år af de særligt travle er gået siden sidste dagbogsbrev. Nu hører arbejdet på en højskole jo ikke til den slags, der kan klares med en normal otte timers arbejdsdag. Det er vist i det hele taget ikke gør ligt i en virksomhed som vor at kalde en bestemt del af døgnet for en arbejdstid. Når jeg synes, det forløbne år har været mere travlt end andre, skyldes det ikke så meget det daglige skolearbejde med timer og forberedelse dertil, skønt der sidste vinter, da *Uffe Grosen* var gået af som lærer, og fire lærerkræfter var nye på stedet, blev både danskhold og lidt flere timer i foredrags-salen til forstanderen. Det er nu da det, man mest har lyst til. Mere skyldes det, at vi har haft en del flere små og større kursus i det år, der er gået, der har været flere møder

Erik Knudsens danskhold

rundt om i landet at passe ind imellem arbejdet her, og der har ikke mindst været en masse at spekulere på og forhandle om i forbindelse med vore byggeplaner. Det sidste vil nogle måske ikke regne for arbejde. Men hvor tager det tid, og hvor er det anspændende — og spændende — at tegne og beregne og lægge planer for fremtiden, og så lægge dem om igen et par gange til. I ved også godt, hvad der kan trykke foran igangsættelsen af et kostbart byggeri. Men jeg tror, vi får en ærlig chance for at føre det igennem.

Der er intet nyt at melde jer om skolens faste stab af medarbejdere. De to nye lærerpar, *Anna og Niels Mandøe* og *Birthe og Frederik Christensen*, der begyndte hos os sidste november, er faldet såre godt til i Vallekilde. Vi har ikke alene fået fire hver på deres felter dygtige lærerkræfter, men lige så mange venner at dele arbejdets glæder og døgnets problemer med. Sammen med disse fire har vi stadig dem, mange af jer kender, *Aase Petersen, Ane Margrethe Steffensen*, vores præst *Erik Gelting-Hansen, Erik Knudsen*

En ønskekoncert med lyd i —

og *Poul Trier Hansen*. Desuden hjælper kommunelærer *Poul Uhrenholdt Petersen* fra Hørve os nu fast med kemitimer og af de »løse« medarbejdere har *Uffe Grosen* haft nogle foredrag, *Killemose* sine timer i gymnastikkens historie med delingsførerne, og *Holmer Trier* overtog nogle uger i januar tegneholdet for *Niels Mandøe*, der var en tur på sygehus.

Den øvrige faste medarbejderstab er stadig den samme. *Dagny Pedersen* står for husholdningen, *Niels Juul* for køkken-, frugt- og blomsterhave og skolens bygninger m. m. og *Møller* for vort alsidige landbrug. I køkkenet har vi i år bl. a. haft hjælp af *Ellen Schmidt* (1955), der var vores kokkepige, og af 3 af sommerpigerne 1960, *Edith* og *Karen Laugesen* og *Hanna Mørup*, som blev her i efterårsmånederne. Fra september har *Ellen Villemoes Andersen*, ligeledes elev i sommer, hjulpet min kone i vor egen husholdning og mig med kontorarbejde. Fra november er *Inge-Margrethe Hansen* (1958) vores bagepige. *Grete Killemose* hjælper mig med skolens regnskab, og *Karen Nielsen* spiller stadig til vor fælles morgensang,

— og et spil i tavshed

Bente og Erik Knudsen fik 2. februar deres første datter. Hun kom til at hedde Anne Marie.

Sidste vinterhold kom hertil i mildt novembervejr, der viste sig at kunne svare helt godt til holdet som helhed. Det blev et roligt og med nogle få undtagelser et solidt arbejdende hold uden de store udsving, men med en sund ungdoms naturlige friskhed som et væsentligt træk. Megen samtale på holdene og uden for timerne vil vi tænke på med glæde. Også på fine indlæg under diskussionsaftenerne og nogle ekstra gode nyindslag i elevunderholdningernes række.

Sidst på vinteren havde vi som elever en månedstid to gange to seminarieelever fra henholdsvis Skive og Frederiksborg seminarier. Det har vi haft de senere år, og det lader til at falde godt ud.

April gik mest med møderejser, og maj kom derfor til at ligge meget tæt på vinterskolens slutning. Men selve den lyse forsommer er en så frydefuld tid at holde skole i, at

Engelsk te for viderekomne

man hvert år bliver lige betaget af både naturens folden sig ud og af de sommerpiger, der på en højskole kommer og fylder dagene med en særlig feststemning. Nye farver og forårssol både ude og inde.

Forskellen i størrelse på vinter- og sommerhold gør sig stadig gældende. Vi kunne godt tænke os lidt flere at arbejde med i sommertiden. Men vi har ingen grund til at klage på dem, der vælger sommerskolen, og på de noget mindre hold har vi mulighed for at komme de enkelte så meget nærmere i det daglige arbejde. Pigerne, tror jeg, befinder sig udmærket ved ikke at være flere, end de hurtigt kan finde sammen. De var igen i sommer som en sluttet kammeratkreds. Et fint sammenhold kan altid mærkes, bedst måske i gymnastiksalen, til fest og på tur.

Man kan vist godt tillade sig endnu en tak til både vinter- og sommerhold for deres gaver til skolen før deres afrejse. De satte os i stand til at anskaffe et meget tiltrængt, nyt og dyrt leksikon til læsestuen. Og mens jeg er ved gaver,

Birthes store kor

kan jeg fortælle, at det efter flere års henvendelser i mange forretninger såvel her på Sjælland som i Jylland endelig er lykkedes ved et rent tilfælde at finde en passende klaverbænk til flyglet i foredragssalen. Derved fik gaven fra vinterholdet 1957/58 omsider anvendelse efter holdets ønske.

Under vinterskolen gennemførte vi en række *månedsmøder*. Der er erfaringsmæssigt aldrig overvældende tilslutning fra egnen til dem, men de har dog betydning, også for vore elever, og vil nok blive fortsat. I november hørte vi pastor *Haldor Hald* fortælle om sit arbejde i Nicolaj-tjenesten, i december politikommissær *Svend Græsted* om ungdomskriminalitet, i januar fjernsynets programchef *Erik Aalbæk Jensen* om dette stykke tekniks mange muligheder, i februar tog vi til 40 års afstemningsfest i Svinninge forsamlingshus, og i marts havde vi to diskussionsmøder, det ene om reklamens sociale ansvar med prokurist *Chris Mærsk* som indleder, det andet om frit eller statsstøttet ungdomsarbejde med to folketingsmænd som indledere, socialdemo-

Aase runder »hjørnet« på røde gang

kraten, forstander *Poul Hansen* og venstremanden, gårdejer *Holger Justesen*. Desuden havde vi som sædvanlig en andelsdag og delingsførerdag i januar. Den første formede sig med taler, korsang og film som en norsk aften.

Vore *udflugter* har været de sædvanlige mindre ture til Vejrhøj, og for vinterskolens vedkommende rundt i Ods herred og til Nordsjælland og København. I Roskilde besøgte vi på udturen både spritfabrikken og domkirken, vi så Frederiksborg slot og den moderne kunst på »Louisiana« og gæstede Den internationale højskole i Helsingør. I København så vi næste dag en radio- og fjernsynsfabrik, Minde-lunden og Grundtvigskirken, som man aldrig bliver mæt af, samt F.D.B. Om aftenen delte vi os på flere teatre.

Med sommerholdet gjorde vi noget helt nyt. Vi tog på en 6-dages tur til Sydslesvig. Undervejs var vi bl. a. på Folkehjem i Aabenraa og omad Gråsten, Dybbøl og Hokkerup (9. april 1940). I Sydslesvig boede vi hos *Ingrid og Niels Bøgh Andersen* på loftet i den nye elevfløj på Jaruplund

Må lærerne godt hviske sammen?

højskole. De var os et par fortrinlige værtsfolk samtidig med, at de passede deres egen sommerskole. Fire hele dage fik vi syd for grænsen. De to var skoledage i Jaruplund med almindelige timer og oplysende foredrag om forholdene dernede af folk, som står i det danske arbejde. De to andre dage gik med heldagsture rundt i landsdelen. Så indholds- mættede udflugtsdage som disse seks har vi endnu ikke haft med noget hold. Og så var rejsen tilmed utroligt billig, 60 kr. pr. deltager. Vi havde vor egen Odsherredbus med på hele turen. Et festligt punktum blev sat hos Killemoses datter og svigersøn, *Anne og Peter Petersen* på Broager. Vi havde madpakker med fra Jaruplund, og de gav kaffe og andet ekstra. Den tur kunne jeg godt tænke mig at byde flere sommerhold med på.

Elevmødet faldt i en kold og regnfuld periode. Endda blev vi 5—600 og kunne være i haven med både general- forsamling i elevforeningen, taler, korsang, gymnastik og skuespil. Først under de sidste scener af spillet kom regnen,

Fastelavnsbal

En naturlig forhindring

men alle blev på deres pladser på begge sider rampen, til det var færdigt. Da vi var kommet ind i gymnastikhuset til grød, styrtede det ned.

Som gæstetaler havde vi om eftermiddagen *Georg Veit*, alene, da Herdis var lovlig forhindret. De fik 1. august en datter, der har fået navnet *Birgitte*.

Med *sommerspillet* i år gjorde vi et vovestykke. Vi havde valgt et ukendt stykke af *Finn Methling*: »Ukendte Menneske«, der kun havde været opført en gang før på en lille scene i København. Det var et både dramatisk og poetisk skuespil, som de ialt 28 medspillende havde megen glæde af at arbejde med, og som også satte sindene i bevægelse.

I vinterkulde —

Da vi opførte stykket for egnens folk to dage efter elev-mødet, var *Finn Methling* selv blandt de 700 tilskuere. Han fik en ekstra hyldest af forsamlingen. Det særligt store antal hjælpere, vi havde for at kunne besætte de mange roller, skylder vi en varm tak for, at forsøget lykkedes så godt.

Af den række større og mindre *kursus*, vi har haft på skolen, vil jeg nøjes med at nævne Danmarks Sanglærerforenings musikdage 1.—7. august, vore egne »8 dage på højskole« 7.—14. august og Holbæk amts lærerkredses stævne 5.—8. september. Til det første var der godt 200 deltagere, til det næste 91 og det sidste samlede fra 100—400 pr. dag. Sidst i september arrangerede F.D.B. 3 udstillings- og demonstrationsdage i gymnastiksalen, hvor vore piger serverede kaffe og kager til ialt 1016 gæster.

Efterårsmødet indledtes, som vi de senere år har gjort det, med en lørdagssammenkomst for gamle elever, navnlig jubilarer af forskellige årgange. Den skik har fået stigende tilslutning. For fire år siden begyndte vi med en flok, der

— og forårsluft.

kunne sidde i et hjørne af hjørnestuen, i år fyldte vi foredragssalen helt og måtte over i gymnastiksalen med det afsluttende kaffebord, hvor sang og tale vekslede. I foredragssalen havde først gdr. *Carl Mortensen*, Venslev, (1934—35), talt om sine indtryk af højskolen før og nu, og *Hans Trier Hansen* havde holdt den mindetale om sin farbror, *Niels Hansen*, der er optrykt foran.

De følgende efterårsmødedage 18.—20. september samlede i år ikke de helt store tilhørerskarer, vi af og til kan opleve, men et dagligt besøg af 500—700 mennesker tre dage i træk forekommer vist alligevel ikke ved så farlig mange efterårsmøder.

Søndagen indledte vi med gudstjeneste i Korskirken, og om eftermiddagen talte undtagelsesvis både *Uffe Grosen* og jeg om henholdsvis »David og hans arv« og »Liberalismens faser«. Mandagens talere var *Frederik Christensen*, »Elitekultur eller folkelighed«, redaktør *Anker Randsholt*, »Hvad står striden om i landbrugets organisationer?« og pastor

Frederiksborg slot

Hans Kvist, Valsbøl, »Religiøsitet og kirkeliv i Sydslesvig«. På mødets sidste dag talte *Erik Gelting-Hansen*, »Den imødekommende Gud«, ombudsmanden, professor *Stephan*

Mandoe i godt selskab

Hurwitz, »Ombudsmandens gerning« og lektor *Jørgen Hæstrup*, »Modstandskampen og den enkelte«. Aftenmøderne bød på to skuespil. Søndag et nyt amerikansk stykke om en nævningsesag, »Tolv vrede mænd«, læst af skolens lærerkræfter og flere andre, ialt 14, og mandag en koncentreret fremførelse af Goethes drama »Faust« ved skuespillerne *Ellen Malberg* og *Svend Fridberg*. Sidste aften kom Studenterangernes store kor på 30 mand og gav os under ledelse af *Kaj Oluf Buch* en meget fint afstemt og mesterligt gennemført koncert.

Som skik er, havde Odsherredmalerne, i år forøget med et par andre sjællandske malere, ordnet *Vallekilde udstillingen* i gymnastiksalen og i »Det lille Og«. Den blev ophængt allerede til lærerstævnet først i september og blev både da og under efterårsmødet beset med megen interesse. Uden at vente andres fortrydelse kan man vist godt give *Ernst og Holmer Trier* og *Viggo Rørup* en særlig tak for deres ihærdige arbejde med at bringe denne udstilling i stand.

»Din hat sidder skævt, kære mand!«

Allerede før vort eget efterårsmøde havde jeg været til flere andre, og møderejserne fortsatte derefter til sidst i oktober. Mange af jer traf vi sammen med på årets Vallekilde-møder, andre dukkede op til møder rundt om på skoler og i forsamlingshuse. Det bliver ikke til udenlandsrejser på den måde, men til gengæld vider ens hjemland sig ud fra år til år, dels ved den stadige opdagelse af nye strøg og felter på det rigtige Danmarkskort og dels ved kendskabet til stadig nye mennesker, som et højskolearbejde skænker sine udøvere i rigt mål.

☆

Mod efterårets slutning samles tankerne sædvanligt mest om den tilstundende vinterskole. I år fik de ikke rigtig lov dertil. Arbejdet med byggeplanerne og med indsamlingen til *»Vallekilde højskoles byggefond«*, som havde hvilet under rejserne, fik et ekstra skub i oktober. Efter et stort kartoteks- og udskriftsarbejde, foretaget overvejende af

*Havde man ikke vidst, at de begge to var
højskolelærere ...*

Grete Killemose, gik der et rundbrev ud til jer alle ved månedens begyndelse med undtagelse af de gamle elever i Holbæk amt. Her havde styrelsen ønsket, at indsamlingen skulle ske ved personlige henvendelser. Det lykkedes at få tilsagn fra o. 40 af skolens gamle elever og venner her i amtet om at foretage de husbesøg hver på sin kant, der skal til for at gennemføre styrelsens plan.

Da I allesammen nu skulle have fået det nævnte rundbrev, enten med posten eller her i amtet personligt overbragt af indsamlerne, er det ikke nødvendigt for mig her at give nogen beskrivelse af enkelthederne i de tegninger, sty-

Sommeridyl

relsen er enedes om at lægge til grund for det kommende byggeri.

Nogle af jer vil sikkert spørge, hvorfor den plan, jeg fremlagde for jer i sidste årsskrift, ikke blev den endelige. Jeg mener, det skyldtes tre forhold. Dels, at den ville blive for dyr i sin helhed. Dels at den, hvis man kun tog det af den med, der ikke vedrørte gymnastikhuset, på forhånd havde bundet sig til en plan for udnyttelsen af arealerne vest og syd for gymnastikhuset, når det engang ikke kan mere. Endelig, at styrelsen fandt en rationalisering af de nuværende bygningers indre tiltrængt, og at nybygningernes omfang og placering da naturligt måtte rette sig efter, hvad

Skrælleholdet for elevmodet

man derigennem kunne opnå. Styrelsen vedtog desuden at udnytte den nuværende privatfløj til skolebrug, hvorefter det blev mest hensigtsmæssigt at føje nybygningerne til mod øst. Derved opnåede man også at få de lidt værdifulde bagbygninger øst for privatfløjen erstattet med de ny. Arkitekterne *Arnfred* og *Møller Jensen* er i god forståelse gået med til, at deres plan hviler, til gymnastikhusets vedligeholdelse eller fornyelse igen bliver et problem. Ny arkitekt blev som nævnt i rundbrevet *Aksel Skov*, Aarhus, der som ung lærer hos *Uffe Grosen* i sin tid boede i lærerlejligheden i tårnet og kender skolens bygninger »indefra«.

Intet af sidste års omfattende gennemdrøftelser af skolens indretning og byggebehov har været uden virkning for den plan, vi er endt med. Skolens placering ind mod en bakkeskrænt, de forskellige byggeperioders sammenføjning af uensartede bygninger, de indre »trafikårer«s forløb og flere andre forhold har gjort forarbejdet til en samlet løsning af de problemer, der ikke uden følger for skolens fremtid kunne

Elevmøde i haven

Gymnastik på den nye, brede plæne

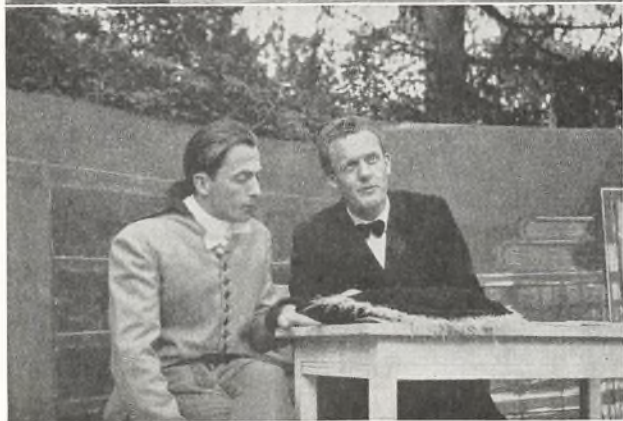
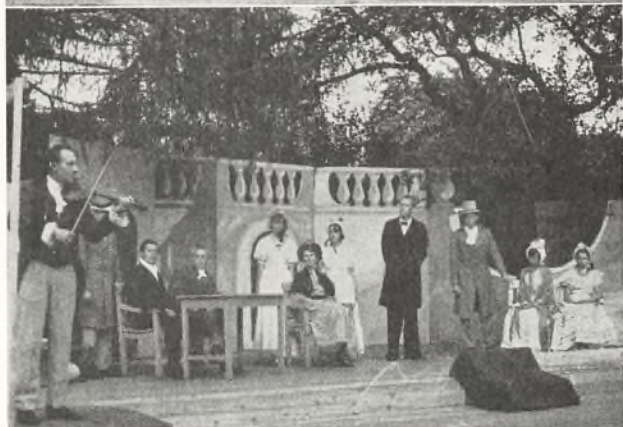
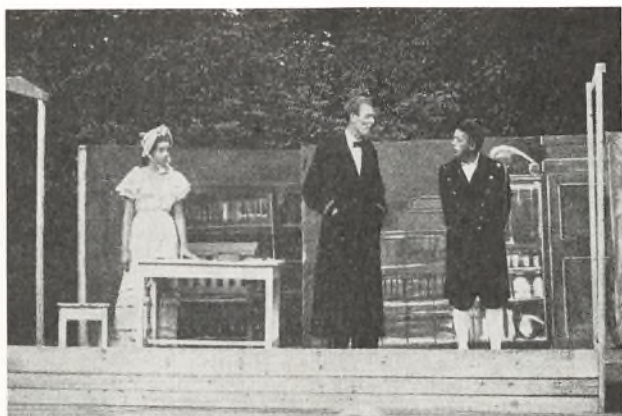
udskydes længere, særdeles krævende. Mange flere udkast og forslag, end de, der er blevet meddelt her i årsskriftet, har vi måttet arbejde os igennem, før vi syntes, vi havde nået den plan, der bedst løste op for de mest nødvendige ændringer.

Hvornår vi får lov at begynde på selve byggearbejderne, ved jeg ikke. Det afgøres af boligministeriet og af, hvor hurtigt byggefonden når en størrelse, vi kan forsvare at sætte i gang på. Jeg håber, vi snart må kunne se det synlige resultat af et langt forarbejde og de mange gode viljers hjælp.

Den nybygning, der i fjor blev føjet til *gårdens* hovedlænge, svinestald med kornloft, kværnrum og silo, har betydet en så kolossal forbedring i gårdens hele driftsgang, at *Møller* endnu ikke er hørt op med at prise det skridt, vi der tog. Og det er en fornøjelse at følge, hvordan dyrene trives i det nye hus, og hvor mange *Møller* kan få plads til derinde. Med de sidst fødte kalve og smågrise kom vi ialt op over de 100 dyr på gården. Og der bliver foder nok til

Scenebilleder af sommerspillet:

»Ukendte Menneske« af Finn Methling

Holbæk amts lærerkredses sommerstævne

Efterårsmode i gymnastiksalen

Flisepladsen fyldes mellem to efterårsmodeforedrag

De fleste af de 22 50-års jubilarer

dem i vinter. En tålelig god kornavl, der blev bjerget i en uges højt høstvejr, og en overvældende stor roeavl, der ligeledes blev bjerget i tide, lover godt for omsætningen i stal-dene. »Roer så enorme oplever man kun een gang i et menneskeliv«, siger *Møller*.

I haven er der ikke sket større ændringer i år. Vi har fået et lille drivhus, et koldhus, og *Niels Juul* har plantet 50 nye frugttræer af sorter, der holder deres værd. Trods de meget svingende vilkår for dansk frugtavl holder *Niels Juul* stadig frugthaven ydedygtig på langt sigt. Smuk og velplejet som altid er hele haven til stor glæde for os alle og et beundret stykke Vallekilde for de mange tusinde, der i løbet af et år går ind og ud hos os.

Vinterholdet 1960—61 tegnede tidligt til at blive stort. Vore 100 sengepladser var belagt allerførst i september, men der blev ved at komme indmeldelser. Så besluttede vi at købe 20 nye senge, så der med udskiftning af de sidste af de ældre typer blev plads til 110 elever ved indretning af flere 3- og 4-mands værelser. Endda blev det nødvendigt at

Grosen mellem 25-års jubilarer. 40 var modt

sige nej til adskililge, der ville hertil. Det endte med, at vi kom til at tage imod 114 elever, det hidtil største hold i den tid, vi har været her. Men så er der også pres på i krogene i flere af de udenoms stuer, vi er tvunget til at tage i brug, når eleverne er opdelt på 8—10 hold. Også private rum må holde for. I vil forstå, at det ikke er noget ubilligt ønske at få skolen forsynet med regulære skolestuer og med nogle flere, end der er i den lange skolefløj.

Kort før eleverne kom, fik *hjørnestuen* den fornyelse, *Poul Trier Hansen* omtaler i sit brev til jer. Vi kan kun være elevforeningen meget taknemmelig, fordi den har villet udstyre en opholdsstue med smukke, nye møbler, og *Poul* især, fordi han syntes, det skulle være nu. Når den nye samlingsstue ud mod haven engang skal udstyres, kan de nu anskaffede møbler flyttes derind, mens *hjørnestuen* så bliver bibliotek og læsestue.

Hvordan vi i vinter havde været stillet med så mange elever uden en samlingsstue, de kunne være tilpas med, er ikke godt at vide. Nu ser vi for første gang *hjørnestuen* fuld

aften efter aften. Sofahjørner og småborde indbyder til samtale og hyggesnak. Og så kan vi desuden om dagen bruge stuen til almindelig undervisning. Dertil kan den ikke undværes.

Endnu en nyanskaffelse er gjort ved elevforeningens støtte og en legathjælp. Vi har fået et 24 tommers *fjernsyn* med indbygget FM radiomodtager og pladespiller med stereofonisk lyd gengivelse. Apparatet har fået sin plads i foredragssalen. Eleverne får så lejlighed til at se de udsendelser, som skolens lærere og forstander skønner, vi kan have udbytte af at samles om. Det vil være helt urigtigt at lade fjernsynet beherske elevernes aftenfritid. Nu har vi en mulighed for at opøve os selv og dem til at bruge det med omtanke. Det er ikke uden betydning, om vi kan lære at beherske også dette tekniske vidunder på en fornuftig måde. Efterhånden er mange fjernsynsudsendelser af fortrinlig kvalitet. Nu prøver vi at finde ud af, hvad der er værd at bruge tid på. Antennen er anbragt oppe under tårnets tag — under Odin!

Der har været »besøgsaften« på elevgangene i aften. Glade stemmer og megen sang har lydt over gården til mig. De synger godt i vinter, også mændene. Nu er der blevet ro. En hensovet skole. En stor, tungt hvilende stenmasse. Og inden i den de mange, som søvnen nu er ved at skænke nye kræfter til den nye dag. De vågner med dem i morgen, uden at de har gjort andet derfor end at lægge sig til hvile. Og morgendagen kommer til dem og til os alle, ny og urørt, hvordan vi så end har brugt den dag, der gik.

Luften udenfor er endnu så mild, at jeg kan sidde for åbent vindue og skrive til jer. En døsigt blæst fylder havens store træer med en blød, langstrakt susen. Naturen forbere-der sig for alvor på at gå til hvile. Det varer ikke lang tid, så sover den sin vintersøvn. Men en dag vil den igen blive

rørt, så den bryder ud i nyt, befriet liv. Den hele fornyelse får den givet, blot fordi den har sovet en tid.

Skulle det da være umuligt, at vi engang, når vi har lagt os til hvile for alvor, kan blive kaldt op til at møde en splinterny dag med helt nye kræfter til at synge og helt gøre, hvad den store skaber altid har tænkt, vi skulie udrette? Under hverdagens mangeartede, travle beskæftigelse kan sådanne ord synes i strid med al virkelighed, som vi ser den. Nu i nattevindens stille susen får en anden virkelighed magt i sindet. Er det Guds virkelighed? Den, som julenat brød ind i menneskenes travle og tilstængede verden med budskabet om, at vi også tilhører en anden verden end den, vi ser om os. Jeg tror det.

Må jeg slutte mit brev til jer med en samlet hilsen fra alle, der her på stedet lægger deres arbejde i at føre Vallekilde højskole videre. Vi ønsker jer en glædelig jul og et godt nyt år!

Elise har fra Vordingborg seminarium, Annette fra Høng studenterkursus bedt mig bringe en hilsen til de hold, der kender dem. Også gamle mormor beder om at få en hilsen med.

Elise, Annette, Karsten, Ingrid, Gudrun,

Bodil og Jørgen Jessen.

Fra Vallekilde-kredsene

I årets løb har der været afholdt møder i alle Vallekilde-kredse, undtagen på Fyn. Tilslutningen til møderne har alle steder været god, i Varde og Hjørring endda særdeles god.

Det er meget oplivende for os fra Vallekilde at deltage i disse sammenkomster. Både ventede og uventede møder med gamle elever kommer man ud for. Når vi på vej til hvert nyt møde drøfter, hvem der nu kan tænkes at komme af dem, vi kender, har man til tider lidt af en lotterifornemmelse i blodet. Dog med den væsentlige forskel fra almindelig lotterisyge, at her ved vi, det altid giver gevinst! Det gælder naturligt nok mest om gensynet med ens egne årgange, men efterhånden bliver der også tale om flere og flere gensyn med Vallekilde-elever fra de foregående tidsrum i skolens liv. Og det er helt selvfølgeligt disse ældre årgange, der fylder mest ved vore landsdelsmøder. Det særlige præg, som de får ved en efter omstændighederne ligelig deltagelse fra elevhold helt tilbage til 1890'erne og frem til de allersidste, er måske den største oplevelse, de giver os alle. Den vidner om en indre styrke og sammenhæng i livet på Vallekilde højskole, trods forskelle i tid og arbejdsformer. Jeg håber, vore Vallekilde-møder fortsat må være et levende udtryk herfor.

Et andet lige så synligt udtryk for sammenhængen i Vallekilde højskoles lange historie viser sig i den støtte, skolens byggefond nu får fra gamle elever i alle aldersklasser, hver efter deres evne, men med det samme sind over for skolen som baggrund.

I mødelisten nedenfor er for hvert kredsmøde de to talere herfra nævnt først. Under de enkelte kredse nævnes tillige, hvem der leder kredsudvalgenes arbejde. Flytter man til en ny egn, kan man da se *hvem man skal henvende sig til for at få tilsendt meddelelse om næste møde*. Udvalgsformændene får løbende tilsendt navnelister for hvert nyt elevhold og sender besked om møde til dem,

der har bopæl inden for deres kredsområde. Elever fra tiden efter november 1944, som har skiftet adresse, siden de forlod skolen, og alle elever fra sommeren 1944 eller tidligere må, hvis de ikke allerede har gjort det, henvende sig til nærmeste kredsformand, såfremt de ønsker at modtage underretning om kommende elevmøder i deres landsdel. Mellem de enkelte jyske kredses områder kan der dog ikke drages bestemte grænser, så man i tvivlstilfælde selv må råde for, hvor man lettest kan finde hen.

Mødelisten er i år ordnet på en anden måde end hidtil. De enkelte kredse er nævnt i den rækkefølge, hvori de afholder deres møder.

Sjællandskredsen

Formand: Valborg Pedersen, Borgervænget 74¹, tv., København Ø.

Mødedag: tirsdag først i februar.

Møde 1960: Københavns Højskolehjem, Forhåbningsholms Allé 20, tirsdag 2. februar, aften, ved Jørgen Jessen, Kr. Killemoser, pastor Valdemar Nielsen, Bodil Jessen, Grete Killemoser, Aase Petersen, Ane Margrethe Steffensen, Henry Hansen, Povl Trier Hansen, Anna Mandøe og Dagny Pedersen.

Møde 1961: tirsdag 31. januar, sandsynligvis i højskolehjemmet.

Fynskredsen

Formand: gdr. Hans Nordtorp Hansen, Søllinge, Pederstrup.

Mødedag: anden lørdag i september hvert andet år.

Møde 1960: intet.

Møde 1961: lørdag 9. september i Odense, sandsynligvis i højskolehjemmet.

Sønderjyllandskredsen

Formand: gdr. Henning Stein, Store Åved, Løgumkloster.

Mødedag: onsdag omkring 1. oktober, skiftende mellem øst- og vestlandet.

Møde 1960: onsdag 5. oktober i Løgumkloster forsamlingshus, eftermiddag, ved Erik Knudsen, Niels Mandøe, Kr. Killemoser, Jørgen Jessen og Ane Margrethe Steffensen.

Møde 1961: onsdag 4. oktober på østlandet.

Vestjyllandskredsen

Vardekredsens formand: overlærer Evald Larsen, Elmeallé 1, Varde.

Skernkredsens formand: gdr. Arne Rode, »Masgård«, Kibæk.

Modedag: torsdag omkring 1. oktober, skiftevis i Varde og Skern.
Mode 1960: Højskolchjemmet i Varde torsdag 6. oktober, aften,
 ved Uffe Grosen, Jørgen Jessen, Kr. Killemose, Aase Petersen,
 Ane Margrethe Steffensen, Erik Knudsen og Niels Mandøe.
Nyvalg (1958): gdr. Anders Hansen Madsen, »Højris«, Roustvej,
 Varde (31-32).

Midtjyllandskredsen

Formand: gdr. Anders Kærgaard, Intrup, Lyby.
Modedag: første fredag i oktober.
Mode 1960: Logen i Nørre Allé i Skive fredag 7. oktober, aften,
 ved Uffe Grosen, Niels Mandøe og Jørgen Jessen.
Mode 1961: fredag 6. oktober i Skive.

Nordjyllandskredsen

Formand: gdr. Olav Libak Hansen, Ny Agdrup, Tårs.
Modedag: lørdag først i oktober.
Mode 1960: Højskolchjemmet i Hjørring lørdag 8. oktober, efter-
 middag, ved Uffe Grosen, Jørgen Jessen og Niels Mandøe.
Mode 1961: lørdag 7. oktober i Hjørring.

Østjyllandskredsen

Formand: forstander Tage Dybkjær, Egå efterskole, Hjortshøj.
Modedag: søndag omkring 1. oktober.
Mode 1960: Egå efterskole søndag 2. oktober, eftermiddag, ved
 Kr. Killemose, Jørgen Jessen, Aase Petersen, Ane Margrethe
 Steffensen og Inga Nielsen.
Mode 1961: søndag 8. oktober i Egå.

Alle deltagere herfra siger tak for årets Vallekilde-møder. Vi kan lide dem. Især skønner vi på, at der i hver kreds er nogen, der vil gøre arbejdet med at lægge alting til rette for alle os andre!

Jørgen Jessen.

Fra landselevforeningen

Landselevforeningens og Højskolernes Sekretariats daglige arbejde har vi skrevet om gentagne gange i de årlige beretninger; i år vil vi benytte den spaltepads, som elevskrifterne år efter år har stillet til Landselevforeningens rådighed, til en ganske anden sag, — nemlig *indsamlingen til fordel for Knud Rasmussens højskole i Holsteinsborg*.

Da Landselevforeningen i maj 1959 afholdt repræsentantskabsmøde, blev det enstemmigt besluttet at tage initiativet til en indsamling blandt tidligere højskoleelever. Fra mødet udsendte man en udtalelse, og heri hedder det bl. a.:

»Landsforeningen af Højskoleelever udtrykte på sit repræsentantskabsmøde glæde over, at den grønlandske ungdom nu omsider får mulighed for at komme på højskole ligesom unge i Danmark. Den meget voldsomme samfundsudvikling, som i disse år foregår i Grønland, og som forandrer det primitive fangererhverv til moderne fiskeriindustri, stiller befolkningen over for store tilpasningsvanskeligheder og mange menneskelige problemer. I denne situation vil folkehøjskolen kunne øve en afgørende indsats, men problemerne med rejsningen af denne skole i Grønland er imidlertid mange, udgifterne ved byggeriet er således forholdsvis langt større end for tilsvarende byggeri i Danmark, og Landsforeningen af Højskoleelever har derfor besluttet at opfordre tidligere højskoleelever til at støtte oprettelsen af Knud Rasmussens højskole i Holsteinsborg som et udtryk for den værdi, de tillægger deres eget højskoleophold.

Det er repræsentantskabets håb, at denne indsamling blandt tidligere højskoleelever vil give bestyrelsen for Knud Rasmussens højskole mulighed for at overvinde en del af de økonomiske vanskeligheder.«

Indsamlingen fik en overvældende tilslutning, så godt som alle elevforeninger anbefalede at støtte, og en lang række elevforenin-

ger har sendt udtalelsen (en del i forbindelse med udsendelsen af årsskriftet) ud til medlemmerne sammen med et girokort. Yderligere har dagspressen landet over omtalt indsamlingen meget fint, og det kunne derfor synes noget overflødigt at skrive om spørgsmålet igen.

Det er det imidlertid ikke!

Den 2. oktober, hvor dette skrives, er der kommet ca. 6.000 kr. ind på giro 4302, og det synes vi er meget beskedent, når man tager i betragtning, hvilken tilslutning indsamlingen fik, og hvor mange tidligere højskoleelever der må være i Danmark. Alene i de elevforeninger, der er tilsluttet Landselevforeningen, er der 85.000 medlemmer.

Tanken om at rejse en højskole i Grønland er ikke ny, allerede kort efter århundredskiftet nævnte Knud Rasmussen første gang det ønskelige i en højskole i Grønland, og siden er tanken gentagne gange blevet fremført fra grønlandsk side. I forbindelse med den megen presseomtale om højskolen i Holsteinsborg har man ofte glemt, at store indsamlinger blandt den grønlandske befolkning og fra privat side i Danmark forlængst har sikret den egenkapital, som er nødvendig for at kunne søge staten om byggetilskud.

Selve byggeriet af højskolen er sikret, den danske stat har nu bevilget de nødvendige midler til byggeriet og driften, men skolens bestyrelse mangler alligevel penge til almindeligt og nødvendigt udstyr til skolen, bøger, filmapparat, redskaber osv.

Den grønlandske folkehøjskole vil altså blive rejst, også uden vores hjælp, men ethvert beløb, der bliver indsat på giro 4302, vil alligevel være en tiltrængt hjælp til det kommende folkehøjskolearbejde i Holsteinsborg. Vi håber, at mange vil forstå dette og indsætte et beløb på: Knud Rasmussens højskole, Landsforeningen af Højskoleelever, Farvergade 27, København K. Giro nr. 4302.

Slå Dem ikke til ro med, at der nok er mange andre, der vil give et lille beløb, endnu er der ikke så mange, der har gjort det. Vi bringer her en tak for de bidrag vi *har* modtaget.

Højskolernes Sekretariat, Vartov, Farvergade 27, Kbhvn. K.

Alfred Dam.

Elevholdene 1949—50 og 1950

Kære gamle elever! De følgende oplysninger om elevholdene 1949—50 og 1950 har jeg kun kunnet bringe ved jeres hjælp. Tak for denne hjælp. Af pladshensyn må oplysningerne her være meget kortfattede; men jeg håber, at meddelelserne om kammeraterne må blive læst med interesse.

Vil I modtage en hjertelig hilsen fra

Anna og Uffe Grosen.

Vinterholdet 1949—50

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Husmandsskole	hmsk.
Landbrugsskole	lbsk.
Seminarium	sem.

Hvor den nugældende adresse er anderledes end for 10 år siden, står den sidst.

Erik Andersen, Østergård, Hjortsvang. Militærtj. 1950—51, Jelling sem. 1951—56, fra 1956 lærer i Højmark, har taget faglærereksa. i sløjd, haft årskursus i geografi, rejst i Norge, Tyskland og Svejts, deltager i folkeligt arb., ugift. Højmark skole, Lem, Vestjyll.

Holger Andersen, Marienhoff, Ryomgård.

Jørgen Peter Andersen, Kragkær, Nordenskov.

Svend Aage Andersen, Borre, Oksbøl.

Vagn Andersen, Raunholt, Tranbjerg. Forskell. pl. og militærtj., gift 1955 m. Inge Marie Pedersen (elev 1954), købte 1956 gård, 76 tdr. land, ældre bygninger, har været formand for ungdomf. og Unge landmænd. Mallinggård, Malling.

Povl Anthonsen, Hog, Thorsager. Har nylig overtaget fødegård, ugift.

Bent Møller Balle, Jebjerg, Langå. Foderm. 1950, hjemme 1950—51, Asmildkloster lbsk. 1951—52, gift 1952 m. Else Hillersborg (elev 1951), overtog s. å. gård, 46 tdr. ld. Volk, Langå. Laust Bligaard, Hindborg, Hem.

Jens Knud Bomholt, Hem, Skanderborg. Forskell. pl., Malling lbsk. 9 mdr. m. forberedelse til landbohøjsk., landbrugskand. 1955, to mdr.s studierejse til Holland 1954, kort rejse til Grækenland 1954. Assistent v. Skanderborg amts husmf. 1955—56, lærer v. Asmildkloster lbsk. 1956—57, siden $\frac{1}{4}$ 1958 konsulent v. Skanderborg amts husmf., gift 1957 m. Edna Madsen (som har været langvarigt syg efter bilulykke kort efter bryllup), har deltaget i folkeligt arb. i Kbh. og ledet studiekredse. Bryrup.

Leif Boye, Nordgård, Grevinge. Forskell. pl., militærtj. 1950—51, gift 1954 m. Lisbeth Andersen (elev 1952), købte 1953 32 tdr. ld. stor gård, byttede den 1958 m. en større gård, 60 tdr. ld., har ledet gymn. og deltaget i folkeligt arb. Mosegården, Sidinge, Vig.

Gunnar Bruhn, Lunde, Jylland.

Flemming Baagø, Gammelby, Vejen. Forskell. pl., Vejlbys lbsk., gift 1955 m. Grethe Hansen, driver svigerforældres gård, 65 tdr. ld., har ledet gymn. Nielstrupgård, Voldum, Randers.

Frede Carlsen, Venslev, Skibby. Bestyrerpl. 1950—53, overtog da 16 tdr. ld. stor ejendom v. Bramsnæsrig, gift 1953 m. Ulla Jensen, er medlem af flere bestyrelser. Ejby Å, Kirke Hyllinge.

Chr. Vagn Carstensen, Overvindinge, Klarskov. Østjyllands hmsk. 1952—53, militærtj. 1953—54, lærer v. Nr. Ørslev ungdsk. 1954—55, Vordingborg sem. 1955—59, lærer s. å., lærer v. og leder af lille sk. v. Bramsnæsrig, form. f. gymf. og leder af gymnast., gift m. Margit Albrechtsen. Sonnerup skole, Kirke Såby.

Harry E. Christensen, Giver, Års. Malling lbsk. 1950—51, kontrolassistent i Himmerland og Sønderjyll., opførte 1957 statshusmandsbrug på Elhjem Enge, nær grænsen, gift 1956 m. Karla Jeggelsen. Elhjem, Jegsling.

Henning Bruhn Christensen, »Eriksfryd«, Herritslev. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 1952—53, gift 1957 m. Margit Ramme, 1956 forpagter af fødegård, har deltaget i gymnast., folkeligt og politisk (V.U.) arbejde.

Kristian Christensen, Hjortskjærgård, Hindborg, Hem.

Laurids Kongsted Christensen, Grødde, Ikast. Gift 1957 m. Emma Jensen, har eget landbrug.

Søren Christensen, Skødstrup.

Poul Fejer Christiansen, Egemosegård, Atterup, Grevinge. Fagsk. 9 mdr., i 5 år ansat v. Landøkonomisk forsøgslab., Kbh., nu ansat som rejsende v. landbrugsmaskinforretn., gift 1955 m. Margrethe Jensen, deltager i folkeligt arb. Herrestrup, Grevinge.

Svend Drikkjær, Overby, Hovedgård. Gift m. Karen Knudsen (elev 1948), har mindre ejendom, arbejder også på nabogård, har ledet gymnast. og deltager i folkeligt arb. Brørup, Hylke.

Oluf Ebbesen, Lindeballe, Farre.

Otto Ebsen, Frørupskov, Flensborg amt. Arbejder v. grusgrav, formand f. Sydslesvigsk forening i Oversø og omegn, deltager i korsang, ugift.

Kristian Frandsen, Gørding.

Georg Gallus, Hattenhofen, Kreis, Göppingen, Wttbg., Tyskland. Gennemgaaet den højere landbrugssk., gift 1955 m. Ruth Hack, ejer 18 ha stor gård, stærkt politisk interesseret, tilslutter sig F. D. P., medlem af sogneråd, kredsraad og landbofagl. styrelse.

Thøger Lund Gammelgaard, Fortuna allé 7, Esbjerg. Forskell. pl., bl. a. på »Øyås« i Vallekilde, statens forsøgsg. »Trollesminde«, i Island 1 år (anbefaler stærkt unge at tage til Island), Tune lbsk. 9 mdr., kontrolassistent i Norge og Sønderjyll., nu i Læborg, ugift, deltager i folkeligt arb. Harbjerg, Brørup.

Kaj Glarbjerg, Spjald.

Hans Hansen, Kollé, Nr. Nebel. Forskell. pl., Borris lbsk. 1953—54, ugift, hjælper sine forældre, deltager i ungdoms og gymf.s arbejde.

Hans Nordtorp Hansen, Søllinge, Pederstrup. Militærtj., Dalum lbsk., to rejser til Finland, gift 1960 m. Else Baltzer Nielsen (elev 1957—58), har forpagtet forældres gård, har i fl. år ledet voksne og børn til gymn., formand for skytte-, gymn.- og idrætsf., formand f. V.U., Midtfyn.

Henning Hansen, Tornemark, Sandved. Militærtj., medvirket i fars bagerforretn., rejst i Norge, Sverige, fællesmarkedlandene, formand f. handels- og håndvf., gift m. Edith Rasmussen, overtager fars forretning 1961.

Holger Hansen, Hajstrup, Øsby.

Karl Heinz Hansen, Sdr. Brarup, Slesvig 66, Sydslesvig. Socialpraktikant Koføeds sk., Kbh., udd. socialrådg., har været gift, ansat socialrådg. blandt flygtninge. Wart, Wrtt., Kreiskrankenhaus, Nagold, Tyskland.

Knud Aksel Hansen, Kjeldinghøjgård, Bjæverskov.

Laurids Hansen, Nr. Broby. Tjent 1 år på »Øyås« i Vallekilde,

- 3 mdr. i Sydtyskland, militærtj., Ladelund lbsk., gift 1954 m. Margit Larsen, deltager i folkeligt arb., ejer landbrug i Præstemarken, Nr. Broby.
- Magnus Hansen, Toftegård, Soderup, Hedehusene. Korinth lbsk. 1953—54, forskell. pl., bl. a. ved demonstrationsbrug i Viborg amt, Lyngby lbsk. udvidet kursus jan.—febr. 1958, gift m. Inge Agnethe Hansen, overtog 1959 fødeg., 64 tdr. ld., har deltaget i folkeligt arb.
- Søren Hansen, Bygholm, Strellev, Ølgod. Tjent v. landbr., gift 1951 m. Kirsten Gade (elev 1951), overtog s. å. gård på 23 tdr. ld., er i styrelsen for husmandsf. og brugsf. Frøsig, Ølgod.
- Tage Hansen, Rønrøgel, Nordenskov. 1952—53 5 mdr.s ophold på farm i England, 1953 ansat ved politiet, efter uddannelsen stationeret i Esbjerg, deltager i politiets idræt. Engparken 12, Esbjerg.
- Verner M. Hansen, Akshøj, Biltøft, Næsbjerg. Forskell. pl., Riber Kjærgård lbsk. 6 mdr., på farm i England en vinter, gift 1954 m. Ida Christensen (elev 1953), overtog 1954 fødegård, 45 tdr. ld. (»folkeholdet er lig nul og derfor mekaniseres efter evne«), har været formand f. gymf. og medl. af styrelsen for ungdf., er nu i styrelsen f. sygekasse og kontrollf.
- Hans Valdemar Henriksen, Åholm, Hønschaven, Stenstrup. Forskell. pl., Lægård lbsk. 1952—53, et år svinekontrolassistent, er nu gårdbestyrer, længes efter egen bedrift, ugift, har ledet gymn. og deltager i folkeligt arb. Hadstengård, Hadsten.
- Jens Høj R. Hornbek, Karlby, Hornslet. Forskell. pl., Vrå hsk. 1952—53, gift m. Birthe Jürgensen, overtog 1959 svigerforældres ejendom, f. t. formand f. Frøslev ungdf. Frøslev mark, Padborg.
- Aksel Jensen, Sullerup, Stubbekøbing. Forskell. pl., Korinth lbsk. 1952—53 (9 mdr.), rejser i Holland og Tyskland, gift 1958 m. Aase Bonde, købte gård, 40 tdr. ld., 1958, har deltaget i ledelsen af gymf. Ellebæksminde, Sløsse, Ø. Ulslev.
- Ernst Søren Jensen, Hvilsted, Odder. Forskell. pl., militærtj., Riber Kjærgård lbsk. 1953—54, derefter kontrolassistent, rejse i Holland, gift m. Erna Johnsen (elev 1953), købte ejend. 1955, deltaget i folkeligt arb. Rold, Odder.
- Frede Jensen, Dybbøl Tving, Ragebøl.
- Jens Arne Hejn Jensen, Sejstrup, Gredstedbro.
- Poul Jensen, Rubjerg, Gølstrup. Gift m. Inge Sørensen, har overtaget statshusmandsbrug i Bramsbøl, Tønder.

- Sven Kildgard Jensen, Kildagergård, Tyelse, Slagelse. Forskell. pl., gårdbestyrer, gift m. Elva Hansen. Tyelse, Slagelse.
- Viggo Jensen, Ingerslev, Hasselager. Forskell. pl., Askov hsk. 1950—51 og 1951—52, er for tiden nervesyg.
- Niels Lindberg Johansen, Tinghøj, Nørremarken, Vardc. Forskell. pl., militærtj., meget interesseret i sløjd.
- Olav Juul, Torsminde, Edslev, Hørning. Korinth lbsk., forskell. pl., bestyrer af Rødding hsk.s avlsgård i 3 år, ledede gymn. for hsk.s vinterelever, leder på 7. år gymn., deltager i foreningsarb., har forpagtet forældrenes gård.
- Ejvind Jørgensen, Ormslev. Forskell. pl., Korinth lbsk. 1952—53, derefter landbrugsbestyrer på Ormslev børnehj., gift 1955 m. Karen Lilly Madsen, købte 1956 gård, 30 tdr. ld., har ledet både drenge og voksne til gymn. 2—3 år. Ingerslev, Hørning.
- Helmer Folke Jørgensen, Ramløse, Helsingør. Med Hillerød gymf. 1950 til gymn.- og folkedanse-turné til Holland og Belgien, og 1955 til Tyskland, Østrig, Italien og Jugoslavien, Gerlev idrætshsk. 1954—55, ugift, hjælper til hjemme, har ledet gymn. sidste 4—5 år,
- Knud Michael Jørgensen, Assenbølle, Errindslev.
- Svend Aage Illum Jørgensen, Hejrevej 40 st., København NV.
- Helge Kamp, Sandager, Fjellerup.
- Frede Kjeldsen, Bordrup, Oksbøl. Overtog eget landbrug 1950, Gift 1956 m. Gerda Sørensen. Bækklund, Ølgod.
- Gunnar Kjær, Darum, Bramminge.
- Niels Helge Knudsen, Hyllested, Dalmose. Forskell. pl., Lægård lbsk. og Reballegård kontrolskole, kontrolassistent 2½ år, gift 1957 m. Anna Elise Holst Hansen, har eget landbr., 17 tdr. ld., deltager i folkeligt arb. Bregnbjerre, Aale.
- Kristian Busk Kristensen, Kradsbjerg, Løgten. Militærtj., samme pl. i 15 år, søger efter eget landbr., ugift, har deltaget i gymn. og aftensk. Bendstrup, Hjortshøj.
- Folmer Egon Kristensen, Thorup. Gift 1950 m. Magna Nielsen (elev 1948), købt mindre ejend. 1950, solgte og fik bedre ejend. 1958, 18 tdr. ld. Østerkær, Thorup.
- Niels Kristensen, Hindborg, Hem. En udetjeneste, Korinth lbsk. i 9 mdr. 1952—53, ugift, bestyrer af fødegård, deltager i folkeligt arb.
- Svend Kristiansen, Thorlund.
- Christen Krogh, Smølmærk, Broager. Gift 1954 m. Karen Marie Hansen, s. å. forpagtet faderens gård.
- Kristian Kaarsholm, Måbjerg, Holstebro. Militærtj. 1950—51,

derefter bestyrer hjemme, Elbæk lærerskole 1956—58 og Askov sløjds., gift 1957 m. lærerinde Grethe Kristensen, siden 1/11 1958 lærer v. Thorsted hovedsk., leder gymn., folkedans og amatørskuespil. Thorsted, Tim.

Jens Ejnar Langkilde, Solbakken, Gammelby, Vejen. Riber Kjærgård lbsk. 1951—52, gift 1952 m. Kirsten Christensen (elev 1947), overtog s. å. forældres ejendom, deltager i folkeligt arb.

Bent Thrige Larsen, Nygård, Råsted, Vemb. Hjemme, derefter militærtj. 1 år, overtog efter faders død fødegården, ugift, ledede 1 år gymn.

Børge Kjær Larsen, Grønnegyden, Søhus. Et års arbejde i norsk gartneri, kortere oph. i Californien, gift 1954 m. Helga Kjems Simonsen (elev 1952), medvirker i faderens (elev 1919—20) gartneri.

Karl Aage Ilsø Larsen, Allégade 32, Haslev.

Poul Erik Larsen, Vrensted.

Niels Laursen, Hellerupgård, Spøttrup. Forskell. pl., bestyrer af moders gård, 48 tdr. ld., ugift, i styrelsen for ungdf., deltager i gymn. og håndbold.

Laurits P. Laursen, Galten, Hadsten.

Thomas A. Lindvig, Fiskbækgård, Herborg. Borris lbsk., ugift, har forpagtet forældrenes gård, deltager i folkeligt arb., gymf.- og ungdf.

Hans Sylvest Lundby, Ryslinge. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 1952—53, 5 mdr.s oph. på farm i England, gift 1955 m. Helvig Johnsen, har forpagtet sønderjysk gård, deltager i folkeligt arb., siden 1952 medl. af ungdf.s styrelse. Skast, Ballum.

Kaj Lundbæk, Vejby, Brodal.

Johannes Tang Lydersen, Velling.

Erik Lundgren Madsen, Københavnsvej 121, Roskilde.

Folke Madsen, Enggården, Asdal, Hirtshals. Forskell. pl., Malting lbsk., gift 1957 m. Lisbet Jensen, overtog s. å. fødegården, har i flere år ledet gymn. (det har Lisbeth også), vil gerne fortsætte, »men det afhænger jo meget af, om det er til at få hjælp i bedriften«.

Poul E. Malmos, Trenderup. Studicoph. ½ år i Holland 1951, gift 1953 m. Alice Rasmussen, har eget gartneri i Uggerløse, har ledet gymn. Uggerløse, Kalundborg.

Svend Dahlgaard Mikkelsen, Krejbjerg. Medvirker på forældrenes gård, ugift, har været i styrelse for ungdf.

Gunnar Moltsen, Korsgård, Nr. Harritslev, Hjørring. Tjent på Øyås i Vallekilde, Korinth lbsk., udd. kontrolassistent, ansat v.

- kvægforsøgene under forsøgslaboratoriet, arbejde v. demonstrationsbrug på Orupgård, Trollesminde og Favrholm, ugift, arbejder nu hjemme, har været form. f. gymn.- og ungdf.
- Aksel Mouritsen, Sædding Storgård, Nr. Nebel. Arbejdet hjemme, militærtj. 1 år, Borris lbsk. 1954—55, gift 1956 m. Karla Nielsen, overtog 1956 en gård, 30 ha. Foldgård, Orten, Varde.
- Arne Løvholt Nielsen, Sdr. Jellinge, Dalmose. Landbrugsarb. sammen med forældre.
- Erik M. Nielsen, Stevnsgård, Gallemose, Vesterborg.
- Evald Nielsen, Glostrup, Bråde. Forskell. pl., Mallings lbsk. 1952—53, gift 1953 m. Lis Hansen (elev 1952), ejer mindre ejend., arbejder også på svigerforældres gård, har oprettet en chin-chille farm, har ledet gymn. 2 vintre. Montana, Halling, Hou.
- Hans Holst Nielsen, Asdal, Hirtshals. Militærtj., foderm. en sommer, derefter to år i U.S.A., gift 1956 m. Vibeke Monberg Eriksen, har eget landbr. Hedegård, Vennebjerg, Lønstrup.
- Hans Høj Nielsen, Egå, Hjortshøj. Mallings lbsk. 1952—53. gift 1959 m. Anna Grethe Sørensen, overtog s. å. fødegården, har deltaget i foreningsarb., to år form. f. gymf.
- Knud Erling Nielsen, Tårs.
- Ole Nielsen, Haugårds Mark, Åbybro. Forskell. pl., gift 1956 m. Vita Larsen, købte s. å. gård, 30 tdr. ld., har deltaget i gymn. Rishøjgård, Redsø, Hobro.
- Svend Vestergård Nielsen, Hundslev Nymark, Ladby. Gartnermedhj., militærtj. medvirkede derefter hjemme, overtog det hjemlige gartneri 1956, gift m. Vita Nielsen, deltager i gymn., amatørskuespil m. m.
- Laurids P. Nissen, Brokær, Gredstedbro. Riber Kjærgård lbsk. 1952—53, rejse i Holland og Tyskland 1953, gift 1957 m. Aase Andersen, passer sin fars gård.
- Jens Peter Nørhave, Årestrup, Skørping.
- Niels Ebbe Nybjerg, Højby Sj. Forskell. pl., militærtj., Dalum lbsk. 1954—55, bestyrerpl. to år, studieoph. i U.S.A. 1½ år, ugift, har egen entreprenørvirksomhed, har været form. for Højby ungdf. i to perioder.
- Ingemann Winther Olesen, Lundsgård, Bangsbo, Læsø. Lundbæk lbsk., udd. kontrolass., ugift, har i 4 år været kontrolassistent og mælkeindvejer v. Læsø andelsmejeri, medvirker desuden på forældres gård, medl. af V.U. styrelse, deltager i studiekreds.
- Johannes Plouborg, Galtho, Tistrup. Riber Kjærgård lbsk. 1950—51, overtog 1952 eget landbr., gift m. Gerda Thorø Sønnerby, form. for Tobøl brugs- og foderstoff. Plougstrup, Gredstedbro.

- Andreas Pedersen, Vedersø, Ulfborg. Forskell. pl., militærtj., siden april 1952 postbud i Nærum, Nordsjæll., gift 1953 m. Agnethe Hansen, afdelingsleder f. K.F.U.M.-spejdere, medl. af menighedsråd, deltager i folkeligt arb. Fruerlund 13, Nærum.
- Ejnar Pedersen, Tiset, Tranbjerg. Forskell. pl., gift 1952 m. Gerda Basse, overtog 1952 landbr. i Gylling. Ågård, Gylling.
- Ejner Bonde Pedersen, St. Gåsdal, Borris. Forskell. pl., bl. a. i England sommeren 1950, Borris lbsk., 1952—53, studieoph. i Canada 1/5 1953—1/11 1954, gift 1957 m. Anna Karen Nielsen, forpagtede fødeg. 1957—58, købte 1958 egen gård, 160 tdr. ld., deltaget i gymn. og idræt, form. for Borris ungdf. to år. Mosegård, Sdr. Felding.
- Erling Pedersen, Balslev, Ejby.
- Gerhard Pedersen, Borre, Oksbøl. Forskell. pl., Riber Kjærgård lbsk. 1955—56, kontrolassistent to år, gift 1959 m. Asta Baggesgård Hansen, overtog s. å. ejend., 15 tdr. ld., deltager i gymn. og har ledet folkedans.
- Hans Rosted Pedersen, Bælum.
- Henning Dahl Pedersen, Bottrup, Løsning.
- Peder Pedersen, Ø. Damsgård, Ferring, Bonnet. Militærtj., gift 1952 m. Mille Hansen, overtog s. å. fødegård.
- Svend Pedersen, Tårs.
- Sven Ravn Pedersen, Karlby, Hornslet.
- Ernst Petersen, Stensballe, Horsens. Forskell. pl., bl. a. ½ år som foderm. i Sverige, militærtj. 1½ år, gift m. Poula Poulsen, »Danmarks dejligste pige, som også blev Danmarks bedste kone«, overtog 1958 gård, 40 tdr. ld., har ledet gymn. eller selv deltaget i gymn. og folkeligt arb. Rødbækgård, Haldrup.
- Henry Fogh Petersen, Linde, Spentrup. Tjent et år i Sverige, militærtj., gift m. damefrisør Henny Espersen, ansat v. servicestation i Randers. Asavænget 27, Randers.
- Niels Pihlkjær, Taborgård, Vejen. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 9 mdr., medvirket hjemme, gift 1959 m. Birtha Boyer, har nu egen gård, medl. af gymf. Raunsbjerggård, Guldager.
- Gunner Pihl, Osted, Roskilde. Landbrugsarb. i England ½ år og i U.S.A. 1 år, elev fra lbsk. og Askov hsk., inseminørsk., 1 år i England som inseminør, nu ansat v. Holbækegnens kvægavlsf., ugift, deltaget i folkeligt arb.
- Svend Povlsen, Jernved, Gredstedbro. Militærtj., ugift, overtog fødegård 1954, har været form. for gymf. og ledet gymn. to vintre.
- Poul Ulrik Poulsen, Hestbæk, Roslev. Militærtj. m. korporalsk.,

- gift m. Aase Poulsen, medvirker på forældrenes gård, har ledet gymn., børn og voksne, medl. af ungdomsnævn.
- Børge Eilif Rasmussen, Granlygård, Sorterup, Slagelse.
- Bent Rasmussen, Tornum, Lintrup. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 1952—53, derefter foderm. Island 8 mdr. senere rejse til U.S.A., overtog 1956 sin fødegård, ugift.
- Elvin Rasmussen, Solbjerg, Århus. Militærtj., Korinth lbsk., gift m. Ester Hjortshøj (elev 1952), ansat som bestyrer af det fabrikken A/S Kloster-Mølle tilhørende landbr., 110 tdr. ld. ager og skov, god stilling. Kloster-Mølle, Skanderborg.
- Hans Arne Rasmussen, Vadebrogård, Blangslev, Lou.
- Hans Jørn Rasmussen, Kærgårds Mark, Bramminge.
- Erlind H. Regel, Dybmose, Gørding. Ved landbrug til 1958, nu på Esbjerg sem.s 2. aftenkoleklasse, gift 1953 m. Bodil Warming.
- Poul Sams, Vallekilde. Ollerup frie lærersk. 1950—54, lærer v. Mellerup ungensk. 1954—55, Galstrup eftersk. 1955—59, Skallerup friskole fra 1959, gift 1956 m. Kirsten Hansen, har været medl. af og form. f. ungdoms- og gymf. Skallerup friskole, Solbjerg, Mors.
- Jørgen Sandal, Udby, Holbæk. Forskell. pl., militærtj., Tune lbsk. 1952—53, gift 1954 m. Inger-Lisbeth Jensen (elev 1945), købte 1952 nabogård til Inger-Lisbeths hjem, deltager i fodbold og badminton. Højgård, Kastrup, Holbæk.
- Vagn Skorstengaard, Skødstrup, Løgten. Militærtj., Malling lbsk. 1951—52, forskell. pl., gift 1955 m. sygepl. Else, købte s. å. gård, 25 tdr. ld., Damgård, Søften, Hinnerup.
- Jens Pedersen Skov, Fole. Forskell. pl., gift 1957 m. Karen Måsbøl, overtog 1958 landejend., handler m. kreaturer og grise, Højgade, Rødding, Sdrjyll.
- Kristen Sommer, Bjerregård, Brædstrup. Militærtj., Korinth lbsk., studierejse i England, Tyskland og Holland, ugift, 1953—59 bestyrer af forældres gård, siden 1959 ejer, deltager i V.U.s arbejde.
- Karl Steppat, Sønderborg. Gift m. Rita Laursen, har egen frugtforretn. (sydfrugt), har ledet gymn. Kærmindevej 57, Kolding.
- Holger Sørensen, Treia, Sydslesvig.
- Jens Sørensen, Linnerup, Hjortsvang.
- Knud Vagn Sørensen, Thorslunde, Svinninge. Forskell. pl., bl.a. statens forsøgs. Faurholm, militærtj., Korinth lbsk. 1955—56,

- gift 1957 m. Karen Skov Johansen (elev 1954), overtog s. å. fødegård, har deltaget i folkeligt arb. og ledet gymn.
- Harald Svendsen, Rindom, Ringkøbing.
- Arne Svenninggård, Smidstrup, Vrå.
- Ib Thestrup, Ejby Mark, Kirke Hyllinge. Forskell. pl. som foderm. Høng lbsk. 1954—55, arbejdet i plantesk., udd. kontrolassistent v. Reballegård kontrolsk., ugift, ansat som kontrolass. i Asnæs sogn, Odsh., har deltaget i idræt og ledet håndbold. Toftegårdsvej 59, Asnæs.
- Frode Thomsen, Gjellerup, Varde. død.
- Hans B. Thøgersen, Kolle, Nr. Nebel. Forskell. pl., Gråsten lbsk. 1952—53, gift 1953 m. Marie Mathiesen (elev 1949) købte 1953 mindre gård i Ørsted, deltager i fagligt og kulturelt foreningsarb. Ørsted Holme, Havdrup.
- Frede Toft, Dynt, Broager. Forskell. pl., militærtj., Ladelund lbsk. 1952—53, gift 1953 m. Else Stuckmann, har i 6 år haft kommunens ejend., Dybbøl Langbro, i forpagtning, har nu overtaget fødegård i Dynt.
- Anders M. Villadsen, Øster Lindet. Ungdomslederkursus 1950 i 6 uger i Sydtykland (Georg Gallus' hjemegn), militærtj., forskell. pl., Sydsjællands lbsk. 1954—55, gift 1957 m. Astrid Bonde, købte s. å. gård, 25 ha, har ledet gymn. Langetved, Rødding, Sdrjyll.
- Erik Vogdrup, Tårs. I England 1 år 1951—52, i U.S.A. 16 mdr. 1954—55, Høng lbsk. 1955—56, Askov hsk. 1957—58, har egen gård, ugift, deltager i gymn. og folkeligt arb. Nørgård, Jelstrup, Gølstrup.

Sommerholdet 1950

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Gymnastikhøjskole	ghsk.
Husholdningsskole	hhsk.
Håndarbejdsskole	hbsk.
Sygeplejehøjskole	splhsk.
Seminarium	sem.

Else Aaby, Søllinge, Pederstrup.

Erna Abrahamsen, Jelling mark, Jelling. Forskell. pl., gift 1952 m. Erik Kjeldsen, der 1952—56 drev maskinstation i Grønbyerg, overtog 1956 nyopført statsejend. på Dyrvig hede. VesterGrene, Hoven, Tarm.

Edith Agerskov, Vallekilde, Hørve. Gift 1952 m. landm. Verner Stengård, Åsted, Salling, flyttede 1956 til Sjælland, Adeler's allé, Gislinge.

Ester Marie Andersen, O. Bredelund, Tårs. Forskell. pl., gift 1951 m. landm. Alfred Pedersen, der nu er murerarbejdsmand, deltog i ungdoms arbejde. »Villaen«, Tårs.

Helga Andersen, Alslevvrå, Ø. Højst. Nordborg slots eftersk. kokkepige 1950—52, gift 1952 m. overpostbud Fr. Schmidt, Kirkegade 21, Nordborg.

Inge Andersen, Kelleklinte, Jerslev Sj. Husl. pl., gift 1952 m. Kai Meisne, har overtaget Inges fødegård, deltager i gymn. og møder.

Inger Elisabeth Andersen, Højby, Ørting. Husl. pl., har deltaget i gymn., gift 1951 m. gårdejer Evald Sørensen, Hvilsted, Odder.

Marie Andersen, Højbjerggård, Maltbæk, Vejen. Husl. pl., gift m. mejeribestyrer Erling Winther Kristensen, Ørsted A/M, Ørsted.

Tove Andersen, Nysøgård, Arløse, Sandved. Husl. pl., bl. a. som husbestyrerinde, nu egen lejlighed, deltager i udearbejde. Langgade 24, Sandved.

Vera Andreasen, Lunde Jyll.

Ingeborg Bachmann, Fraugde-Kærby, Marslev. Kokkepige på Gribsvad kro, stuepige Dalum lnsk., rejser i Tyskland, gift 1956 m. Eivind Andersen, der 1956—59 var forvalter på Tarslevgd. v. Randers, forpagtede 1959 fødehj., 30 tdr. ld., bor i nyt hus v. gården. Haugstedbæk, Køng, Glamsbjerg.

Lis Bochmann, Skellerup, Ullerslev. Husl. pl., Snoghøj gkhs. 1951—52, Kerteminde hfhs. 1953—54, lærerinde v. Snoghøj eftersk. to somre og v. Halvorsminde ungdoms. tre somre, kontorpl. v. højskolernes håndarb., Kerteminde, tre år, nu på kontor v. Hudevad radiatorfabr., her ledet mange hold til gymn. Sdr. Nærå, Årlev.

Karen Bak, Nielstrup, Rønnede. Kontorudd., gift 1952 m. forstander Iver Nissen, husl. arb. og kontorarbejde. Skovarbejderskolen, Kagerup.

Edith Bakke, Bakken, Sindal. Askov hsk., gift m. direktør C. C. Hansen, nu enke, driver motorfabrikken Gamma videre efter mands død. Glentevej 4, Frederikshavn.

Else Bangshaab, El Zorro, F. C. N. G. R. Argentina.

Else Bedsted, Hvilsager, Mørke.

Dagmar Bomholt, Lystrup. Klejsgård hsk. 1954, Åbenrå børnehj. 1954-55, statens gym.-kursus 1955-56, Engelsholm hbsk. 1956-

- 57, Askov hsk. (lærerkursus 3 mdr.) 1959, børnehj. v. Oslo aug.-sept. 1959 («en herlig tid»). lærerinde v. Vestbirk hsk. til maj 1960, nu v. Rødding hsk. (leder af gymn. og delingsføreruddannelsen), har deltaget i V.U.s arb. Rødding, Sdrj.
- Kirsten Marie Brogård, Lille Juelseje, Ølstrup, Lervang.
- Ellen Margrethe Carlsen, Mommetoft, Åsted, Kirssel. Husl. pl., bl. a. kokkepige og husjomfru, gift 1954 m. gårdejer Chr. Larsen, Vokstruphus, Græsted.
- Karen Edith Christensen, Edslev, Hørning.
- Karen Sig Christensen, Holmgård, Råsted, Vemb. Husl. pl., sykursus, har ledet gymn. 4 vintre, gift 1952 m. landm. Johannes Siedelmann Mårbjerg, Ø. Ørts, Rom, Fåre.
- Rigmor Christensen, Hår, Hinnerup.
- Anna Christiansen, Dannebrogsg. 38, Brønderslev. Husl. pl., Askov hsk. 1957-58, derefter 1 år i Sdr. Strømfjord, Grønland, med fin rejse langs vestkysten, rejser i Tyskland, Holland, Belgien, Østrig, Italien og Skotland, har deltaget i gymn. og folkeligt arb., gift m. flyverradiotekniker Bent Jensen, Jægerengen 10, Dragør.
- Mathilde Christiansen, Nyby, Brørup. Husl. pl., udd. kjolesynings- og håndarbejds lærerinde v. Haslev hbsk., har undervist i aftensk., har ledet gymn. i flere år, gift 1960 m. hønseriejer Gunnar Jakobsen, Græse Strand, Frederikssund.
- Else Duelund, Holmose, Nyborg. Husl. pl., gift 1951 m. forvalter Erik Nielsen, sidste 6 år på Bjørholms Minde v. Toftlund, fra 1/11 1960 Strårup, Kolding.
- Karen Inger Friis, Mundelstrup.
- Marie Garder, Vimtrup, Lintrup. Husl. pl. i Norge, Kerteminde hfhs., lærerinde v. Odder ungds. og v. kursus på Samsø, gift m. gårdejer Troels Villumsen, Kolby, Samsø.
- Bente Haagensen, Ejby, Kirke Hyllinge. Har ledet gymn., børn og voksne, gift 1952 m. Hans Petersen, forpagtede s. å. fødeg., 65 tdr. ld.
- Elise Eskelund Hansen, Gjesing, Lunderskov.
- Gunder Hansen, Kragelund, Bramminge. Husl. pl., husbestyrerinde, gift 1957 m. gdr. Hans J. Sørensen, har deltaget flittigt i gymn., boldsp. og ungdf.s arbejde. Nr. Holsted, Holsted.
- Ingrid Hansen, Radstrup, Marslev. Har deltaget i folkeligt arb., gift m. murersvend Egon Hansen, Kildehuset, Skt. Klemens.
- Jutta Bie Hansen, Ryslinge.
- Karen Margrethe Hansen, Faurskov, Gelsted.
- Kirsten Hansen, Krogsgård, Nr. Broby. Husl. pl., bl. a. i Norge

- 3 mdr., deltager i folkeligt arb., gift 1954 m. gdr. Svend Aage Jensen, Birkelund, Hedegård, Ejstrupholm.
- Kirstine Marie Hansen, Lundgård, Hodde, Tistrup. Husl. pl., tilskærerkursus, har ledet gymn. f. børn, gift 1953 m. gdr. Henry Pedersen (»husmoder, barnepige, landbrugsmedhjælper«), Øse, Nordenskov.
- Signe Hansen, Trebjerre, Flemming. Husl. pl., Klejsgård hhs., deltager i folkeligt arb., gift 1952 m. gdr. Hans Daugård, Hornborg, Flemming.
- Solvejg Hansen, Søndermark, Tøvelde, Stege. Husl. pl., husassistenternes fagsk., Haslev hbsk., har deltaget i foreningsarb., gift 1954 m. proprietær S. Holtet-Kristiansen, Tostrupgård, Tostrup, Stege.
- Eva Haugård, Vollerup, Vrå. Gift m. gdr. Knud Stokbro, Borupgård, Vrå.
- Gertrud Havskov, Nr. Vium, Vemb. Husl. pl., Ribe sem. 1952-56, lærerinde i Lunde J. 1956-59, nu v. Frederikshavn private realsk., deltager i folkeligt arb., gift 1959 m. lærer Bent Hansen, Helenegade 17, Frederikshavn.
- Anna Heinesen, Lervig, Færøerne.
- Anna-Lisa Helander, Box 22, Ryningsnäs, Sverige. Udd. socialrådgiver, som socialassistent tilsyn m. børn, gift m. ingeniør Erling Hansen, Vietastigen 8 b, Ljungsbro.
- Else Henriksen, Bedsted, Thy. Husl. pl., på Fårupgård optagelseshjem 4 år, gift 1957 m. mekaniker Jørgen Jensen, Frankfri, Fangel.
- Emmy Agergård Henriksen, Bregndal, Espe. Husl. pl., Snoghøjghsk. 1952-53, leder af gymn. på Billehave optagelseshj. og i foreninger, gift 1953 m. bestyrer Aage Jeppesen, Lundhøjgård, Båring, Asperup.
- Sonja Henriksen, Bækgård, Grønbjerg. Gift 1951 m. Poul Winther Olesen (elev 1948-49), arbejdede på Sonjas fødeg. i 3 år, overtog 1954 egen gård, 30 tdr. ld., har ledet gymn. to vintre, en rejse til Sydtykland. Lundbæk, Lystbækkjær, Ulfborg.
- Bodil Hermansen, Låsby.
- Lis Hessellund, Ramsing. Husl. pl., Askov hsk. 1952-53, gift 1954 m. gdr. Holger Engvang Hansen (elev 1946-47), hvis fødeg. vi overtog. Stensmark, Vejen.
- Hanna Horsbøl, Lunde J. Husl. pl., gift m. gdr. Ejnar Kristensen, deltager i fagl. og folkelige møder. Lifstrup, Esbjerg.
- Tove Højgård, Rold, Arden. Husl. pl., bl. a. Øyås, Vallekilde, og

- Norge, deltog nogle år i gymn., gift 1954 m. skibskok Kjell Johnsen, Tjørvåg, Ålesund, Norge.
- Magda Højriis, Tinghøj, Roslev.
- Anna Ipsen, Falling. Husl. pl., rejser i Norge og Sverige, har ledet gymn., gift 1952 m. Ernst Jensen (elev 1945-46), overtog s. å. dennes fødeg. Trellerup, Roskilde.
- Stinne Iversen, Grætttrup, Roslev. Husl. pl., Testrup splhsk. 1952-53, udd. Århus amtssygehus, suppl. udd. i Århus og Viborg, har deltaget i gymn., gift 1959 m. gdr. Vagn Svenningsen (Vallekilde-elev) ferieafløser f. hjemmesygeplejerske. Sdr. Hedegård, Lihme, Salling.
- Lis Henny Jacobsen, Frydendal, Søndermarken, Vejle. Husl. pl., bl. a. husbestyrerinde, gift 1952 m. gdr. Johannes Feldager-Hansen, Karensminde, Votkjær, Borris.
- Esther Nina Jacobsen, Frydendal, Søndermarken, Vejle. Husl. pl., bl. a. ½ år i England, gift 1952 m. gdr. Jens Sterndorff-Hansen (elev 1945-46), har deltaget i ungdf.s arb. og Unge Hjem aftener. Bakkegård, Tolstrup, Fredericia.
- Anne-Lise Dahl Jakobsen, Vindinge, Roskilde. Et år i boghandel, husl. pl., deltog i gymn. og aftenhøjsk., gift 1953 m. gdr. Anton Nielsen (elev 1950-51), Tirsland, Holsted.
- Asta Jensen, Lindeballe, Farre. Husl. pl., bl. a. i Stockholm, gift 1956 m. gdr. Jens Jensen, Ørbæk, Hoven, Tarm.
- Edel Alice Jensen, Trongsård, Kvissel. Husl. pl., systue ½ år, gift 1952 m. slagterm. Svend Thomsen, hjælper i fælles forretn. Ravnshøj Slagterforretn., Kvissel.
- Ellen Jensen, Ballen, Kolby, Samsø. Klinikassistent 1 år, udd. sygepl. v. Kbh. kommunehosp., derefter sygepl. i 5 år i USA, gift 1959 m. afdelingsleder Arvid Holmquist (fra Norge), har gået på skole og kursus i USA 5690 Rose Ave., Long Beach 5, California.
- Ester Jensen, Ørritslev brugsf., Otterup. Udd. sygepl. på Odense amts- og bysygehus, gift m. læge Erik Møller, Killerupgård, Odense.
- Gerda Jensen, Thise Kær, Manna. Husl. pl., gift m. landm. Johannes Christensen, har været i husmandsf.s husholdningsudv.s styrelse 4 år. Hedelund, V. Hjermitsslev.
- Gerda Jensen, Englevåd, Jyderup. Vallekilde hsk.s køkken 1½ år, Norge 1½ år, køkkenchef i Nr. Snede kro 1957-60, fra 1/11 1960 Ubberup hsk. Ubberup højsk., Værsløv.
- Inger Jensen, Sdr. Tranders frugtpl., Gistrup. Udd. sygepl. 1951-54 på Frbrg. hosp., Ålborg kommunehosp. 1954-56, har delta-

- get i gymn., gift 1956 m. lærer Christen Greve, har overtaget forældres frugtpl., 12 tdr. ld., har hjælp af mangeårig bestyrer.
- Inger Marie Jensen, Sørup, Stokkemarke. Husl. pl., fagsk. ½ år, Norge 1 år, Frøbel sem. (børnehavelærerinde) 1956-60, ansat i Sundby børnehave. Jul. Thomsens Pl. 4, Kbh. V.
- Katrine Jensen, Hjerup, Årup. Husl. pl., gift 1952 m. Alfred Kloster, åbnede s. å. en købmandsforretn. »som går fint«. Ørsbjerg, Årup.
- Krista C. Jensen, Møllerup, Ørum Sdl. Husl. pl., sykursus, gift 1951 m. Peter Overgaard (elev 1946-47), købte s. å. ejendom i Askildrup v. Randers, overtog 1955 svigerforældres gård. Ørum Sønderlyng.
- Ruth Lund Jensen, Vejle, Allested. Husl. pl., bl. a. i Norge, gift m. bogholder Bjørn Roger Olsen, Oskarsgate 10, Sarpsborg, Norge.
- Vera Skåning Jespersen, Bostrup, Lyby. Husl. pl., bl. a. i Norge, har deltaget flittigt i gymn., gift 1956 m. gdr. Anders Bendt Andersen (elev 1944-45) Hjortsvang Østergård, Hjortsvang.
- Inger Margrethe Johansen, Sletnæs, Harpelunde. Husl. pl., gift 1953 m. Willy Nielsen, Tårsvej 136, Nakskov.
- Margrethe Lindbjerg Johansen, Nørremarken, Varde. Husl. pl., gift 1955 m. gdr. Kristian Madsen, Skærlund, Brande.
- Minna Johannsen, Hallenslev, Gørlev. Husl. pl., gift m. bmd. Jens Rasmussen, Uggerløse Volbjerg, Kalundborg.
- Anna Margrethe Jørgensen, Hammer Riselod, Lou. Gift m. banearbejder Poul Pedersen, Banehus 21, Ravnstrup, Holme-Olstrup.
- Edith Johanne Jørgensen, Helle, Fåborg, Varde. Husl. pl., gift 1951 m. mejerist Anders Thøgersen, der dræbtes ved den danske kommando i Itzehoe 1953; husbestyrerinde, gift 1956 m. gdr. Gunnar Kiilerich, har deltaget i folkeligt arb. Ørre, Herning.
- Else Kirstine Jørgensen, Gammelbygård, Sværdborg, Lundby. Ankerhus hnsk. 5 mdr., husl. pl., lærte bogholderi, stenografi, sprog m. m., har rejst i Norge, Sverige og Tyskland, på frøfirmas kontor 3½ år, nu ansat i Nordisk liv- og ulykkesforsikr. Høyrups allé 11, Hellerup.
- Anna Kaae, Volsgård, Studsgård.
- Gudrun Kirk, Eriksminde, Boulstrup, Husl. pl. i Kbh., Stockholm og Reykjavik, har deltaget i folkeligt arb. Bergstadastræti 74 A, Reykjavik, Island.
- Karen Vibeke Kjeldsen, Solhøj, Eltang.

- Kathrine Hindhede Kjærsgård, Nr. Holmgård, Lem.
- Ose Christine Knudsen, Kampen, Sild, Sydslesvig. Kokkepige på forskell. tyske hoteller og pensionater, gift 1953 m. Heinrich Bartzen, skilt, gift 1960 m. arkitekt Kurt Dimmersdahl, arb. på mands kontor. Akazieweg 2, Heiligenhaus bei Düsseldorf.
- Stinne Kristensen, Gl. Præstegård, Grønbjerg. Gift m. uddeler Hans Kristensen, Brugsforeningen, Grønbjerg.
- Henriette Kristiansen, Krarup, Tistrup.
- Signe Kærgård, Lyby. Husl. pl., Norge 1 år, økonomaelev på Statshosp. i Riisskov, senere økonomaskolen Kbh., nu assistent v. Statshosp. Glostrup, bolig 36.
- Signe Lambertsen, Kragelund, Bramminge.
- Sinne Laustsen, Rævind, Sparkær. Gift 1951 m. kommunelærer Viggo Langhoff, Lykkemosevej 30, Fredensborg.
- Inge Larsen, Klæstrup, Jerslev J.
- Margit Nøhr Larsen, Råbylille, Stege. Husl. pl., Haslev hbsk. 3 mdr., fagsk. 3 mdr., gift 1955 m. landm. Poul Andersen, har forpagtet gård, 70 tdr. ld. Højgård, Lille Værløse.
- Doris Lorentzen, Risgård, Kattinge, Roskilde. Haslev hbsk. 1951, gift 1951 m. lærer Erik Tofte, Gevninge, flyttede 1955 til Alsted-Fjenneslev, har ledet gymn. og idræt flere år, underviser de store skolepiger i gymn. Centralskolen, Fjenneslev.
- Ingeborg Lorentzen, Gjerndrup, Brørup. Husl. pl., husbestyrerinde 4½ år på Kongsbjerggård, Lunderskov, indgår ægteskab nov. 1960 m. gdr. Knud Jørgensen, Gjerndrup, Brørup.
- Anna Kirstine Lundby, Ryslinge. Udd. sygepl. på amtssygeh. i Gentofte 1951—54, derefter assistent på sygehuse i Viborg og Holstebro, gift 1955 m. højskolelærer Ejvind Sandal (Vallekilde 1/11 1951—1/4 1954), har undervist i aftensk., spillet til gymn., underviser i engelsk. Fjordvang landboskole, Velling.
- Karen Lystlund, Hveensvej 27², Kbh. S.
- Else Madsen, Vestergade, Hundstrup, V. Skerninge. Gift 1951 m. gartner Bent Nielsen, har eget gartneri. Fåborgvej 354, Fruens Bøge.
- Gerda Madsen, Nr. Tornby, Tornby. Udd. damefrisør, gift m. gdr. Niels Larsen (elev 1951—52), deltager i folkeligt arb. Sdr. Tornby, Tornby.
- Clara B. Mikkelsen, Ny Lammehauge, Ringe. Husl. pl., gift 1952 bmd. Jens Peder Pedersen, Hedeager, Ølgod.
- Karen Margrethe Mikkelsen, St. Lyngdal, Gern. Husl. pl., gift 1953 m. gdr. Anders Juul Andersen, Gern Østergård, Gern.
- Anna Margit Nielsen, Fredelund, Barrit. Husl. pl., bl. a. ½ nær

- Bergen, ugift, uafhængig (»dog ikke politisk«), f. t. »fodermester på min fars gård, og savner aldrig arbejde eller tidsfordriv«, har deltaget i gymn., folkeligt og politisk foreningsarb.
- Annemarie Nielsen, Tirslund, Holsted. Gift 1951 m. gdr. Jens Hansen, Barsbøl, Sdr. Lintrup.
- Else Nielsen, Boller Møllegård, Tårs. Gift m. isenkræmmer Tage Nielsen, Tårs isenkramforretn., Bredg. 35, Tårs.
- Gunver Nielsen, Brugsforeningen, Kolby.
- Krista Nielsen, Kirkeby, Sdr. Omme. Husbestyrerinde, gift m. Arne Johansen, har statsejend., deltager i aftensk. og hushf. Hesselho, Tofterup.
- Kirsten Nielsen, Erritsø, Fredericia.
- Anna Nørgård, Bjerg, Madum, Ulfborg. Husl. pl., deltager i ungdf. og idrætsf., gift 1952 m. statshusm. Mads Brogaard, Torsted, Tirm.
- Signe Nybjerg, Højby Sj. Snoghøj ghsk. sept. 1950, gymn.-lær.i. Asnæs realsk. 1950—51, arbejde på fødeklinik i England 1951—52, barneplejerske i Frankrig 1952—54, lærerinde i folkesk. i Højby 1954—55, stewardess (S.A.S.) 1955—60, gift 1960 m. direktør Niels Ehrhardt, Skovshovedvej 10 B, Charlottenl.
- Anni Dorothea Ohm, Haurup, Flensborg.
- Lis Olesen, Kærbølling, Bredsten.
- Maren Linding Olesen, Kobberup, Mejrup, Holstebro. Husl. pl., udd. økonoma v. Esbjerg og Holstebro sygehuse, siden 1/4 1957 økon.assistent. Plejehjemmet, Søndermarken, Viborg.
- Thekla Olesen, Hundstrup, Thy.
- Ingrid Bjerre Olsen, Birkholm, Svinninge. Husl. pl., Skjern sy- og tilskærerkursus, gift 1951 m. Arne Hervik (elev 1945—46), havde 1951—60 mindre gård i Tåstrup, flyttede 1960 til Mosevang, Ugerløse.
- Edith Dissing Overgård, Vester Jølby, Erslev. Gråsten hhsk., husl. pl., har været i styrelsen af ungdf., gift 1957 m. gdr. Kresten Horsager Søndergaard, Nørgård, V. Hvidbjerg, Karby.
- Ellen Dissing Overgård, Vester Jølby, Erslev.
- Meta Linding Pallesen, Gammelgård, Gårde.
- Asta Grundtdal Pedersen, Bjergvang, Farsø. Kokkepige v. Gudendådalens ungds., Askov hsk. 1950—51, underviste 1½ år i håndarb. i børnesk. og frivillig gymn., vinterlærerinde i Tjæreborg 1952—53 og 53—54, gift 1953 m. installatør Elmar Nielsen, havde 1 år forretn. i Tjæreborg, flyttede 1954 til Sdr. Onsild, hjælper m. butik og regnsk., har undervist i gymn. og håndarb. El-forretningen, Sdr. Onsild.

- Karen Pedersen, Langagergård, Ø. Uttrup, Aalborg. Ankerhus exam. hh.-lærerinde 1955, underviste i Sæxbøbing og Aalborg, Askov hsk. 1955—56, gift 1957 m. forpagter Knud Bælum Nielsen, Ceciliedal, Ø. Uttrup, Aalborg.
- Marie Ravn Pedersen, Karlby, Hornslet. Hadsten hhs. 1952, Kbh. tilskærerkursus, gift 1952 m. konsulent Anders Høgh (elev 1945—46), boede først i Hjørring, derefter på Mors, siden 1955 Grønningen, Skjern.
- Olga Pedersen, Sepstrup, Christianshede. Gift 1956 m. gdr. Jens Horsbjerg Pedersen, Hjortsballe, Them.
- Rigmor Tangsgård Pedersen, Bjergby, Hjørring. Husl. pl., ekspeditrice 4½ år, har ledet og deltaget i gymn., gift 1956 m. bilforhandler Knud Erik Sørensen, Bispevænget 5, Hjørring.
- Elisabeth Jelva Petersen, Kolby Kås, Samsø.
- Karen Petersen, Yderby, Sjællands Odde. Husl. pl., Haslev tilskærersk., gift 1954 m. landm. Bernt Søborg-Andersen, købte gård 1960, deltager i folkeligt arb. Blæmosegård, Sjællands Odde.
- Inger Margrethe Poulsen, Grundfør, Hinnerup. Husl. pl., servetrice, gift 1956 m. mekaniker Eigil Jenner, Asavænget 17, Randers.
- Agnes Rasmussen, Lunde Højgård, Gudme. Husl. pl., gift 1953 m. gdr. Karl Andersen, Emmelev, Kappendrup.
- Elva Valborg Rasmussen, Kastaniegade, Eskildstrup, Rønnede. Ekspeditrice, gift 1954 m. mejerist Kristian Wesselhoff, arbejder stadig i forretn., deltager i gymn. Parkvej 4, Fakse.
- Ingrid Fredslund Rasmussen, Tirslund, Holsted. Husl. pl., gift m. Lorens Laesen, har ejendom, 19 tdr. ld., og deltager i byggearbejde, godt foreningsliv m. foredrag og gymn. Åbølling, Føvling.
- Johanne Rasmussen, Arnum. Husl. pl., gift m. gdr. Thomas Hybschmann, Lovrup, Døstrup.
- Lisa Schrader Rasmussen, Kolby, Samsø. Kontorist v. B.P. olie-komp. A/S, gift m. Olaf Pedersen, Kolby Kås, Samsø.
- Lis Rossing, Skærbæk, Fredericia. Udd. sygepl. v. Odense amts- og bys sygeh. 1951—54, derefter 1 år i Norge, nu ansat v. Rtg. fot., Odense amts- og bys sygeh., Odense.
- Birgit Sivesgård, Ingstrup. Gift 1953 m. Jacob Sivesgård, har overtaget Birgits fødegård. Sivesgård, Brødslev, Ingstrup.
- Elna Skoven, Krogager.
- Sanne Smedegård, Brejning, Videbæk. Borris hbsk., kokkepige

1951—52, derefter elev 1953, husl. pl. i Norge 1954—55, gift m. gdr. Ejvind Ulriksen, Egense, Otterup.

Sigrid Søndergård, Lind, Herning. Husl. pl., kokkepige, har ledet gymn. i flere år, gift 1954 m. gdr. Tonny Sørensen, Vesterlykke, Gesten.

Aase Sørensen, Lading Nedergård, Mundelstrup.

Emma Dyrbjerg Sørensen, Framlev, Harlev. Husl. pl., Hadsten hnsk., har ledet gymn., gift m. Peder Møller, har overtaget dennes fødegård, Galten Overgård, Galten.

Gerda Irene Sørensen, Kodbølgaard, Vestkær, Ølgod. Husl. pl., gift 1952 m. gdr. Niels Alkjærsg, deltager i folkeligt arb. Tønding, Tistrup.

Ketty Sørensen, Hug Vedersø, Ulfbjerg. Husl. pl., Ringkøbing tilskærerkursus, gift 1951 m. gdr. Søren Madsen, Lindely, Vonsbæk.

Marie Sørensen, Klyngegård, Vostrup. Husl. pl., gift 1954 m. gdr. Laurids Høj (elev 1947—48), deltager i folkeligt arb. Hanning, Sædding.

Minna Qvist Sørensen, Rosenholm, Hornslet.

Signe Sørensen, Over Mårslet, Mårslet.

Grethe Svendsen, Bræstrupholm, Spentrup, Randers.

Lilly Solvang Thomsen, Lyne, Ølgod.

Grethe Skou Viborg, Meltoft, Dybe, Bonnet. Husl. pl., husbestyrerinde, Ulfborg sy- og tilskærersk., gift 1953 m. gdr. Ejnar Iversen, deltager noget i gymn. og folkeligt arb. Ladekær, Bøvling, Fåre.

Helga K. Vind, Ny Blåholm, V. Nebel, Esbjerg. Gift 1952 m. gdr. Arne Sørensen, Starup, Toftrup.

Ingrid H. Vind, Ny Blåholm, V. Nebel, Esbjerg. Husl. pl., skole, har ledet gymn., børn og voksne, gift 1951 m. landm. Marinus Sørensen, Rousthøje, Varde.

Dietlinde Zollitsch, Berlin W 30, Barbarossastr. 6³.

Bidragydere til Vallekilde Højskoles Byggefond

(Forelobig liste)

Listen omfatter dem, der indtil 23. nov. 1960 har givet bidrag. Årgang er anført med kursiv. Fortsættelse følger i næste årsskrift.

J. J.

1896-97: Lars Hansen, Nonnebo, Langeskov. Kristen Kristjansen, Rådhusvej 8, Holbæk. Niels Pjedsted, Hyldegårds Tværvej 12, Charlottenlund. 1902: Mathilde Sørensen, Solbakken 21, Kibæk. 1904: Maren Grosen, Testrup højskole, Mårslet. 1905-06: Anders Kr. Andersen, Voldstrup, Rudme st. 1907-08: Niels P. Sørensen, Lyngerup, Krogstrup. 1909-10: Hans Trier Hansen, Øyås, Vallekilde. Marius Larsen, Søndergård, Ryslinge. Svend Nielsen, Ingerslev Hedegård, Hasselager. Peter Slott, Nexelø, Føllenslev. 1910-11: M. Vestergård, Sjølund. 1911: Bodil Jakobsen, Kildebakkestræde 5, Nexø. 1911-12: Peter Niels Pedersen, Toftevej 9, Kroghave, Tåstrup. 1913: Ingeborg Pjedsted, Hyldegårds Tværvej 12, Charlottenlund. 1919: Johanne Schøler, Vitved, Skanderborg. 1919-20: Svend Larsen, Grønnegyden, Stige F. 1920: Inga Jensen, Møllegade 29, Rønne. 1920-21: Peder Pedersen, Bunken, Saltum st. 1925: Marie Bay, Bodilsgade 3, Kbh. V. Amalie Lysbæk, Ervedsted. Else Skern, V. Bellahøj 21, Kbh. Brh. Ester Bøgedal Sørensen, Blindeskolen, Kalundborg. 1925-26: Holger Larsen, Rolfsted, Ferritslev F. 1926: Anna Nielsen, Holtet, Begterp, Hjørring. 1926-27: Aksel Pedersen, Søllinge, Pederstrup. 1927: Karen Jensen, Sct. Mortensvej 8, Roskilde. Emma Nielsen, Holmen skole, Kvissel. 1927-28: Johs. Jespersen, Rønnested, Fårevejle st. 1929-30: Otto Abrahamsen, Tagholm, Vennebjerg, Lønstrup. Vagn Hedemark, Ørbæk. H. Nordtorp, Bolbro. 1930-31: Torkild Nielsen, Gudbjerg, Fyn. 1933-34: Otto Christensen, Hørninggård, Hørning. Chr. Petersen, Søndergård, Mølmark, Broager. Kristian E. Rasmussen, Gl. Skårupvej 201, Svendborg. 1934-35: Frøde Andersen, Hækkerupsvej 20, Ringsted. Einar Jensen, Kjærgård landbrugsskole, Bramminge. 1935: Mette Larsen, Balling. Aase B. Rønne, Nyhuset, Haraldsted, Ringsted. 1935-36: Holmer Trier, Vallekilde. 1936-37: Sigurd Bentsen, Bognæs pr.

Holbæk. 1937: Ingeborg Hansen, Elvergårdsvej 13, Vanløse. Johanne Jensen, Roskildevej 2 B, Holbæk. Grethe Lundgård, Vallekilde. 1938-39: Hans Hansen, Hesselbjerg, Boulstrup. 1942-43: Jakob Broholm, »Majagergård«, Rye pr. Gørlev Sj. 1943: Marie Led Rasmussen, Rise sogneskole, Dunkær, Ærø. 1944: A. M. Nielsen, Kuleborgvej 25, Åkirkeby. 1944-45: Hans Nielsen, Strandvejen 123, Middelfart. 1945-46: Alf. Larsen, Fossnesgård, Fossnes. Knud Larsen, Højbjergvej 43, Herlev. 1946-47: Bue Bak, V. Hjermitslev. 1947: Cecilie la Cour Pedersen, kommuneskolen, Ringe. Aase Voldum-Clausen, Stouenborgvej 5, Ll. Værløse. 1947-48: Carl Møller Larsen, Løkkegravene, Beldringe. Frede Kjær Larsen, Grønnegryden, Stige F. 1948: Signe Nielsen, Blegdamshospitalet, Kbh. N. 1948-49: Andreas Berthelsen, Rebbøl, Bolderslev. 1949: Thora Møller Larsen, Løkkegravene, Beldringe. 1949-50: H. Rosted Petersen, Canada. Hans Brinch Thøgersen, Ørsted Holme, Havdrup. 1950: Maren Linding Olesen, Kobberup, Mejrup, Holstebro. 1950-51: Asger Larsen, Borrisvej 13, Hvidovre. Poul Rasmussen, Østervang, Kirke Hyllinge. 1951: Vandrebogen »Den blå hemmelighed«. 1951-52: Erling Jensen, »Buddegård«, Nexø. Jørgen Nyvang, Over Holluf, Odense. 1952-53: Bertil Jensen, Lørsted, Bonderup. Hans Ribjerg, Øster Vig pr. Vig. 1953: Ruth Larsen, Borrisvej 13, Hvidovre. Esther Jensen, Holløse, Fodby. 1953-54: Orla Bruun Hansen, Skårup Statsseminarium, Skårup. Kresten Ulsø, Hornbæk, Gatten. 1954: Elly Kimer, Vordingborg Seminarium, Vordingborg. 1954-55: Jens Henriksen Bjerre, Gade, Sir, Holstebro. Ejnar Bruun, Hillestrup, Ribe. Jørgen Baltzer Nielsen, Knagstrup, Hornslet. Erik Vilhelmsen, »Benkilde«, Lunde, Stenstrup, Fyn. 1955: Karen Bjerre, Sir, Holstebro. Ane Marie Krogstrup, Fællesgården, Blåhøj. 1955-56: Dinne Christiansen, Spandet. Anders Kirkegård, Sir Østergård, Holstebro. Kaj Nielsen, Ladager, Ll. Skensved. 1956-57: Inga og Tage Larsen, Højlund, Græsdal, Tårs. Jørgen Mortensen, Ringe. Karen M. Sørensen, »Bakgården«, Ellerup, Gjern. 1957: Vandrebogen »Atompilen«s bodekasse. 1957-58: Ib Arnbak, Bras. Kaffekompagni, Fr.g. 19, Kbh. K. Palle Hansen, Øyås, Vallekilde. Viggo Kimer, Nr. Ørlev, Egebjerg. Aksel Skøtt, Møjbøl Nygård, Ø. Lindet. 1958: Kirsten Allesø, Ormslev Børnehjem, Hasselager. Inga Nielsen, Bøllund, Give. Edel Sternerup, Gullåkra, Staffanstorpe, Skåne. Kirsten Kold Thomsen, Glosemosevej 21, Glostrup. 1958-59: Svend Andersen, Hollandsbjerg, Ørsted. Hans Jensen, V. Hæsing. Gurli Madsen, afd. K. I., O.A.B.S., Odense. Hans Chr. Mønsted, Kalø Landboskole, Rønde.

Knud Nielsen, Bjergagergård, St. Tårnby, Vallø. Sigurd Pedersen, Labølle, Gamby, Fyn. Vibeke Stensler, Solbakkevej 38, Gentofte. Tage Sørensen, Koldbækgade 8, Hadsund. Bente Tromborg, Glasvej 24, Kbh. N.V. 1959-60: A. H. Elvinge, Vanløse. 1960: Christiane Nohns, Spandet, Arnum. *Bidrag fra ikke-medlemmer af Eleveforeningen*: Gudrun Bredsdorff Andersen, Vallekilde højskole, Vallekilde. Valborg og Dagny Bentsen, Høve, Asnæs. Erik Gelting-Hansen, Vallekilde. Karen Henriksen, Bjelkes Hus, Holbæk. Viggo Holm, friskolen, Vallekilde. Ingrid og Knud Jessen, Åbrinken 56, Virum. Jørgen Jessen, Vallekilde. Erik Knudsen, Vallekilde. Anna Larsen, Vallekilde. Olga og Holger Nielsen, Vallekilde. Familien Nohns, Spandet. Ellen Schultz, Vallekilde. Den sjællandske Bondestands Sparekasse, København.

Til og med 23. november 1960 er der ialt indgået kr. 20.714,60 i byggefonden. Derudover er der modtaget skriftlige tilsagn om yderligere kr. 3.550, deriblandt også fra Uffe Grosen. Hver dag i denne tid kommer der nye bidrag eller tilsagn om indbetaling. Men et sted må listen jo standse i denne omgang. Kun få bidrag er indgået fra Holbæk amt, hvor indsamlingen først lige er begyndt. Den foregår her ved personlige henvendelser.

Omkostningerne ved de foreløbige byggeplaner og til al administration i forbindelse med indsamlingen afholdes over skolens almindelige driftsregnskab. Hvert eneste bidrag til byggefonden kommer således fuldtud selve byggeriet til gode.

Finansministeriet har godkendt, at *gaver til Vallekilde højskole*, ydet inden 31/12 1960, *må trækkes fra indkomsten* ved selvangivelsen i januar 1961 med det beløb, hvormed ens samlede fradragsberettigede gavesum i 1960 overstiger 100 kr. Har det betydning for flere end dem, der har fået besked derom fra skolen, så skriv.

Bidrag til byggefonden modtages med glæde også i 1961. Det er begyndt så godt, at der skulle være mulighed for, at byggefonden når et meget anseligt beløb. De, der vil hjælpe deres gamle skole til den planlagte fornyelse, kan bruge giro nr. 16375, Vallekilde højskole, Vallekilde, mrk. Byggefond og årgang.

Husk også, at *I kan få de 10 førstkommande årsskrifter frit tilsendt* ved at indbetale 100 kr. til Vallekilde højskoles elevforening, Vallekilde, giro nr. 7090, mrk. 10 årsskrifter og jeres årgang.

Tak til alle, der har givet, og som vil give deres bidrag til »Vallekilde Højskoles Byggefond«.

J. J.

Sidste skoleårs elever

Vinterholdet 1959—60

Andersen, Gyda Margrethe, Søndervigvej 128, Vanløse.
Andersen, Ingrid, Lindknud, Brørup.
Andersen, Karen Margrethe, Ulstrup skole, Gørlev.

Blanke, Jürgen, Sallstrasse 87, Hannover, Tyskland.
Bork, Liselotte, Vinkelager 60, Vanløse.
Bødker, Svend Aage, »Lille Julianholm«, Vivild.
Bøgh, Erling, Katby, Ars.

Chabert, Jørgen, Kirkerup, Veksø.
Christensen, Ethel Ross, Gadevang, Hillerød.
Christiansen, Bente, Skydebanevej, Nykøbing Mors.
Clausen, Ellen, Ellinge, Ferritslev.
Csuvari, Geza, Hemmingsens Allé 2 A, Hellerup.

Dam, Connie, Stødov, Knebel.
Damgaard, Mariane, Fjallerslev, Nykøbing Mors.
Dyg, Inger Margrethe, Grejsdalsvej 241, Grejsdal.
Dyreholt, Laiff, »Hjælmstyrgård«, Østrup, Ugerløse.

Ebsen, Jens Thomsen, Vesterbæk, Roager.
Elvinge, Aage Helge, Christiansdal 3, Vanløse.
Eriksen, Aage, Ertebjerg, Over Tandslet.
Eskildsen, Ingelise, Spørgelmarken 9, Søborg.

Ferlov, Jeanne, Rolfsvej 1, København F.

Grønbech, Niels, Rolfsted, Ferritslev.

Hansen, Anne Lise, Adserbøl, Holsted.

Hansen, Arne Poul, Lille Karleby, Kirke Hyllinge.
 Hansen, Hans Erik, »Søndermark«, Tøvelde, Stege.
 Hansen, Hans Erik, Spåbæk, Ømhøj.
 Hansen, Hans Helge, Råbylille, Stege.
 Hauchrog, Evy, Besser, Tranebjerg.
 Helmer, Else-Karin, Valløvej 21, Brønshøj.
 Hemmingsen, Alice, Magleby, Borre.
 Høyer, Aksel, Dronninglund Hovedgård, Dronninglund.

Ibsen, Lars Christian, »Kullen«, Askov, Vejen.

Jensen, Johnna Gravgård, Henrik Ibsensvej 17, København V.
 Jensen, Karsten Rolsted, Skovholt, Lobbæk.
 Jensen, Kristian, Lørslev.
 Jensen, Lisbeth, »Nørgård«, Sulsted.
 Jensen, Poul Nordahl, Ledreborg Allé, Lejre.
 Jensen, Torben, Kasernevej 15, Vordingborg.
 Jensen, Villy, »Stærsminde«, Maglebrænde, Stubbekøbing.
 Jeppesen, Lis, Falkonerallé 44, København F.
 Jespersen, Anders Færge, Kraghede, Spjald.
 Jespersen, Gerda, Juul, Notmark, Ketting Als.
 Joensen, Sunneva, Våg, Færøerne.
 Johansen, Grethe, Enighedsvej 13, Vridsløselille, Tåstrup.
 Jørgensen, Anna, Tanderup, Pillemark.
 Jørgensen, Arne, »Tjørnehøjgård«, Sterkinde, Hedehusene.
 Jørgensen, Kjeld Vallentin, Nyvej 18, Jyderup.

Korsholm, Henning, Ølstrup, Lervang.
 Kristensen, Bjarne Dahl, Lime, Mørke.
 Kristensen, Peder Søgaard, Gamle Præstegård, Grønbjerg.

Larsen, Bente, Falstersvej 9, København F.
 Larsen, Magnus, Egedesminde, Grønland.
 Larsen, Poul, Ørslev, Vordingborg.
 Lauridsen, Bente, Lindeallé 23, Nykøbing Sjælland.
 Laursen, Vagn, »Estvadgård«, Rønbjerg.
 Ley, Gerda, Varnæs.
 Lindstrøm, Karen, Nislev, Otterup.
 Lund, Kirstine, Hygum, Esbjerg.
 Lund, Troels, Hygum, Esbjerg.

Madsen, Anne-Lise Vadstrup, Onsbjerg.

Madsen, Mads Christian, »Korskærgård«, Dølby, Hem.

Madsen, Poul, Arsenalvej, Hjørring.

Mikkelsen, Knud, Viby Mark, Viby Jylland.

Mikkelsen, Ove Bækgaard, Hellum skole, Skørping.

Møller, Jytte Falkenberg, »Svorbækgård«, Assedrup.

Nelson, Sharyl, 114 S. Webster Street, Greenville, Michigan, U.S.A.

Nielsen, Anne Damkjær, Dr. Schadsvej 32, Nykøbing Sjælland.

Nielsen, Birthe Duedahl, Skovvej 6, Frederiksberg, Sorø.

Nielsen, Else Klit, Frederikstov 1, Thisted.

Nielsen, Jørgen, »Vester Burskov«, Linderum, Sindal.

Nielsen, Ove Kirkegård, Sandbæk, Brejning, Spjald.

Nielsen, Tage Størup, Skellerup, Resenbro.

Olesen, Erling, Hindsig, Horne, Tistrup.

Otte, Arne, Skudstrup, Skodborg Jylland.

Ovesen, Ingrid Nygård, Hallundbæk, Ejstrupholm.

Pedersen, Aage Moustgård, »Skovlund«, Gimsing, Hjern.

Pedersen, Birthe, »Deltzehøj«, Karleby.

Pedersen, Inge Irene, »Lillevang«, Sneslev.

Pedersen, Jonna Nygård, Gamle Ullerød, Hillerød.

Pedersen, Karen Klejs, Besser, Tranebjerg.

Pedersen, Kirsten Kryger, »Nældebjerggård«, Greve, Tåstrup.

Pedersen, Kirsten Tholstrup, Åstruplund, Brædstrup.

Pedersen, Torkild Hessellund, Søllinge, Pederstrup.

Person, Hjalma, 1315 Park Avenue, Laramie, Wyoming, U.S.A.

Poulsen, Birgit, Mølgårds Mark, Haubro.

Rasmussen, Lilli, »Kåegård«, Vester Ulslev, Øster Ulslev.

Roloff, Ellen, Gettrup Mark, Vester Tørslev.

Schøning, Peter Dahl, Skudstrup, Skodborg Jylland.

Steenholdt, Otto, Egedesminde, Grønland.

Steimle, Hilde, Kobbermøllevej 108, Flensborg.

Sørensen, Edith, Færgevej 1, Faaborg.

Sørensen, Signe Hjorth, »Fællemark«, Serup, Skægbær.

Sørensen, Thomas Anker, Gunderup, Vrå.

Thomsen, Kathrine, Abkær, Over Jerstal.

Tinglev-Hansen, Else, »Hammershus«, Hornbæk, Randers.

Toft, Ejgild, Kodal, Grønbjerg.

Willer, Tove, Aggebovænge 5, Lillerød, Allerød.
Würtz, Ove, Fruering, Skanderborg.

Yun Kyu Kim, 262 Gwungog-li, Tangjung-mun, Asan-gun,
Chungnam, Republikken Korea.

Sommerholdet 1960

Andersen, Lis, »Hjørnebo«, Stårup, Nykøbing Sjælland.

Bach, Lizy, Ilse »Vestergård«, Ulstrup.
Bording, Solvejg, Hvidovrevej 95 A, Hvidovre.

Christensen, Børge, Borup, Herlufmagle.

Gammelgård, Bodil, »Doverholm«, Lintrup.
Gísladóttir, Ingibjörg, Eskilið 35, Reykjavík, Island.
Grímsdóttir, Elísabeth Eysturoy, Langholtsvegur 104, Reykjavík,
Island.

Gudmundsen, Niels Ole, »Lindegården«, Bønsvig, Præstø.

Hansen, Benthe, Søndergade 9, Gelsted.
Hansen, Herdis Dahlgård, Snæbum, Hobro.
Hansen, Ingelise, Holbækvej 55, Sorø.
Heide, Finn, Galtrup.

Jensen, Ole Aagerup, Svinninge.
Jepsen, Tove, Askov, Ørnshøj.

Kalstrup, Karen Margrethe, »Mejlbygård«, Hjortshøj.
Kjær, Steen Bækby, Diget 26, Holbæk.
Knudsen, Asta, Tim.
Knudsen, Inger, »Mariegården«, Holsted.

Larsen, Bente Højland, »Højlandsbjerggård«, Flakkebjerg.
Lauesen, Esther, Skodborg Jylland.
Laugesen, Edith Marienlund, Kærbølling, Bredsten.
Laugesen, Karen Marienlund, Kærbølling, Bredsten.

Mørup, Hanna, »Ballehøj«, Hjortshøj.

Nielsen, Anna Lise, »Dallerupgård«, Stenderup.

Nielsen, Inger, Lille Sjørup, Gatten.
 Nielsen, Margit Rye, Siim, Ry.
 Nohns, Christiane, »Egely«, Spandet, Arnum.

Óskarsdóttir, Helga Breiðfjörð, Geitafell, Reykjahverfi, Island.

Pedersen, Aase, Hoddeskov, Mølby Midtjylland.
 Pedersen, Bente Ringdahl, Frederikssundsvej 21, Holte.
 Petersen, Yrsa Bredow, Flemming.
 Poulsen, Birgit, Stålværksvej 1, Frederiksværk.

Rasmussen, Else Kathrine, Ravnholt, Tranbjerg Jylland.
 Rasmussen, Tyge Holm, Vig skole, Vig.
 Rytter, Ingrid, Havhusene, Løgten.

Søften, Ruth, Lemming.
 Søndergård, Bente, Nørre Allé 14, Kalundborg.
 Sørensen, Ellen Villemoes, »Skovlyst«, Eskebjerg.

Tange, Karen, Mosevej 4, Sorø.

Vad, Nina Lissi, Isenvad, Ikast.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1959—60

	Vinteren 1959-60	Sommeren 1960	Ialt
Fra København	5	0	5
» Københavns amt	6	2	8
» Roskilde amt	5	0	5
» Frederiksborg amt	3	1	4
» Holbæk amt	9	6	15
» Sorø amt	2	3	5
» Præstø amt	5	2	7
» Bornholms amt	1	0	1
» Maribo amt	3	0	3
» Odense amt	2	1	3
» Svendborg amt	3	0	3
» Hjørring amt	5	0	5
» Thisted amt	3	1	4
» Ålborg amt	4	1	5
» Randers amt	4	4	8
» Århus amt	2	1	3
» Skanderborg amt	4	2	6
» Vejle amt	1	3	4
» Viborg amt	4	2	6
» Ringkøbing amt	7	3	10
» Ribe amt	6	2	8
» Haderslev amt	3	2	5
» Åbenrå amt	1	0	1
» Sønderborg amt	2	0	2
» Tønder amt	1	1	2
» Sydslesvig	1	0	1
» Færøerne	1	0	1
» Grønland	2	0	2
» andre lande	4	3	7
Ialt	99	40	139
Under 18 år	11	6	17
18—20 år	40	21	61
21—24 år	41	13	54
25 år og derover	7	0	7
Ialt	99	40	139

Blandede meddelelser

Bogen »*Fra Vallekilde Folkehøjskole*«, der udgives af lærlingeforeningen, bliver i år trykt i 4.250 eksemplarer.

Medlem af »*Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening*« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 4 kroner. Medlemmer af lærlingeforeningen vil ved hvert års slutning få årsskriftet tilsendt med postopkrævning på ialt 5 kroner. Ved *inden 11. september* at sende 4 kroner til postgiro 7090, Vallekilde folkehøjskoles elevforening, Vallekilde, modtager man årsskriftet frit tilsendt. Opgiv navn, evt. pigenavn, elevårgang og adresse.

Adresseforandring må meldes til kassereren, fru *Grete Kille-mose*, Vallekilde, *inden hvert års 11. september*. For evt. *udmeldelse* gælder samme frist. Er den ikke tilgået lærlingeforeningen *inden 11. september*, er det pågældende medlem pligtigt at betale årsbidraget.

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge, *elevmødet*, afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli måned*, og mange af deltagerne kommer hertil lørdag aften. *Elevmødet 1961 bliver den 15. og 16. juli*. Til måltiderne medbringes gaffel, kniv og teske, til overnatning tæpper og lagener eller sovepose samt håndklæde. Bringer nogen telt med, kan det slås op i haven eller ved gården.

Efterårsmødet 1961 afholdes den tredje søndag i september og de to følgende dage, *den 17., 18. og 19. september*. Alle, der vil være med, er velkomne. De, der under mødet ønsker at bo på på skolen, må meddele det i god tid og selv medbringe sengetøj og håndklæde. Boende gæster og andre, der beder derom, modtager o. 1. september det trykte program for efterårsmødet.

Det anbefales meget, at *jubilæumsårgangene 1910—11, 1911, 1920—21, 1921, 1935—36, 1936, 1950—51 og 1951* benytter efterårsmødet både til at finde sammen igen og tillige få nogle indholdsrige dage på skolen. For *gamle elever* finder der en særlig

sammenkomst sted *lørdag aften den 16. september* under *Uffe Grosens* ledelse. *Jubilarer*, der står i elevforeningen, vil modtage indbydelse til at deltage i efterårsmødet. Kender man adresser på andre jubilarer, bedes de meddelt til fru *Grete Killemose*, Vallekilde.

Gamle elever har en stående indbydelse til at deltage i *fastelavnsmødet*, lørdag før fastelavnssøndag, og i *sommerballet*, sidste lørdag i juni. Tilmelding må sendes til skolen i god tid.

Ved overenskomst mellem Vallekilde Folkehøjskoles Læringleforening og de to trykkerier i Holbæk, Holbæk Amts Bogtrykkeri (Venstrebladets Bogtrykkeri) og Holbæk Amtstidendes Bogtrykkeri, bliver *årsskriftet* fra og med 1956 og indtil videre fremstillet af begge trykkerier i fællesskab, således at de skiftevis i den ovennævnte orden påtager sig arbejdet dermed. I år er årsskriftet trykt i Holbæk Amts Bogtrykkeri.

De fleste af *fotografierne* til dette årsskrift er optaget af Enggaard & Bentsen, Hørve, billederne s. 106 og s. 107 er optaget af pressefotograf K. E. Petersen, Holbæk, andre skyldes elever. *Tegninger og vignetter* skyldes Joachim Skovgaard og Troels Trier.

Gamle elever, som ønsker at give oplysning om Vallekilde videre til interesserede, kan få tilsendt *skoleplan* ved henvendelse til skolen.

Til unge, der har været på højskole i Danmark, uddeler *Foreningen Norden* et begrænset antal stipendier til ophold på en folkehøjskole i et andet nordisk land. Forespørgsel kan rettes til foreningens kontor, Malmøgade 3, København Ø.

Skolen får helt eller delvis frit tilsendt et stort antal *tidsskrifter*, *ugeblade* og *dagblade*. Vi påskønner denne imødekommenhed og bringer herved skolens tak derfor.

Ældre årgange af årsskriftet kan fås for 1 krone pr. hefte ved henvendelse til fru *Grete Killemose*, Vallekilde.

Hvis nogen ønsker at få *plads hos os* i skolens husholdning eller som medhjælper på gården, vil vi helst have henvendelse derom i god tid før skiftedagene.

INDHOLD

<i>Jørgen Jessen: Folkelighed og politik</i>	4
<i>Uffe Grosen: Israelsk landbrug</i>	15
<i>Erik Gelting-Hansen: En nævningsag</i>	26
<i>Erik Knudsen: Gruppen som arbejdsform</i>	32
<i>Niels Mandøe: At savne sin sorg og finde sin angst</i>	37
<i>Frederik Christensen: Fjernsyn — snæversyn</i>	47
<i>Birthe Christensen: Noget om tråde</i>	54
<i>Hans Trier Hansen: Niels Hansen</i>	56
<i>Niels Jensen Nielsen: Brev fra en elev 1909-10</i>	66
Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Læringleforening..	70
<i>Poul Trier Hansen: Fra elevforeningen</i>	71
<i>Kr. Killemose og Kirsten Holm: Nordisk højskoleuge</i>	73
<i>Lise Larsen: En Amerika-rejse</i>	77
<i>Jørgen Jessen: Fra Vallekilde Folkehøjskole</i>	81
<i>Jørgen Jessen: Fra Vallekilde-kredsene</i>	112
<i>Alfred Dam: Fra landselevforeningen</i>	115
<i>Uffe Grosen: Elevholdene 1949-50 og 1950</i>	117
Bidragydere til Vallekilde Højskoles Byggefond	136
Sidste skoleårs elever	139
Læringlebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1959-60	144
Blandede meddelelser	145

Redaktion:
JØRGEN JESSEN